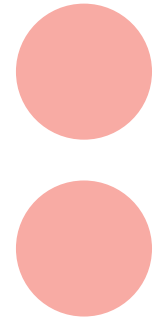

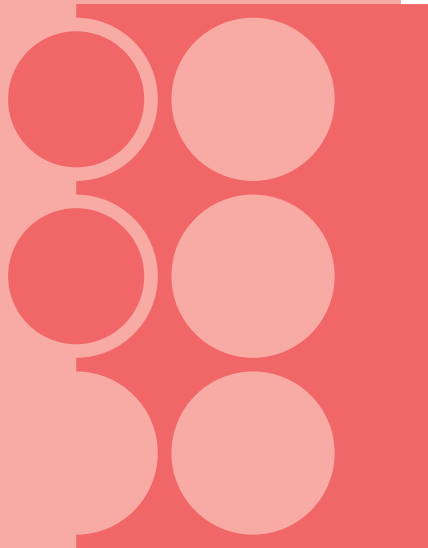
Katarína Nevrllová – Katarína Chlpíková
Adela Ismail Gabríková – Michaela Mošaťová

Témy a ciele

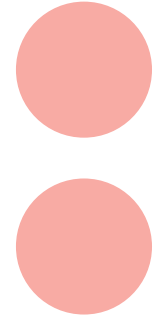
jazykového kurzu **B2**

(slovenčina ako cudzí jazyk)

UNIVERZITA
KOMENSKÉHO
V BRATISLAVE

Katarína Nevrlová – Katarína Chlpíková
Adela Ismail Gabričková – Michaela Mošaťová

Témy a ciele

jazykového kurzu B2

(slovenčina ako cudzí jazyk)

2025

Univerzita Komenského v Bratislave

Dokument je výstupom projektu Ministerstva školstva, výskumu, vývoja a mládeže Slovenskej republiky v spolupráci s Úradom podpredsedu vlády Slovenskej republiky pre Plán obnovy a znalostnú ekonomiku: Inštitucionalizovanie a podpora jazykového vzdelávania cudzincov

© Autorky, 2025

PhDr. Katarína Nevrlová

Mgr. Katarína Chlpíková

Mgr. Adela Ismail Gabríková, PhD.

Mgr. Michaela Mošaťová, PhD.

Univerzita Komenského v Bratislave, Filozofická fakulta

Studia Academica Slovaca – centrum pre slovenčinu ako cudzí jazyk

Vedúca projektu a odborná garantka

Mgr. Michaela Mošaťová, PhD.

Recenzenti

prof. PaedDr. Jana Kesselová, CSc.

Mgr. Renáta Pavlová, PhD.

Mgr. Eva Stružová

© Studia Academica Slovaca – centrum pre slovenčinu ako cudzí jazyk

Publikácia je šírená pod licenciou Creative Commons CC BY-NC-SA 4.0

(vyžaduje sa: povinnosť uvádzať pôvodného autora, len nekomerčné použitie, povinnosť odvodené dielo zdieľať pod rovnakou licenciou ako pôvodné dielo).

Viac informácií o licencií a použití diela: <https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>

https://stella.uniba.sk/texty/FIF_sacj_temy_ciele_jazykovy_kurz_B2.pdf

Vydavateľ

Univerzita Komenského v Bratislave

ISBN 978-80-223-6186-6 (tlač)

ISBN 978-80-223-6187-3 (online)

Studia Academica Slovaca

Filozofická fakulta UK
Gondova 2
811 02 Bratislava
Slovensko

www.fphil.uniba.sk/sas

Obsah

Úvod	6
Funkcie jazyka	10
Tematický okruh 1: Vzťahy a emócie	11
Tematický okruh 2: Šport a oddych	17
Tematický okruh 3: Vzdelávanie a zamestnanie	22
Tematický okruh 4: Životný priestor a bezpečie	27
Tematický okruh 5: Zdravie a životný štýl	32
Tematický okruh 6: Komunikácia a médiá	37
Tematický okruh 7: Kultúra a umenie	43
Tematický okruh 8: Ekológia a životné prostredie	49
Tematický okruh 9: Peniaze a finančné služby	55
Tematický okruh 10: Veda a moderné technológie	61
Tematický okruh 11: Regióny Slovenska a gastronómia	67
Tematický okruh 12: História a súčasnosť Slovenska	72
Súhrn gramatiky	77
Použitá literatúra	90

Úvod

Publikácia *Témy a ciele jazykového kurzu na úrovni B2* predstavuje výkonový a obsahový štandard výučby slovenského jazyka ako cudzieho jazyka pre stredne pokročilých. Jej cieľom je sprístupniť zjednocujúci rámec učiteľom, lektorom, tvorcom učebných materiálov, ako aj hodnotiteľom jazykových kompetencií pre transparentné, systematické i efektívne vyučovanie a hodnotenie slovenčiny v súlade so *Spoločným európskym referenčným rámcom* pre jazyky (SERR, 2017 aj 2022) a zároveň s ohľadom na špecifiká výučby slovenčiny. Spolu s opisom a aplikáciou jazykových funkcií, ktoré sú publikované aj samostatne¹, je súčasťou komplexných vzdelávacích štandardov slovenčiny ako cudzieho jazyka pre úrovne A1 až C1.

Publikácia vznikla v rámci projektu *Inštitucionalizovanie a podpora jazykového vzdelávania cudzincov*, ktorý finančne podporili Ministerstvo školstva, výskumu, vývoja a mládeže Slovenskej republiky a Úrad podpredsedu vlády Slovenskej republiky pre Plán obnovy a znalostnú ekonomiku. Obsahovú náplň vypracovalo centrum pre slovenčinu ako cudzí jazyk Studia Academica Slovaca na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave.

Zdrojom inšpirácie boli okrem SERR aj dostupné učebné materiály slovenčiny ako cudzieho jazyka, online portály, referenčné rámce z iných jazykov spolu s ďalšími zdrojmi (korpusové dáta a slovníky) a tiež vlastné empirické poznatky z vyučovania slovenčiny či úzka spolupráca s mnohými skúsenými lektormi a lektorkami slovenčiny ako cudzieho jazyka. Na tomto mieste by sme chceli poďakovať celému kolektívu lektoriek a lektorov na pracovisku SAS FiF UK za podnetné rady a návrhy tém v ranej fáze projektu a doc. Jane Pekarovičovej za odborné pripomienky počas celého trvania projektu tvorby vzdelávacích štandardov.

Predkladaný materiál sa skladá z 12 kapitol. Úvodná kapitola obsahuje kompletný zoznam *Jazykových funkcií*, ktoré by hovoriaci mali vedieť využívať vo

všetkých zastúpených tematických oblastiach na úrovni B2 a ktoré rovnako lektori pracujúci s touto príručkou môžu voľne kombinovať. Za nimi nasleduje dvanásť tematických celkov, ktorých usporiadanie zohľadňuje potreby cudzincov v oblasti súkromného, verejného a pracovného života a možnosti ich úspešného zapojenia sa do bežných jazykových činností v rôznych situáciách. Tematické členenie reflektuje osobné skúsenosti, plány či názory učiacich sa na bežný život, ponúka podklad na argumentáciu a podporuje potrebu vyjadrovania pocitov a postojov, a to aj v menej frekventovaných alebo neočakávaných situáciách. Komunikácia na úrovni B2 je už plynulá a spontánna a dokáže obsiahnuť oveľa zložitejšie a abstraktnejšie témy. Z toho dôvodu sú cyklicky sa opakujúce tematické celky súvisiace s rodinou, voľným časom či vzdelávaním a kariérou doplnené o faktografické témy, ako napr. *Veda a moderné technológie* alebo *História a súčasnosť Slovenska*. Témy ako *Ekológia a životné prostredie* či *Komunikácia a médiá* zase dávajú väčší priestor na vyjadrovanie hypotetických úvah. Učiaci sa na stredne pokročilej úrovni nadobúdajú zručnosť formulovať hypotézy a hodnotenia, ako aj porovnávať a obhajovať svoje stanoviská. Ich slovná zásoba obsahuje dostatočné množstvo konkrétnych i abstraktných pomenovaní, štylisticky neutrálnych synonym, kolokácií a zaužívaných fráz vhodných vo formálnej aj neformálnej komunikácii. Taktiež zvládnutie širokého rozsahu bežných frazeologických spojení umožňuje presnejšie formulovať komunikačný zámer.

Jednotlivé tematické celky sa vyznačujú identickou štruktúrou, ktorú tvoria dve hlavné kategórie: *Komunikačné ciele* a *Jazykové prostriedky*.

Úvodom do každého tematického celku sú rozsiahle *Komunikačné ciele* s popisom konkrétnych jazykových činností a stratégií (tzn. výkonový štandard), ktoré by mali učiaci sa na príslušnej jazykovej úrovni zvládnuť. Najmä tu sme vychádzali zo *Spoločného európskeho referenčného rámca pre jazyky* (SERR, 2017 aj 2022), ktorý ponúka podrobné deskriptory pre jednotlivé jazykové činnosti vo výučbe cudzích jazykov. Tie definujú očakávané výkony v receptívnych, produktívnych a interakčných činnostiach, mediácii a prepájajú ich s jazykovými

¹ Nevrlová, Katarína – Chlpíková, Katarína: *Jazykové funkcie na komunikačnej úrovni B1 – B2 (slovenčina ako cudzí jazyk)*. Bratislava: Univerzita Komenského, 2025. Online: https://stella.uniba.sk/texty/FIF_sacj_jazykove_funkcie_ku_B1-B2.pdf

prostriedkami – lexikálnymi, gramatickými a pragmatickými. Popisuje sa tu aj sociolingválna kompetencia učiacich sa, v rámci ktorej by mali porozumieť slovenským národným špecifikám, vedieť ich opísať, aj na ne primerane reagovať.

Nosnou zložkou tematických okruhov sú *Jazykové prostriedky* rozdelené na lexikálnu a gramatickú časť. *Lexika* predstavuje odporúčaný, pomerne komplexný súbor slov, slovných spojení, fráz a viet, ktoré boli vybrané na základe ich frekvencie, funkčnosti a relevancie v kontexte komunikačných potrieb učiacich sa. Lexikálne prostriedky sú členené do menších kategórií prislúchajúcich konkrétnej téme tak, aby pokryli celý diapazón lexikálnych jednotiek na stredne pokročilej úrovni, akými sú napr. synonymné výrazy (*fandiť niekomu/povzbudzovať/povzbudiť niekoho/držať palce niekomu*), kolokácie a združené pomenovania (*sedavý spôsob života, uhol pohľadu, spätná väzba*), bežné frazémy (*vítať/pri-vítať niekoho s otvorenou náručou, cestovať na vlastnú päsť*), hovorové a slangové výrazy (*intrák, basa, chrbtica/kríže, svalovka/svalovica, nekecaj*) či frázové spojenia s dôrazom na ich kontextuálne použitie (*ísť do mínusu/debetu, prísť o peniaze/všetky úspory*), čo umožňuje väčšiu variabilitu jazykových prejavov. V nadväznosti na predchádzajúce úrovne aj tu majú početné zastúpenie typické výpovede (*Natočené podľa skutočných udalostí. Dej sa odohráva...*) a verbálne lexikálne spojenia (*preniesť číslo, čerpať inšpiráciu z niečoho, účinkovať vo filme*), aby sa stredne pokročilí hovoriaci dokázali flexibilne vyrovnáť s komunikačnými požiadavkami v rôznych, aj nečakaných situáciách.

Gramatika nadväzuje na lexikálne prostriedky v danej téme, keďže práve tie determinujú nevyhnutné a prakticky využiteľné gramatické štruktúry. Je súborom gramatických prvkov, kategórií, postupov a vzťahov, ovládanie ktorých je pri konkrétnej téme žiaduce. V každom tematickom okruhu kladieme mimo-riadny dôraz na verbá, a to v lexikálnej, ako aj gramatickej časti, pretože práve tie zohrávajú v komunikácii kľúčovú úlohu. Prehľad gramatiky preto vždy začína fixáciou verbálneho aspektu na nových verbách (*overovať/overiť, zhromaždiť sa/zhromažďovať sa, zhodnúť sa/zhodovať sa*) a verbálnymi prefixami s modifikáciou významu slova (*myslieť/rozmyslieť si/premyslieť/domyslieť/vymyslieť*). Upevňujú sa tu verbálne väzby s prepozíciami a pádmami (*poukazovať na + A, zhodovať sa s + I*), pasívne participiá, opisné pasívum a jeho používanie v rôznych

časoch (*je/bol/bude ohodnotený*) či reflexívne pasívum (*zistilo sa, ukazuje sa*). Dostatočná pozornosť sa venuje neosobným tvarom verb s datívnou a akuzatívnou väzbou (*dojalo ma, seklo ma, je mi nanič*). V gramatike na úrovni B2 sa fixujú tie javy, kde je všeobecne zaznamenaná vyššia chybovosť, napr. deklinácia v genitíve plurálu, deklinácia deverbatív, základných/radových/násobných numerálií i pronomín v dôrazovej pozícii a využívanie viacerých nových partikul (*vari, hádam, čiže, vraj, sotva*). V podkategórii *Slovotvorba* výrazne pribudlo odvodzovanie substantív, vzťahových adjektív i verb vyjadrujúcich zmenu vlastnosti (*skvalitniť, zbohatnúť, schudobnieť*) alebo ďalšie kompozitá a slovotvorné hniezda (*vodeodolný, minuloročný, novodobý*).

Neoddeliteľnou súčasťou zlepšovania gramatickej správnosti na úrovni B2 je tiež rozvíjanie syntaktickej kompetencie pri spájaní slovných spojení a viet do súvetí a následne do súvislého textu. Syntaktické javy sú komplexne uvedené v podkategórii *Syntax*, kde sa stavia na tvorbe dlhších a logicky štruktúrovaných súvetí s jednoduchými a kombinovanými konjunkciami a spájacími prostriedkami (*pokiaľ ide o; vzhľadom na to, že; so zreteľom na to, ako; nielenže – ale aj; čím – tým, s tým cieľom, aby*). Precvičujú sa všetky typy podmienkových viet, ako aj transformácia priamej reči na nepriamu.

Tematické okruhy sú doplnené o *Sociokultúrny kontext* a *Druhy textov*. Sociokultúrny kontext môže pomôcť učiacim sa pochopiť slovenské konvencie, spoločenské normy, tradície a zvyky ako súčasť integrácie pri osvojovaní si slovenčiny vrátane formálneho a neformálneho vyjadrovania, zdvorilostných fráz a neverbálnych prvkov komunikácie. Druhy textov predstavujú ústne a písomné komunikáty, ktoré podporujú prácu s konkrétnou témou. Na úrovni B2 prichádzajú učiacci sa do styku s autentickými textami, rozumejú hlavným líniám dlhších prednášok, rozhovorov a prejavom v spisovnej slovenčine, vrátane náznakov postoja či hodnotenia. Sú schopní pochopiť detailné informácie z publicistických textov, populárnonáučných článkov a náročnejších administratívnych či akademických textov z im známej oblasti.

Publikáciu uzatvára prehľadný *Súhrn gramatiky*, ktorý by mal prispieť k lepšej orientácii v gramatických javoch naprieč všetkými tematickými okruhmi. Nové vzdelávacie štandardy, ktorých súčasťou je aj táto publikácia, predstavujú

základ pre kvalitnú, systematickú a efektívnu výučbu slovenčiny ako cudzieho jazyka, pričom zohľadňujú jazykové, pragmatické a sociokultúrne aspekty modernej slovenčiny. Veríme, že nájde praktické využitie vo vzdelávaní a integrácii cudzincov na Slovensku a vo výučbe slovenčiny v zahraničí, ako aj pri tvorbe učebných osnov, testov a certifikácii jazykových zručností.

autorky

Funkcie jazyka

Nadviazať kontakt v súlade s komunikačnou situáciou

- upútať pozornosť
- pozdraviť
- odpovedať na pozdrav
- predstaviť sa
- predstaviť niekoho
- reagovať pri predstavení
- privítať niekoho
- poďakovať sa
- rozlúčiť sa

Vypočuť si a podať informácie

- informovať sa/podať informáciu
- potvrdiť informáciu a trvať na niečom
- začleniť informáciu
- odpovedať na požiadavky

Vybrať si z ponúkaných možností

- identifikovať
- opísať
- potvrdiť/odmietnuť
- opraviť

Vyjadriť názor

- vyjadriť súhlas/nesúhlas
- vyjadriť presvedčenie
- vyjadriť vzdor
- vyjadriť stupne istoty

Vyjadriť schopnosť

- vyjadriť znalosť/neznalosť
- vyjadriť schopnosť vykonať nejakú činnosť

Vyjadriť pocity a reagovať na ne

- vyjadriť radosť, šťastie, uspokojenie
- vyjadriť smútok, sklúčenosť
- vyjadriť strach, znepokojenie, úzkosť
- vyjadriť súcit
- vyjadriť fyzickú bolesť
- vyjadriť hnev, zlú náladu
- reagovať na hnev a zlú náladu niekoho
- utešiť, podporiť, dodať odvalu

Vyjadriť očakávania a reagovať na ne

- vyjadriť nádej
- vyjadriť sklamanie
- vyjadriť úľavu
- vyjadriť spokojnosť/nespokojnosť
- posťažovať sa
- zistiť spokojnosť/nespokojnosť

Predstaviť záľuby a preferencie

- vyjadriť pozitívny vzťah k niečomu/niekomu
- vyjadriť negatívny vzťah k niečomu/niekomu
- vyjadriť preferenciu

Zaujať postoj

- vyjadriť príkaz/zákaz
- vyjadriť morálnu alebo sociálnu normu
- žiadať o povolenie a súhlas
- dať súhlas
- odmietnuť
- reagovať na zákaz
- sľúbiť
- obviňovať niekoho/priznať sa
- ospravedlniť sa
- odmietnuť/poprieť obvinenie
- vyčítať/kritizovať

Reagovať na príbeh alebo udalosť

- vyjadriť záujem/nezáujem
- vyjadriť záujem o to, čo niekto rozpráva
- vyjadriť prekvapenie
- reagovať na situáciu, ktorá sa dala očakávať
- spomenúť si na niečo/niekoho
- vyjadriť, že som na niečo/niekoho zabudol/-la
- pripomenúť niekomu niečo
- blahoželať/kondolovať

Vyjadriť návrh a reagovať naň

- požiadať o niečo
- odpovedať na požiadavku
- navrhnúť niečo/dať návrh
- navrhnúť spoločnú aktivitu
- ponúknuť pomoc
- navrhnúť požičanie/darovanie niečoho
- odpovedať na návrh

Reagovať na niečo, čo sa má udiat v budúcnosti

- varovať pred niekým/niečím
- upozorniť niekoho na niečo
- poradiť
- povzbudiť
- vyjadriť želanie
- vyjadriť plány

Korešpondovať

- začať list/email/správu
- rozvinúť obsah listu/emailu/správy
- ukončiť list/email/správu

Telefónovať

- začať hovor/videohovor
- udržiavať hovor/videohovor
- ukončiť hovor/videohovor

Viesť rozhovor

- začať rozhovor
- ujať sa slova v rozhovore
- vypýtať si slovo
- uistiť sa, že účastník komunikácie pochopil moje vyjadrenia
- uistiť sa, že správne chápem to, čo bolo povedané
- požiadať o pomoc pri vyjadrení slova/slovného spojenia
- opraviť sa
- vrátiť sa k nedopovedanému po prerušení rozhovoru

Prezentovať

- uviesť tému, hlavnú myšlienku
- oboznámiť s obsahom a osnovou prezentácie
- rozviesť tému a hlavnú myšlienku
- prejsť z jedného bodu na iný
- zdôrazniť/dať do pozornosti
- odbočiť od témy
- vrátiť sa k pôvodnej téme
- uviesť príklad
- ukončiť výklad

Diskutovať

- navrhnúť novú tému/bod diskusie
- odmietnuť diskutovať na ponúkanú tému/bod diskusie
- vrátiť sa k téme/bodu diskusie

Porozprávať príbeh

- začať príbeh
- rozvinúť príbeh
- ukončiť príbeh
- zhrnúť príbeh

Tematický okruh 1: Vzťahy a emócie

Komunikačné jazykové činnosti a stratégie

Recepcia

Počúvanie s porozumením

Komunikačné ciele

Dokáže porozumieť podstatným a špecifickým informáciám v súvislom prejave, diskusii alebo obsahovo aj jazykovo náročnejším prednáškam.

Dokáže sledovať argumentáciu, pričom vie rozlíšiť názory a stanoviská hovoriacich v bežnom tempe reči a v štandardnom jazyku.

Dokáže porozumieť dlhšiemu a náročnejšiemu prejavu naratívneho a umeleckého charakteru, vie odhadnúť postoje, názory a náladu rečníkov a identifikovať iróniu.

Audiovizuálna recepcia

Dokáže porozumieť väčšine filmov, televíznym správam, programom a diskusným reláciami vysielaným naživo alebo zo záznamu.

Čítanie s porozumením

Dokáže čítať s veľkou mierou samostatnosti, pretože má rozsiahlu aktívnu slovnú zásobu v téme rodina a medziľudské vzťahy, ale môže mať isté ťažkosti s málo frekventovanými výrazmi a idiómami.

Dokáže porozumieť osobným správam a emailom, odkazom na sociálnych sieťach, aj keď sa používa hovorový jazyk.

Produkcia

Ústny prejav

Ovláda jazyk v dostatočnom rozsahu na to, aby dokázal/-a opísať nepredvídateľné situácie, pomerne presne vysvetlil/-a napr. svoje pocity, problémy v rôznych typoch vzťahov.

Dokáže vytvoriť jasné, podrobné opisy a prezentácie na tému rodina, identita človeka, ľudské vzťahy, kde rozvádza myšlienky a dopĺňa ich o argumenty a vhodné príklady.

Písomný prejav

Dokáže podrobne a prehľadne opísať osobný význam udalostí a zážitkov zo súkromnej sféry.

Dokáže variabilne formulovať svoje myšlienky, aby sa vyhol/-la častým opakovaniam, napr. opísať a charakterizovať osoby, ich ľudské vlastnosti, detailný výzor, správanie a pod.

Interakcia

Ústna

Dokáže plynulo, presne, efektívne a vo veľkom rozsahu používať jazyk pri všeobecných, akademických aj odborných témach, kde sa hovorí napr. o osobnej, sociálnej i národnej identite človeka a dokáže obhájiť názory pomocou vhodných vysvetlení a argumentov.

V diskusii a v dialógu sa dokáže jasne vyjadriť bez toho, aby musel/-a veľmi obmedziť to, čo chce povedať.

Ovláda jazyk v dostatočnom rozsahu na to, aby bol/-a schopný/-á jasne popísať rodinnú situáciu, osobné záležitosti, bez výrazného hľadania slov, pričom na vyjadrovanie často používa súvetia.

Písomná

Dokáže zostaviť osobné listy, emaily, správy, kde vyjadruje emócie.

Dokáže zostaviť formálne emaily, pozývacie listy, poďakovania, ospravedlnenia, v ktorých používa vhodný jazykový štýl a konvencie.

Online

Dokáže sa zapojiť do online diskusie, pochopiť dôsledky a primerane reagovať, dokáže rozoznať nedorozumenia a spory, ktoré vzniknú pri online interakcii.

Mediácia/sprostredkovanie

Dokáže podporiť diskusiu medzi ľuďmi z rôzneho kultúrneho prostredia a sprostredkovať informácie tak, aby nedochádzalo k zbytočným konfliktom alebo nedorozumeniam.

Dokáže ostatným sprístupniť hlavný obsah textu alebo počutého prejavu, a to parafrázovaním v jednoduchšom jazyku.

Zložitý text alebo hovorený prejav dokáže urobiť zrozumiteľnejším tým, že ho rozdelí do niekoľkých menších celkov.

Dokáže sprostredkovať, a pritom primerane interpretovať kultúrne narážky a v prípade potreby vysvetlí význam dôležitých vyjadrení a stanovísk.

Dokáže vysvetliť nedorozumenia a skreslené interpretácie počas interkultúrnych stretnutí a naznačiť, ako veci boli mienené.

Sociolingválna kompetencia

Dokáže rozoznať a interpretovať sociokultúrne/sociolingválne narážky na fungovanie rodinných vzťahov, generačné rozdiely, charakter i výzor človeka a sociálnu a národnú identitu človeka.

Dokáže reagovať na humorné narážky, napr. o rodinných, sociálnych i národných stereotypoch a v obmedzenej miere pochopiť a používať idiomatické výrazy v danej téme.

Sociokultúrny kontext

- podrobná znalosť neverbálnej komunikácie, mimika a gestá v európskom meradle
- slovenské rodiny, zmeny v slovenských rodinách, tradičné verzus liberálne formy spolužitia
- charakteristika generácií a vzťahy medzi generáciami, medzigeneračné konflikty (vplyv pandémie a izolácie na mladých i starších ľudí, na vzťahy a manželstvá)
- silné rodinné väzby v slovenských rodinách, multigeneračné verzus jednogeneračné domácnosti
- pozvania na návštevu, správanie sa v úlohe hosťa a hostiteľa
- prijímanie alebo vymieňanie si suvenírov alebo darčiekov
- ako reagovať na pozvanie, komplimenty a pochvaly
- tabu témy pre Slovákov, napr. otázky o rodinnom stave, zdraví alebo osobných problémoch, vierovyznaní sa považujú za nevhodné
- ako ľudia na Slovensku vyjadrujú, resp. nevyjadrujú emócie v porovnaní s inými národmi
- vzťah Slovákov k cudzincom, ich rezervovanosť/otvorenosť

Druhy textov

- dialógy, emaily, textové správy
- texty/články z médií
- rozhlasové, TV, online rozhovory, podcasty
- umelecké texty – charakteristika a opis osoby, poviedky, novely, ukážky z románov
- online profily, blogy, príbehy
- oznámenia, pozvánky
- denníky, biografie
- formuláre – tlačivá, ankety, dotazníky, prieskumy
- administratívne dokumenty – preukazy, rodný list, sobášny list

Jazykové prostriedky

Lexika

Človek a jeho emócie

radosť/šťastie

byť nadšený/-á
potešiť *niekoho*
vychutnávať/vychutnať si *niečo*
tešiť sa z *niečoho*
radovať sa z *niečoho*
mať (obrovskú/veľkú) radosť z *niečoho*
urobiť *niekoho* šťastným/-ou
urobiť *niekomu* radosť

smútok/samota/zúfalstvo

byť zarmútený/-á
byť smutný/-á pre *niečo*
cítiť sa zúfalý/-á/osamelý/-á/
opustený/-á
trpieť
trápiť sa s *niečím*/pre *niečo*
smútiť za *niekým*/*niečím*
prežívať/pocitovať smútok

Som na dne.
Trhá mi to srdce.
Zlomilo mi to srdce.

hnev

byť nahnevaný/-á/zúrivý/-á/
vytočený/-á (hovor.)
hnevať sa na *niekoho* pre *niečo*
rozčuľovať sa nad *niečím*/*niekým*
cítiť hnev/zlosť

znepokojenie/strach/úzkosť

byť znepokojený/-á/vylakaný/-á/
vystrašený/-á/zdesený/-á
vystrašiť/vydesiť *niekoho*
báť sa *niečoho*/*niekoho*
obávať sa *niečoho*

báť sa o *niekoho*
mať obavy
cítiť úzkosť
robiť si starosti

Dnes nie som vo svojej koži.
Je úplne mimo.
Dnes nemám svoj deň.
Dnes mi to nejde.

súcit

byť empatický/-á/chápavý/-á
cítiť/súcitíť s *niekým*
vcítiť sa do *niekoho*
vžiť sa do pocitov *niekoho*
zdieľať pocity/bolesť s *niekým*

Prijmi/Prijmite moju úprimnú sústrasť.

prekvapenie

byť prekvapený/-á
byť zaskočený/-á
byť šokovaný/-á
šokovať *niekoho* *niečím*
čudovať sa/začudovať sa *niečomu*
vyjadriť údiv nad *niečím*

Zaskočilo ma to.
Zarazilo ma to.
Nepadlo mi to najlepšie.

odpor/znechutenie/frustrácia

byť znechutený/-á z *niečoho*
byť otrávený/-á *niečím*
byť frustrovaný z *niekoho*/*niečoho*
neznášať *niekoho*/*niečo*
nenávidieť *niečo* *niekoho*
cítiť nechúť/odpor voči *niekomu*/
niečomu

Je to otrasné.
Je (mi) to odporné!
Nemôžem sa na to pozerat'!

nesúhlas/vzdor

vyjadrovať/vyjadriť nesúhlas
protestovať proti *niečomu*/*niekomu*
nútiť *niekoho* do *niečoho*
dovoľovať si/dovoľiť si *niečo*
voči *niekomu*
nútiť/prinútiť *niekoho* k *niečomu*

To je neprijateľné!
To je vrchol!
To je (absolútna) drzosť!
Čo si to dovoľujete?

spokojnosť

byť natešený/-á/nadšený/-á
byť pyšný/hrdý/-á na *niekoho*/*niečo*
byť nesmierne rád/rada
užívať si/užiť si *niečo*

Dobre mi to padlo.
Padlo mi to vhod.

nádej/viera

dôverovať *niekomu*
dúfať v *niečo*
mať nádej

hanba

hanbiť sa za *niekoho*/*niečo*

Ľudské vlastnosti

flegmatik/-čka, sangvinik/-čka,
melancholik/-čka, choleric/-čka
(silná/výrazná/charizmatická) osobnosť

kladné

spontánny, prirodzený, ohľaduplný,

láskavý, čestný, spoľahlivý,
spravodlivý, úprimný, vyrovnaný,
úctivý, nadšený

záporné

sebecký, neúprimný, žiarlivý,
tvrdohlavý, výbušný, chladný,
nezodpovedný, povrchný, bojazlivý,
pyšný, uzavretý, netolerantný

ambivalentné

ambiciózny, rozhodný, rázny,
samostatný, citlivý, skeptický
byť láskavý/-á k/voči *niekomu*
byť ohľaduplný/-á k/voči *niekomu*
správať sa k *niekomu* ohľaduplne/
starostlivo/slušne/láskavo/
bezohľadne/nečestne

On je taký lakomý!
Ona je taká citlivá!

Výzor

črty tváre, šikmé/mandľové oči,
orlí/zahnutý/krivý nos, vrásky, pehy,
materské znamienko, jazva, jamka
v/na líci, mastné/rozpustené/
zapletené/učesané vlasy, cop (hovor.),
vlasy v cope (hovor.), ofina, lupiny

Rodina a rodinné vzťahy

členovia rodiny

jedináčik, dvojička/dvojičky, dvojča/
dvojčatá, vlastný/nevlastný súrodenec,
sirota, biologický otec, biologická
matka, adoptívny rodič, krstná matka/
mama, krstný otec, adoptované
dieťa, bratranec/sesternica z druhého
kolena, (vzdialený/-á) príbuzný/-á,

bývalý/-á manžel/-ka, ex manžel/-ka, snúbenec/-ica, nevesta, ženích, zať, kmotor, kmotra, predok, potomok, prarodičia, babička, deduško

vzdialená/úplná/neúplná rodina, adopcia

hádka, vzťah na diaľku, zásnuby (pl.), svadba, sobáš, manželstvo, registrované partnerstvo, pohreb, kar

zadaný, nezadaný, single, bezdetný

cítiť *niečo*

zmieriť sa s *niekým/niečím*

udobriť sa s *niekým*

byť si podobní

držať spolu

Štádiá vzťahu

byť *niekomu* sympatický/-á

kamarátiť sa/priatelieť sa s *niekým*

zapáčiť sa *niekomu*

zalubiť sa/zamilovať sa (do *niekoho*)

vyznať lásku *niekomu*

prejavovať/prejaviť lásku *niekomu*

mať s *niekým* blízky/lúboštný vzťah

vzájomne sa spoznávať

zbožňovať *niekoho*

randiť s *niekým* (hovor.)

chodiť spolu

nájsť si životného/-ú partnera/-ku

predstaviť partnera/-ku rodičom

nájsť si spoločné bývanie

presťahovať sa k priateľovi/-ke

požiadať *niekoho* o ruku

zasnúbiť sa s *niekým*

zosobášiť sa

vziať si/zobrať si *niekoho*

za muža/ženu

oženiť sa s *niekým*

vydať sa za *niekoho*

mať sobáš v kostole/na úrade

ísť na svadobnú cestu

kúpiť si spoločný byt

založiť si rodinu

krstíť/pokrstiť dieťa

vychovávať deti

vyrastať v úplnej/neúplnej rodine

tvoriť pár mnoho rokov

mať otvorený vzťah

žiarliť na manžela/-ku

podvádzať/podviesť partnera/-ku

odsťahovať sa od partnera/-ky

opustiť rodinu/manžela/-ku

ukončiť vzťah s *niekým*

rozísť sa s *niekým*

rozviesť sa s *niekým*

ostať spolu

zdediť niečo po rodičoch

žiť spolu bez papierov

nezaväzane sa stretávať

dať si pauzu

Narodil/-o sa nám chlapček/dievčatko.

Vzťah sa mu/jej/im rozpadol

po piatich rokoch.

Manželstvo sa skončilo rozvodom.

Žili šťastne až do smrti.

Je to veľká strata.

medzigeneračné vzťahy

súkromie, spolužitie viacerých

generácií, vzájomná pomoc,

zastaraný/konzervatívny/liberálny

názor, spoločná domácnosť,

bezproblémové vzťahy, (veľký/malý)

vekový rozdiel

mladšia/staršia generácia,

generácia Z/Y/alfa

mileniál/-ka, rovesník/-čka

byť všímavý/-á/starostlivý/-á

byť poslušný/-á/neposlušný/-á

byť vychovaný/-á/nevychovaný/-á

byť ovplyvnený/-á *niečím*

byť závislý/-á od rodičov

všimáť si/všimnúť si *niekoho*

poslúchať/poslúchnuť *niekoho*

obmedzovať *niekoho*

prispôsobovať sa/prispôsobiť sa

niekomu/niečomu

učiť sa od *niekoho* *niečo*

opakovať po *niekom*

starať sa do *niekoho/niečoho*

zasahovať do *niečoho*

vyrovnávať sa/vyrovnávať sa s *niečím*

podeliť sa o *niečo* s *niekým*

vďačiť niekomu za *niečo*

osamostatniť sa od rodičov

vychádzať dobre/zle s *niekým*

učiť sa navzájom

vedieť prejavíť city/emócie

zdieľať rovnaké hodnoty

patriť do (tej) istej generácie

cítiť sa/necítiť sa príslušníkom

svojej generácie

narodiť sa v rovnakom období

ako *niekto*

prežiť krásne/čarovné detstvo

nadväzovať/nadviazať vzťahy

vytvárať/vytvoriť (si) vzťahy

budovať/vybudovať (si) vzťahy

chcieť byť sám/sama sebou

mať/nemať veľké očakávania

mať k *niečomu* rovnaký/odlišný postoj

mať *niečo* spoločné s *niekým*

mať spoločné záujmy

mať dobré/zlé/priateľské vzťahy

s *niekým*

mať problematický/konfliktný vzťah

s *niekým*

mať nehody v rodine

byť vzorom *niekomu/pre niekoho*

považovať/pokladať *niekoho* za vzor

nasledovať *niekoho*

byť príslušníkom (istej) generácie

byť stará generácia

komunikácia medzi generáciami

porozumenie, nedorozumenie

tolerovať sa navzájom

rozumieť si/nerozumieť si

chápať sa

vyčítať *niekomu* *niečo*

ohovárať *niekoho*

nadávať na *niekoho*

stotožňovať sa/stotožniť sa

s *niečím/niekým*

nechať *niekoho* žiť svoj život

žiť/bývať pod jednou strechou

To je cool.

Sociálna a národná identita, stereotypy

identita, pôvod, domov, kultúrna/

rodinná väzba, menšina/minorita,

väčšina/majorita, stereotyp,

predsudok, tabu, kliše

krajan/-ka, príslušník/-čka štátu,

Slovák/Slovenka žijúci/-a v zahraničí

pôvodný, cudzí, cudzinecký

iný, inakší

adaptovať sa

asimilovať sa *niekde*

patriť *niekam*

usadiť sa *niekde*

vracať sa/vrátiť sa *niekam*

zvykať si/zvyknúť si na *niečo*

odvykať si/odvyknúť si od *niečoho*

tvoriť menšinu *niekde*

žiť v uzatvorenej/uzavretej komunite

odchádzať/odísť za prácou/štúdiom/

lepšími možnosťami

mať slovenské/vietnamské korene

pátrať po svojich koreňoch
mať predsudky voči *niekomu*
vytvárať/vytvoriť (si) stereotypy
o *niekom*
odmietañ/odmietnuť stereotypy/
predsudky
prekonávať/prekonať predsudky

Náboženstvo

chrám, mešita, synagóga,
meditačná miestnosť, kláštor
spoveď, (osobná) modlitba,
osobný/duchovný rozhovor
kňaz, farár/-ka, rabín, imám
kresťanský, katolícky, evanjelický,
židovský, moslimský, hinduistický,
budhistický, ateistický

byť veriaci/-a/neveriaci/-a
byť presvedčený/-á o *niečom*
meditovať
modliť sa/pomodliť sa
za *niečo/niekoho*
dať sa/*niekoho* pokrstiť

ísť na spoveď/duchovný rozhovor
stať sa kresťanom/moslimkou
viest príkladný život

Frazeologizmy

Aká matka, taká Katka,
aký otec, taký syn.
Byť čierna ovca rodiny.
Akoby mu/jej z oka vypadol/-la.
Ukazovať prstom na niekoho.

Gramatika

fixácia verbálneho aspektu na nových verbách

(*vyznávať/vyznať, rozchádzať sa/rozísť sa, dediť/zdediť, zhodovať sa/zhodnúť sa*)

verbálne prefixy

(*žiť – zažívať/zažiť, prežívať/prežiť, užívať si/užiť si*)

väzby verb s prepozíciami

(*zalaľubiť sa do + G, vydať sa za + A, oženiť sa s + I*)

substantíva vzoru *gazdiná* a ich deklinácia

(*kráľovná, princezná*)

substantivizované adjektíva a ich deklinácia

(*krstný, príbuzný, známy, veriaci*)

nesklonné substantíva a adjektíva cudzieho pôvodu

(*alibi, tabu, single, cool*)

kvantitatívny genitív

(*počet narodených detí/sobášov, polovica rozvodov, percento detí narodených v manželstve*)

deklinácie neutier so sufixom **-a** (*dievča, dieťa*) – fixácia*

posesívne adjektíva *matkin, otcov* a ich deklinácia – fixácia

(*so sestrinými kamarátkami, ideme švagrovými autami*)

adverbiá spôsobu

(*bezohľadne, ohľaduplne, trpezlivo*)

numeráliá *jedny/jedni* a ich deklinácia v spojení s pomnožnými a párovými substantívami

(*jedny Vianoce, jedni manželia, v jedných ponožkách*)

Slovotvorba

odvodzovanie adjektív od substantív

(*generácia – generačný, rovesník – rovesnícky*)

odvodzovanie substantív od adjektív – sufixy **-osť, -stvo**

(*mladý – mladosť, úprimný – úprimnosť, žiarlivý – žiarlivosť, príbuzný – príbuzenstvo, tehotná – tehotenstvo*)

Syntax

súvetia s relatívnymi pronomínami ***kto, čo, ktorý, aký***

(*Muž, s ktorým sa zasnúbila, bol cudzinec. Ani po rokoch nevedela, s kým sa stretáva jej dcéra.*)

zlučovacie súvetia

konjunkcie ***a, i, aj, ako aj, ani, a ani, ako ani, aj – aj, ani – ani, najskôr – potom***

(*Aj mali spoločné záujmy, aj sa k sebe hodili.*)

odporovacie súvetia

konjunkcie ***ale, no, lenže, avšak***

zložené konjunkcie ***predsa však, napriek tomu, že***

kombinácie konjunktív ***síce – ale***

(*Dohodli sa na svadbe, lenže nevedeli kedy. Pátral po svojich rodičoch, avšak nič nezistil.*)

* Poznámka „fixácia“ je uvedená pri gramatickom jave, ktorý už bol v predchádzajúcich témach alebo na nižších jazykových úrovniach preberaný, ale pre danú tému je dôležitý, a preto sa v nej fixuje.

Tematický okruh 2: Šport a oddych

Komunikačné jazykové činnosti a stratégie

Recepcia

Počúvanie s porozumením

Komunikačné ciele

Dokáže porozumieť ústnemu prejavu na známe i nové témy o trávení voľného času a športoch, ak je podaný v štandardnom jazyku.

Nie je prekvapený/-á, keď sa v prejave objaví neznámy jazykový prvok, napr. vie rozpoznať význam odvodených slov, vyvodíť významy neznámych slov a slovných spojení podľa kontextu.

Dokáže sledovať chronologickú postupnosť v dlhšom neformálnom diskurze, napr. v príbehu alebo anekdote, správne interpretovať významy tzv. internacionalizmov, napr. v športovej diskusii či televíznom programe, avšak rýchle komentáre v športových zápasoch môžu spôsobovať ťažkosti v pochopení.

Audiovizuálna recepcia

Dokáže porozumieť väčšine filmov, televíznym správam, programom a diskusným reláciám vysielaným naživo alebo zo záznamu, pričom jeho/jej schopnosť porozumieť ovplyvňuje iba extrémny (zvukový/vizuálny) šum v pozadí, neprímeraná štruktúra diskurzu alebo použitie idiómov.

Čítanie s porozumením

Dokáže porozumieť hlavným myšlienkam koncepčne a jazykovo zložitého textu na konkrétne aj abstraktné témy, vrátane odborných diskusií v oblasti záľub a športovania.

Dokáže sa rýchlo orientovať v texte a identifikovať užitočnosť konkrétnych častí, napr. na webových stránkach o športových podujatiach.

Dokáže porozumieť odborným článkom aj mimo svojho odboru, ak príležitostne použije slovník.

Produkcia

Ústny prejav

Dokáže zdieľať informácie o svojich záujmoch. Je schopný/-á pomerne podrobne povedať, čomu sa venuje vo voľnom čase, ako často sa zaoberá týmito činnosťami, prečo ho/ju baví a aké má skúsenosti.

Dokáže klasifikovať športy, vyjadriť k nim svoj názor a preferencie a svoje výroky zdôvodniť.

Písomný prejav

Dokáže napísať dlhšie súvislé texty o športoch a záľubách (napr. príbeh, komentár, blog), vrátane opisov, názorov, postojov a argumentov, s použitím vhodnej slovnej zásoby, synonym a gramatiky.

Dokáže charakterizovať a podrobne popísať zážitky spojené s voľnočasovými a športovými aktivitami vrátane účasti na športových podujatiach.

Interakcia

Ústna

Dokáže sa aktívne zapojiť do dlhšej diskusie, kde sa hovorí o trávení voľného času, dokonca aj v hlučnom prostredí, a pokračovať v konverzácii prostredníctvom kladenia otázok.

Prí neformálnej diskusii dokáže vysvetliť a obhájiť svoje názory a postoje poskytnutím dôležitých argumentov a komentárov.

Dokáže sa pýtať na záľuby iných, klásť zložité otázky a zapojiť sa do bežných rozhovorov.

Písomná

Dokáže efektívne formulovať správy/emaily písomnou formou, v korešpondencii vo väčšine prípadov porozumie idiomatickým a hovorovým výrazom, pri neformálnych správach dokáže vyjadriť emócie, osobný vzťah k udalostiam a ich význam. Dokáže zostaviť formálne listy, napr. žiadosť, sťažnosť, ospravedlnenie, pričom zachováva formalitu a konvencie pre daný kontext.

Online

Dokáže sa zapojiť do online komunikačných výmen a reagovať na ne, uvádzať svoje stanoviská k téme. Dokáže rozoznať nedorozumenia, ktoré vzniknú pri online interakcii a odpovedať na ne zdvorilo a primerane, aby mohol/-la vyriešiť problém.

Mediácia/sprostredkovanie

Dokáže podporiť diskusiu medzi ľuďmi z rôzneho kultúrneho prostredia a sprostredkovať informácie do svojho/transferového jazyka tak, aby nedochádzalo k zbytočným konfliktom alebo nedorozumeniam, napr. o špecifikách trávenia voľného času v porovnaní s inými krajinami alebo porovnávaní športových úspechov krajín. Dokáže zhrnúť a spoľahlivo sprostredkovať základné i detailnejšie informácie z hovoreného alebo písaného textu, ktoré sa týkajú voľnočasových a športových aktivít alebo oblastí, ktoré ho/ju zaujímajú. V spolupráci s inými ľuďmi/v skupine dokáže rozvíjať ich myšlienky a názory, zvážiť dve rôzne strany problému, argumentovať za a proti, vysvetliť základné pravidlá spolupráce a presne a jasne zhrnúť, čo bolo dohodnuté, napr. pri organizovaní voľného času.

Sociolingválna kompetencia

Dokáže rozoznať a interpretovať sociokultúrne/sociolingválne narážky na životné názory a postoje, trávenie voľného času a vzťah k pohybovým aktivitám. Dokáže reagovať na humorné narážky, napr. národné stereotypy zo športovej oblasti a v obmedzenej miere pochopiť a používať idiomatické výrazy v danej téme (napr. papučová/gaučová kultúra).

Sociokultúrny kontext

- populárne športy a individuálne záujmy na Slovensku, napr. turistika, cyklistika, plávanie, beh, posilňovanie, tanec, lyžovanie vďaka horám (Tatry, Malé Karpaty a pod.)
- moderné trendy trávenia voľného času, kreatívne koníčky (pečenie, maľovanie), zážitkové aktivity (výlety, wellness, únikové hry, kurzy, tančiarne)
- hokej ako národný šport, obľuba sledovania majstrovstiev sveta (emócie pri hokejových zápasoch Slovensko vs. Česko)
- futbal ako obľúbený šport v mestách a na dedinách
- športové akcie, napr. Košický maratón mieru, charitatívne maratóny, turistické spolky, plavárne, posilňovne
- bezbariérové aktivity a športy, vzťah Slovákov k týmto športom, akcie na podporu hendikepovaných ľudí, vrátane športovcov
- základné umelecké školy a školské kluby ako základ pre rozvoj talentov
- tabu témy (napr. kritika národných tímov zo strany cudzincov)

Druhy textov

- dialógy, emaily, textové správy
- rozhlasové, televízne, online rozhovory, podcasty
- formuláre – osobný dotazník, ankety, prieskumy, grafy
- charakteristika a opis osoby, rozhovory so športovcami
- denníky, biografie
- online profily, blogy, príbehy, anekdoty
- pokyny, inštrukcie
- texty, články z médií, reportáže
- oznámenia, pozvánky

Jazykové prostriedky

Lexika

Voľný čas a oddych

voľnočasová aktivita, aktívne trávenie voľného času, aktívny/pasívny oddych, hodina tanca/spevu/maľovania, záujmový/umelecký/športový krúžok, rekreačné stredisko

kreatívna/zmysluplná činnosť, (pozitívna/negatívna) motivácia, kreativita, zručnosť, koncentrácia, inšpirácia, zážitok, dobrodružstvo, rekreácia, regenerácia, relaxácia, rovnováha medzi prácou a oddychom

relaxačný, osviežujúci, upokojujúci, nevyhnutný, pohodlný, komfortný, praktický, prospešný, náučný, naplňajúci, zážitkový, aktívny, hektický, náročný

oddýchnuť si od *niečoho*

mať/nemať vzťah k *niečomu*

mať/nemať čas pre seba
prinášať radosť/potešenie
naberať/nabrať nové sily
zmysluplne využívať čas

rozvíjať zručnosti/kreativitu
mať rád/rada výzvy
zlepšovať koncentráciu/kondíciu

mať motiváciu robiť *niečo*

nachádzať inšpiráciu v *niečom*

vyhľadávať nové zážitky/
dobrodružstvá

využiť príležitosť na *niečo/niečo* urobiť

sedieť nad *niečím* celé hodiny

uvoľniť sa po náročnom dni

prehlbovať/prehlbiť vzťahy

Potrebujem cez víkend vypnúť.

Potrebujem si dobiť energiu.

Mali by ste si dať pauzu.

Využívame voľný čas naplno.

záujmy a preferencie

byť kreatívny/-a/tvorivý/-á/dobrá/-á
v *niečom*

byť nadaný/-á

mať nadanie na *niečo*

baviť sa *niekde/na niečom/niekom*

baviť *niekoho* *niečo*

obohacovať/obohatiť *niekoho*

vyhovovať *niekomu* *niečo*

prekážať *niekomu* *niečo*

vadiť *niekomu* *niečo* (hovor.)

vychutnávať si/vychutnať si *niečo*

zapájať sa/zapojiť sa do *niečoho*

zlepšovať sa/zlepšiť sa v *niečom*

začať *niečo/s niečím*

skončiť s *niečím*

Ide mu/jej to veľmi dobre.

Našiel sa v umení.

Má prirodzený talent.

Je to skrytý talent.

Je to rodený umelec!

Láka ma to.

Futbal mi nejde.

Nie je to moja silná stránka.

Nie som na volejbal.

Nebaví ma to.

Nenaplnia ma to.

konkrétne činnosti

tvoriť/vytvárať/vytvoriť *niečo*

vyrábať/vyrobiť *niečo*

hrať videohry

vymýšľať/robiť videá na sociálne siete

surfovať po internete/na mori

robiť ručné práce

venovať sa spevu/tancu/histórii

zaujímať sa o literatúru/archeológiu

ísť na kozmetiku/masáž

ísť do sauny/wellness

pestovať zeleninu/bylinky

Šport

športové disciplíny

vybíjaná, hádzaná, krasokorčuľovanie,

sánkovanie, gymnastika, chôdza,

beh, šprint, skoky na lyžiach, beh na

lyžiach/bežkovanie (hovor.), šerm,

strelba, slalom, bojové umenie,

horolezectvo

miesta na športovanie/športoviská

posilňovňa, plavecký bazén, ľadová

plocha, ring, bežecká/cyklistická

dráha, bežecká/bežkárska trať

športovci a športovkyne

pretekár/-ka, atlét/-ka,

gymnasta/-ka, golfista/-ka,

kanoista/-ka, slalomár/-ka,

kajakár/-ka, korčuliar/-ka,

brankár/-ka, skokan/-ka,

horolezec/-kyňa, strelec/-kyňa,

jazdec/-kyňa na koni, boxer/-ka

profesionál/-ka, amatér/-ka,

kapitán/-ka (tímu), olympionik/-čka,

paralympionik/-čka, kouč/-ka,

útočník/-čka, obranca/-kyňa,

rozhodca/-kyňa, porotca/-kyňa,

porota

víťaz/-ka, porazený/-á

vlastnosti športovcov/športovkýň

presný, vytrvalý, rýchly, húževnatý,

opatrný, obratný, skromný,

ambiciózny, súťaživý, férový,

talentovaný

presnosť, vytrvalosť, rýchlosť,

húževnatosť, opatrnosť, obratnosť,

skromnosť, férovosť, súťaživosť

športové udalosti a ich priebeh

(športový/národný) tím, futbalové/

volejbalové družstvo/mužstvo,

olympijské/paralympijské hry,

olympiáda, paralympiáda, preteky,

turnaj, finále, súboj, gól, prvé/druhé

kolo, stav/skóre, výsledok, rekord,

výhra, prehra, remíza, porážka,

ocenenie, medaila, trofej, diplom

športová terminológia

štart, cieľ, štartová/cieľová čiara,

štartové číslo, svetelná tabuľa,

prekážka, píšťalka, žltá/červená

karta, faul, taktika, odvaha, disciplína,

kondícia, výkon

športové pomôcky

športové vybavenie, športový výstroj,

volejbalová/tenisová sieť, hokejová/

futbalová bránka, basketbalový kôš,

hokejka, puk, prilba, rukavice,

chrániče, kanoe, kajak, surf, sánky/

sane, lyže, bežky, lyžiarske/trekingové

palice, lyžiarske topánky/lyžiarky,

kolieskové/zimné korčule, horolezecké

lano, bežecké/turistické topánky,

sedlo, plavecké okuliare, plavecká

čiapka, plutvy, bejzbalová pálka/

loptička, bežecký pás, činky,

podložka na cvičenie/karimatka

rekreačný, kolektívny, individuálny, náročný, výkonný, fyzický, súťažný, férový, spravodlivý, neúnavný disciplinovaný, súťaživý

súťaženie

tvrdlo trénovať
kvalifikovať sa na súťaž
zúčastniť sa na súťaži/majstrovstvách/
pretekoch
reprezentovať krajinu na olympiáde
súťažiť v *nejakej* disciplíne
hrať/bojovať o titul
stať sa víťazom/-kou
vyhrať/zvíťaziť nad *niekým*
poraziť súpera
dosiahnuť úspech/víťazstvo
získať medailu/pohár/titul
prekonávať rekordy/prekonať rekord
prísť do cieľa ako prvý/-á
byť na vrchole
vládať/nevládať
vzdať sa/nevzdať sa
získať (dôležité) body
zvládnuť/nezvládnuť zápas
dodržiavať disciplínu
vydržať do konca
umiestniť sa na druhom/piatom mieste
remizovať s *niekým*
postúpiť do ďalšieho kola

stúpať/stúpnuť v rebríčku
(o priečku vyššie)
klesať/klesnúť v rebríčku
(o priečku nižšie)

prehrať s *niekým*
zažiť prehru
skončiť ako posledný/-á/
na poslednom mieste
vypadnúť zo súťaže
vylúčiť *niekoho* z hry
neuspieť v *niečom*
ukončiť (aktívnu) kariéru
fandiť niekomu (hovor.)
držať palce *niekomu*
povzbudzovať/povzbudiť *niekoho*

Zápas sa skončil nerozhodne/remízou.
Splnil sa mu športový sen.
Stojí na stupni víťazov.
Zabehla svoj osobný rekord.
Slovensko/chlapci do toho!
Nevzdávajú to!

Fyzická aktivita

(pravidelný) pohyb, (náročný/
nenáročný) cvik, rozcvička, nádych,
výdych, predklon, záklon, skok, pád,
úder, drep, kľuk/klik (hovor.)

smer

dnu, von, doľava, doprava, do stredu,
naspäť, kolmo, nahor, nadol

pohyb

hýbať sa/pohnúť sa
rozcvičiť sa
postaviť sa
sahnúť si/posadiť sa
predkloniť sa/zakloniť sa
zahriať sa
potiť sa/spotiť sa
posilňovať (svaly)
ľahnúť si *niekam*
zdvíhať/zdvihnúť ramená/ruky/činky
naťahovať/natiahnúť ruky/nohy/svaly
vystierať/vystrieť ramená/ruky
zohýnať/zohnúť chrbát/kolená
napínať/napnúť svaly
uvoľňovať/uvoľniť svaly
krúžiť ramenami/zápästiami/hlavou
udržať rovnováhu
zmeniť pozíciu
otočiť sa doprava/doľava
striedať pohyby/cviky
zhlboka sa nadýchnuť
vydýchnuť
behať, bežať, šprintovať
padať/spadnúť
potknúť sa

zrýchlovať/zrýchliť
spomaľovať/spomaliť
predbehnúť *niekoho*
dobechnúť *niekam*
zraziť sa s *niekým*
naraziť do *niekoho*

doplávať *niekam*
skákať/skočiť do bazéna
vybehnúť na ihrisko/kurt
vstúpiť do ringu
preskočiť prekážku
hodiť/chytiť/držať loptu
bežať za loptou
kopnúť/udrieť do lopty
trafiť do brány
streliť gól

časová frekvencia

koľko ráz/koľkokrát
toľko ráz/toľkokrát
niekoľko ráz, zopár ráz,
veľa/mnoho ráz, viac ráz
niekoľkokrát, párkrát,
veľakrát/mnohokrát, viackrát
desať ráz/desaťkrát
nie raz

Frazeologizmy

mať obe ruky lavé
mať športového ducha
brať niečo športovo

Gramatika

fixácia verbálneho aspektu na nových verbách

(*zdvíhať/zdvihnúť, naberáť/nabrať, vyhrávať/vyhrať, prehrávať/prehrať*)

verbálne prefixy a pohybové verbá

(*hrať – vyhrať/prehrať/zahrať si/prihrať; behať – odbehnúť/dobehnúť/ prebehnúť/zabehnúť/vybehnúť; plávať: priplávať/preplávať/vyplávať; skočiť – vyskočiť/preskočiť/zoskočiť*)

väzby verb s prepozíciami

(*striedať sa s + I, hrať o + A, vylúčiť z + G*)

opakovacie verbá

(*chodieváť, mávať, robieváť, hrávať*)

kondicionál vo funkcii prania

(*Chcel by som byť bežcom. Prialo by som si mať viac času.*)

reflexívne verbá s formantom **sa, si**

(*baviť niekoho, baviť sa; zabávať niekoho, zabávať sa, vybaviť, vybaviť si, vybaviť sa*)

nesklonné substantíva

(*skóre, finále*)

vyjadrenie časových vzťahov s rôznymi pádmi

(*medzi piatou a pol šiestou, do týždňa, na dva týždne, v tomto týždni, o mesiac*)

násobné numeráliá a ich deklinácia

(*dvojnásobný/trojnásobný víťaz*)

neurčité násobné numeráliá **raz, dva/tri/štyri razy, päť a viac ráz**

+ sufix **-krát**

(*málo ráz, veľa ráz/mnoho ráz, viac ráz, niekoľko ráz, pár ráz, zopár ráz, dosť ráz, nie raz, nejdenný raz, koľko ráz, toľko ráz; málokrát, veľakrát/ mnohokrát, viackrát, niekoľkokrát, koľkokrát, toľkokrát, nejdennýkrát*)

numerálne pronomína (*koľko ráz, toľko ráz, koľkokrát, toľkokrát*)

adjektívum rád na vyjadrenie záujmu a preferencií

(*rád/rada, radšej, najradšej zo všetkého*)

hodnotiace partikuly

vlastne, skôr, rozhodne, proste/prosto, predsa len

vysvetľovacia partikula totiž

Slovotvorba

pomenovania športovcov a športovkýň tvorené sufixáciou + prechýľovanie:

-ec, -ár/-iar, -er/-ér, -an, -ét, -ník;

-kyňa, -ka, -čka

(*bežec/-kyňa, zápasník/-čka, atlét/-ka, surfér/-ka, šermiar/-ka, brankár/-ka*)

Syntax

súvetia s relatívnymi pronomínami **ktorý, aký, kto, čo**

(*Som hrdá na osobu, ktorou som sa vďaka lyžovaniu stala. Novinári sa ho pýtali na zranenie, kvôli ktorému sa nemohol zúčastniť na Svetovom pohári.*)

súvetia na vyjadrenie zreteľu: **pokiaľ ide o**

(*Pokiaľ ide o voľný čas, každý človek si ho organizuje podľa vlastných záujmov a potrieb.*)

temporálne súvetia

konjunkcie **kým, pokiaľ, zatiaľ čo, dokým, dokiaľ, (až) kým**

(*Kým/zatiaľ čo cvičím jogu, počúvam hudbu. Trénujem, pokiaľ vládzem.*)

(*Budeme fandieť, dokým/dokiaľ/(až) kým budeme mať chuť.*)

Tematický okruh 3: Vzdelávanie a zamestnanie

Komunikačné jazykové činnosti a stratégie

Recepcia

Počúvanie s porozumením

Audiovizuálna recepcia

Čítanie s porozumením

Produkcia

Ústny prejav

Písomný prejav

Interakcia

Ústna

Písomná

Komunikačné ciele

Dokáže porozumieť podrobným pokynom, napr. pracovným postupom a procesom na poradách či v rozhovoroch na pracovisku. Dokáže porozumieť podstatným informáciám obsahovo aj jazykovo náročnejších prednášok a ostatných foriem akademickej a profesijnej prezentácie, ak sú prednesené v bežnom tempe reči a v štandardnom jazyku.

Dokáže bez väčších ťažkostí porozumieť prezentáciám a videoprezentáciám, audiovizuálnym záznamom, videám a dokumentom súvisiacich s jeho/jej odbornou činnosťou či študijným zameraním.

Dokáže prečítať korešpondenciu týkajúcu sa pracovnej či študijnej oblasti a ľahko pochopiť podstatný význam textu. Dokáže prečítať a spracovať niekoľko zdrojov, napr. články, správy, webové stránky vo svojom odbore, pričom dokáže identifikovať relevantnosť a užitočnosť konkrétnych informácií.

Dokáže podať jasný a podrobný opis na širokú škálu tém jeho/jej oblasti pracovného či študijného záujmu a primerane objasniť hlavné body.

Dokáže efektívne argumentovať a spoľahlivo poskytnúť podrobné informácie, napr. informácie a rady súvisiace s jeho/jej pracovnou úlohou.

Dokáže zrozumiteľne predniesť oznámenie na bežnú tému pred publikom s istou plynulosťou a spontánnosťou.

Dokáže napísať zrozumiteľné a podrobné texty (formálnu i neformálnu korešpondenciu) na rôzne témy súvisiace s jeho/jej prácou či študijným zameraním.

Dokáže vypracovať správu, kde systematicky rozvíja argumentáciu s primeraným dôrazom na významné body a poskytnúť podrobný opis zložitého postupu.

Dokáže napísať listy formálneho charakteru, napr. žiadosti, sťažnosti, oznámenia, pozvánky, správy a zápisnice z porady.

Dokáže zrozumiteľne napísať školskú prácu, referát, projekt s dodržaním formálnych náležitostí, rozvíjať argumentáciu, opísať fakty a podrobne vyjadriť postoje a názory na danú problematiku.

Dokáže sa sebavedome, zrozumiteľne a zdvorilo vyjadriť vo formálnom alebo neformálnom jazykovom štýle, ktorý zodpovedá danej situácii či osobe alebo osobám, s ktorými komunikuje – so spolužiakmi, vyučujúcimi, kolegami či nadriadenými.

Dokáže opísať pracovnú náplň, pracovné alebo študijné podmienky a spýtať sa doplňujúce otázky.

V interakcii v pracovnom alebo študijnom prostredí dokáže porozumieť pokynom, radám, návrhom, poradiť sa so spolupracovníkmi o vyskytnutom probléme.

Dokáže presvedčivo vyjadriť svoj názor alebo zaujať stanovisko či postoj v písomnej forme prostredníctvom listov či e-mailov.

Online

Dokáže sa aktívne zapájať do online diskusií, uvádzať a reagovať na názory iných k témam z pracovnej/študijnej sféry, ktoré ho/ju zaujímajú.

Mediácia/sprostredkovanie

Dokáže sprostredkovať hlavný obsah dobre štruktúrovaných, ale nie dlhých a výrokovo zložitých textov v rámci svojich študijných, odborných a pracovných záujmov.

Dokáže v písomnej i ústnej forme odovzdať vo svojom/sprostredkovacom jazyku konkrétne a relevantné informácie.

Dokáže interpretovať a opísať podrobné informácie aj z odborných tém pri spracovaní textu a je schopný/-á syntetizovať informácie a argumenty z viacerých zdrojov.

Dokáže si na pracovných stretnutiach, porádach, školeniach alebo prednáškach robiť presné poznámky, najmä o veciach, ktoré sa vyskytujú v oblasti jeho/jej záujmu.

Sociolingválna kompetencia

Dokáže rozoznať a interpretovať sociokultúrne/sociolingválne narážky na témy zo školského/pracovného prostredia.

Dokáže reagovať na humorné narážky a v obmedzenej miere pochopiť a používať idiomatické výrazy v danej téme, napr. vzťahy na pracovisku/v škole, pracovný/školský režim.

Sociokultúrny kontext

- formálnosť vs. neformálnosť v komunikácii na pracovisku
- komunikácia v akademickom a školskom prostredí
- prehľad v ponuke univerzít na Slovensku a informáciách o študijnom zameraní
- štátne verzus súkromné školy
- práva a povinnosti vysokoškolských študentov (študijný a skúšobný poriadok)
- štátna a verejná správa verzus súkromné podniky – platové rozdiely, tabuľkové platy, systém odmien a osobného ohodnotenia, benefity na jednej aj na druhej strane
- najčastejšie formy obchodných spoločností (spoločnosť s ručením obmedzeným a akciová spoločnosť)
- priemerné platy na Slovensku a systém poistenia (sociálne a zdravotné)
- orientácia na stránke Sociálnej poisťovne a Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny, kde si dokáže zistiť, na aké sociálne dávky má nárok
- práva a povinnosti zamestnancov a zamestnávateľov (zákoník práce, živnostenský úrad)
- inklúzia zdravotne znevýhodnených ľudí v školskom a pracovnom systéme na Slovensku

Druhy textov

- dialógy, emaily, textové správy
- pozvánky na pracovný pohovor a na rôzne akcie v práci/škole/na univerzite
- štruktúrované životopisy, motivačné listy, žiadosť o prijatie do zamestnania
- úradné tlačivá, zápisnice, potvrdenia, rozhodnutia
- pracovné zmluvy, dohody
- vysvedčenia, osvedčenia, certifikáty, diplomy
- inzeráty, webové stránky s ponukou práce

Jazykové prostriedky

Lexika

Škola a štúdium

materská škola/škôlka, odborná škola, učilište, univerzitné prostredie, akademická pôda

vysokoškolské/bezplatné/ spoplatnené štúdium, prezenčné/ hybridné/dištančné/celoživotné vzdelávanie, samoštúdium, univerzita tretieho veku, odborná prax, štipendijný/výmenný program, špecializácia, poznatky, vedomosti, kritické myslenie

prístup k vzdelaniu, inklúzia, inkluzívne vzdelávanie, integrácia, multikultúrne prostredie, výchova k tolerancii

učebná/didaktická pomôcka, interaktívna tabuľa/učebňa, harmonogram školského roka/ semestra, sylaby kurzu, učebné osnovy, skúšobný poriadok, skúšobná komisia, dochádzka, absencia (na hodine)

škôlkar/-ka, školák/-čka, žiak/-čka, maturant/-ka, prvák/-čka, druhák/-čka, tretiak/-čka, štvrták/-čka, stredoškôlák/-čka, vysokoškôlák -čka, (čerstvý/-á) absolvent/-ka, doktorand/-ka, PhD. študent/-ka, odborný/-á asistent/-ka, vyučujúci/-a, skúšajúci/-a, prednášajúci/-a, dekan/-ka fakulty, rektor/-ka univerzity

stredoškolský, vysokoškolský, univerzitný, akademický, vzdelávací, odborný, skúšobný, profesionálny

akademické tituly

Mgr., Ing., Mgr./Ing. arch., MUDr., PhDr., RNDr., JUDr., PaedDr., PhD.

byť/nebyť prijatý/-á na štúdium
zapísať sa do prvého ročníka
vybrať si špecializáciu
prednášať na univerzite/fakulte
viest' seminár/kurz
známkovať/oznámkovať testy
dávať/dať spätnú väzbu
dostávať/dostať spätnú väzbu
urobiť skúšku v riadnom/opravnom termíne
prihlásiť sa na skorší termín skúšky
obhajovať/obhájiť diplomovku/bakalárku
požiadat' o prerušenie štúdia
vyhodit' *niekoho* zo skúšky
splňať/splniť požiadavky
promovať na univerzite
absolvovať stáž/prax
pracovať popri štúdiu
učit' sa *niečo* naspamäť
pamätať/zapamätať si *niečo*
sústrediť sa na *niečo*
zvýrazňovať/zvýrazniť *niečo*
podčiarkovať/podčiarknuť *niečo*
kriticky analyzovať *niečo*
robiť si poznámky
rozvíjať kritické myslenie
podporovať *niekoho* v štúdiu
používať efektívne metódy učenia
opakovať/zopakovať učivo
chápať/pochopiť súvislosti

Máte povolené dve absencie.

V štúdiu sa mu/jej darí.

S ľahkosťou prechádza z ročníka do ročníka.

Urobili skúšku len s ťažkosťami.

Zamestnanie

trh práce, pracovisko, hlavný/ vedľajší pracovný pomer, pracovný pomer na dobu určitú/neurčitú, plný/ čiastočný/skrátený úväzok, pevný/ fixný/flexibilný/pohyblivý pracovný čas, pracovná pozícia, náplň práce, pracovné podmienky/požiadavky, počet odpracovaných hodín, evidencia dochádzky, ochrana osobných údajov/ GDPR, zásady obliekania/dress code

nadriadený/-á, podriadený/-á, vedúci/-a oddelenia, stážista/-ka, brigádnik/-čka, dobrovoľník/-čka, digitálny nomád

byť kompetentný/-á vykonávať *nejakú* prácu

školiť sa/zaškoliť sa v *niečom*
zdokonaľovať sa/zdokonaliť sa v *niečom*

absolvovať odborné školenie

mať odborné zručnosti/potenciál/ dostatok skúseností

robiť si poctivo svoju prácu
vykonávať svoje povolanie s láskou
mať zodpovedný/pozitívny prístup k práci

prihlásiť sa na výberové konanie/ konkurz

uchádzať sa o pozíciu/miesto
byť prijatý/-á na *nejakú* pozíciu
nastúpiť do práce hneď po škole

vybaviť si pracovné povolenie

byť v skúšobnej dobe

pracovať na dohodu/pracovnú zmluvu/ živnosť

odpracovať 20/40 hodín týždenne
dochádzať do práce 40 kilometrov
kombinovať prácu s cestovaním
pracovať na diaľku
umožniť *niekomu* prácu na diaľku
povýšiť *niekoho*
byť povýšený/-á
odmeňovať/odmieniť *niekoho*
dostať trinásť plat
postúpiť na vyššiu pozíciu
posúvať/posunúť sa v kariére

byť prepracovaný/-á

byť úplne vyčerpaný/-á

byť prepustený/-á (z práce)

vyhorieť (v práci)

dať/dostať výpoveď

stratiť prácu/robotu (hovor.)

stať sa nezamestnaným/-ou

ostať/zostať nezamestnaný/-á

prepustiť *niekoho* z práce

vyhodit' *niekoho* z práce (hovor.)

Prijali/Neprijali ma.

Prepustili ma.

Vyhodili ma. (hovor.)

pracovné podmienky

príjem, mzda, osobný príplatok, výška platu, odmena, bonus, príplatok za prácu/nadčas/nočnú prácu/prácu počas víkendy/sviatku, práceneschopnosť/PN, ošetrovanie člena rodiny/OČR, priepustka, nadčas, neplatené voľno

formy práce

home office, práca z domu, práca na diaľku/na zmeny, denná/nočná služba, dobrovoľnícka práca, neplatená práca, štvordňový/skrátený pracovný týždeň

primeraný, priemerný, nadpriemerný,
podpriemerný, vhodný, výhodný,
nevýhodný

byť na materskej/rodičovskej
dovolenke
byť na podpore
dostávať podporu v nezamestnanosti/
sociálne dávky
poberať rodičovský príspevok
byť dobre zaplatený/-á
mať dobre platenú prácu
robiť nadčasy
platiť dane
požiadať o voľno/dovolenku
zostať na PN
predĺžiť/ukončiť PN
poskytovať pracovné benefity

*Nie je to v mojej náplni práce.
Bohužiaľ, nie je to v mojej kompetencii.
Vyhovuje mi flexibilná pracovná doba.
Kvôli práci zanedbáva rodinu.
Dostal/-a hodinovú výpoveď.
Dostáva peniaze na ruku.
Pracuje načierno.
Zostal/-a bez práce.
Má dobrý džob. (hovor.)
Skončil/-a na ulici. (hovor.)*

efektivita práce a negatívne dopady

pracovitosť, výkon, produktivita,
pracovná etika, spolupráca, tímový
duch, časový manažment, termín
odovzdania/deadline, zoznam úloh
psychický tlak, nezhody medzi
kolegami, vyhorenie

pracovitý, výkonný, produktívny,
efektívny, sústredený, zorganizovaný,
samostatný

sústrediť sa na prácu/úlohu/cieľ
stanoviť si hranice/cieľ
dosiahnuť (stanovený) cieľ
splniť ciele
zvyšovať/zvýšiť produktivitu
podávať/podať výkon
pracovať efektívne/samostatne
byť/pracovať pod tlakom
určiť si priority/hranice
zorganizovať si čas
mať dlhodobé plány
držať sa plánu/harmonogramu
odkladať/odložiť úlohy/povinnosti
na neskôr
delegovať úlohy na niekoho
vyhýbať sa povinnostiam

*Deadline/dedlajn sa blíži.
Termín sa už nedá predĺžiť.
Mám toho veľa.
Nepreháňaj to s prácou!
Čo môžeš urobiť dnes, neodkladaj
na zajtra.
Kašlem na to. (hovor.)*

Podnikanie

živnosť, súkromná firma, rodinný
podnik, obchodné meno, sídlo
spoločnosti/firmy, start up, nezisková
organizácia/neziskovka (hovor.)

podnikateľ/-ka, živnostník/-čka,
konateľ/-ka (firmy)

byť podnikavý/-á
podnikať v *niečom*
investovať do *niečoho*

založiť (si) firmu
rozbehnúť firmu
uviesť produkt na trh
budovať značku/dobré meno
mať reálne/nereálne očakávania
dodržať dohodu/zmluvu
dodržiavať/dodržať termíny/deadliny
dosiahnuť zisk/úspech
pozastaviť/zrušiť živnosť
zatvoriť/zavrieť firmu/živnosť
skrachovať/zbankrotovať

*Skúsili založiť firmu a vyšlo to!
Bola to dobrá investícia.
Musíš rátať/počítať s rizikom.
Prišiel/-la o všetky peniaze.
Je na voľnej nohe.
Je sám/sama sebe pánom.*

Zmeny na pracovnom trhu

pracovná sila, vznik nových
pracovných miest, zánik pracovných
miest, rozvoj, rutinná práca/činnosť,
umelá inteligencia

opäť, znova, skoro, čoskoro, hneď,
ihneď, okamžite, onedlho, zakrátko
skôr či neskôr, čo nevidieť, v krátkom
čase, v blízkej budúcnosti

vznikať/vzniknúť v dôsledku *niečoho*
zanikať/zaniknúť v dôsledku *niečoho*
 prestať existovať
výrazne sa zmeniť
prispôbiť sa novej situácii
nahradiť ľudskú pracovnú silu
uľahčiť/zefektívniť/zrýchliť prácu
zjednodušiť rutinnú prácu
dokázať rýchlo spracovávať dáta
ohrozovať/ohroziť pracovné pozície

*Je to otázka času.
Život je zmena.
Všetko sa mení.*

Frazeologizmy

*Bez práce nie sú koláče.
Komu sa nelení, tomu sa zelení.
robiť niečo poza chrbát
strkať do niečoho nos*

Gramatika

fixácia verbálneho aspektu na nových verbách

(*odmeňovať/odmeniť, vyhýbať sa/vyhnúť sa, podávať/podať*)

verbálne prefixy

(*klásť – založiť/zakladať, odložiť/odkladať, preložiť/prekladať, vyložiť/vykladať*)

kondicionál vo význame žiadosti, prosby, priania, povinnosti, nutnosti

(*Mal by som sa predstaviť. Prepáčte, ak ruším, ale rada by som povedala...*)

neosobné konštrukcie s verbom **byť**

(*Je mi potešením. Je mi fajn. Bolo mi nanič.*)

väzby verb s prepozíciami

(*viest' k + D, sústrediť sa na + A, zdokonaľiť sa v + L, uchádzať sa o + A*)

verbum mať v spojeniach so substantívom

(*mať povinnosť, mať záujem, mať v pláne, mať v úmysle, mať za úlohu*)

reflexívne neosobné formy na vyjadrenie možnosti, obmedzenia, zákazu

dá sa, nedá sa, môže sa, nemôže sa, smie sa, nesmie sa

(*Dá sa/nedá sa tu parkovať. Tu sa nesmie fajčiť!*)

substantivizované adjektíva a ich deklinácia

(*Máme dobrých vyučujúcich. Stretli sme nášho prednášajúceho.*)

deverbatíva a ich deklinácia

(*vyhorenie, ponižovanie, sústredenie*)

adverbiá spôsobu (*odborne, profesionálne, akademicky, skúšobne*)

adverbiá času

(*opäť, znova, čoskoro, onedlho, hneď, ihneď, okamžite*)

predložkové spojenia na vyjadrenie času

(*v čase voľna, počas PN-ky, po nociach, po celý deň, v priebehu dvoch týždňov, začiatkom roka, koncom prázdnin*)

výrazy času v doplňovacích otázkach

(*za aký čas, na ako dlho, do koľkej, od koľkej*)

partikuly s významom platnosti, potvrdenia a uistenia

nepochybne, rozhodne, stopercentne, skutočne, isteže, pravdaže, stopercentne, však, všakže, ved'

Slovotvorba

názvy osôb a profesií tvorené sufixáciou + prechýľovanie:

-č, -ár/-iar, -teľ, -ník, -ík, -ec, -ca, -ák/-iak, -an/-čan, -áň, -ista, -a;

-ka, -yňa, -ička, -ica

(*konateľ/-ka, zástupca/-kyňa, baník/-čka, kurič/-ka, záchranár/-ka, pekár/-ka, štvrták/-čka*)

alternácie konsonantov k/č, ch/š, h/ž + sufix -ka

(*právnik/právnička, mních/mníška, sluha/slúžka*)

Syntax

fixácia transformácie priamej reči na nepriamu s dôrazom na slovosled, konjunkcie **či, že, aby, nech**

(*Kolegovia sa spýtali: „Máme zajtra poradu?“ Kolegovia sa spýtali, či máme zajtra poradu. Vedúca povedala, nech to už odovzdáme.*)

apozícia – spresnenie, doplnenie, vysvetlenie, exemplifikácia

spájacie prostriedky:

teda, to znamená, napr., t. j., totiž, čiže, respektíve, eventuálne, inými slovami

(*Práca z domu je čoraz bežnejšia, to znamená väčšiu flexibilitu, ale aj potrebu dobrej sebadisciplíny.*)

rytmický princíp slovenského slovosledu – fixácia

neprízvučné slová a ich vzájomné poradie:

príklonky (*si, ťa, ti, som, by*)

predklonky (*keď, ak, aj*)

(*Založil by som si firmu, aj keby som nemal dosť peňazí.*)

Tematický okruh 4: Životný priestor a bezpečie

Komunikačné jazykové činnosti a stratégie

Recepcia

Počúvanie s porozumením

Audiovizuálna recepcia

Čítanie s porozumením

Produkcia

Ústny prejav

Písomný prejav

Interakcia

Ústna

Písomná

Komunikačné ciele

Dokáže sledovať dlhší diskurz (rozhovory, prejavy) a zložitú argumentáciu, ak je mu/jej téma primerane známa, napr. o bývaní v meste/na vidieku či doprave a cestovaní v súvislosti s bezpečnosťou.

Dokáže porozumieť podstatným informáciám vo väčšine televíznych, spravodajských a publicistických programov, napr. krimi spravodajstvo, ako aj väčšine filmov v štandardnom jazyku na tému života v meste a na dedine či aktuálnym správam týkajúcich sa bezpečnosti.

Dokáže porozumieť hlavným myšlienkam zložitého textu vrátane odborných diskusií a prednášok a sledovať aj zložité argumenty za predpokladu, že ho/ju téma zaujíma.

Dokáže čítať články a správy, ktoré sa zaoberajú aktuálnymi problémami života v meste a na dedine, cestovaním, dopravou, turizmom a ich bezpečnosťou a identifikovať postoje alebo stanoviská autora/-ky.

Dokáže sa sebedovome a zrozumiteľne vyjadriť vo formálnom alebo neformálnom jazykovom štýle, ktorý zodpovedá danej situácii a osobe, s ktorou komunikuje a porovnať život v meste a na vidieku, typy dopravy a pod.

Dokáže komentovať dopravnú situáciu, opísať krádež, požiar či udalosť spojenú s bezpečnosťou.

Dokáže sa vhodne vyjadrovať, vyhýbať sa závažným chybám vo formuláciách a podať jasné a podrobné opisy bývania či cestovania a dopravy v meste a na dedine, ako aj vysvetliť svoj pohľad, uviesť výhody a nevýhody.

Dokáže vytvoriť zrozumiteľný a podrobný text týkajúci sa jeho/jej záujmov.

Dokáže napísať esej, úvahu alebo správu poskytujúcu informácie a uvádzať dôvody v prospech alebo proti konkrétnemu stanovisku.

Dokáže s určitým úsilím sledovať a zapojiť sa do skupinových diskusií, aj keď ide o rýchlu a hovorovú reč, napr. diskutovať o bezpečnom cestovaní.

Dokáže vytvoriť celé úseky rečového prejavu pomerne rovnomerným tempom, pričom robí iba niekoľko badateľne dlhých prestávok pri opise konkrétnej udalosti a vyrozprávaní príbehu, napr. pri nahlásení škody, krádeže alebo iných problémových situácií.

Dokáže začať rozhovor, podľa potreby sa ujať slova a ukončiť rozhovor.

Dokáže sa zapojiť do diskusie na tému kúpy, predaja alebo prenájmu nehnuteľností a potvrdiť, že rozumie, ako aj vyzvať iných, aby sa zapojili.

Má dostatočný rozsah jazykových prostriedkov na jasné opisy a vyjadrenie názorov na tému bývanie, cestovanie, typy dopravy a bezpečnosť, pričom často používa súvetia.

Online

Dokáže zostaviť osobné listy, emaily a správy, kde vyjadruje emócie.

Dokáže zostaviť neformálne a formálne emaily, žiadosti, reklamácie a oznamy, v ktorých používa vhodný jazykový štýl a konvencie.

Dokáže sa zapojiť do online diskusie, pochopiť postoj komentujúcich a primerane naň reagovať.

Dokáže rozoznať nedorozumenia a spory, ktoré vzniknú pri online interakcii.

Mediácia/sprostredkovanie

Dokáže spolupracovať s ľuďmi z rôznych prostredí, vytvoriť pozitívnu atmosféru a poskytnúť podporu kladením vhodných otázok s cieľom identifikovať spoločné ciele.

Dokáže rozvíjať a sprostredkovať myšlienky druhých, prepájať reakcie a rôzne pohľady, navrhovať riešenia a ďalšie kroky.

Dokáže vo svojom/transferovom jazyku spoľahlivo interpretovať a opísať podrobné informácie zo zložitých schém, grafov a iných vizuálne vyjadrených informácií (v texte) o témach v oblasti svojho záujmu, ako aj podať podrobný popis, napr. útočníka pri trestnom čine alebo udalosti, ktorú musí vysvetliť na polícii/úrade.

Dokáže zhrnúť celý rad faktických textov, komentovať a diskutovať o protichodných stanoviskách a hlavných témach; dokáže vysvetliť zámery a postoje autora/-ky, ako aj vecne interpretovať skúsenosti iných ľudí.

Dokáže zhrnúť hlavné body zložitých textov na aktuálne témy z médií, sprostredkovať ich a diskutovať o nich.

Sociolingválna kompetencia

Dokáže rozoznať a interpretovať sociokultúrne/sociolingválne narážky o bývaní, cestovaní, doprave a bezpečnostnej situácii. Dokáže reagovať na humorné narážky, napr. vtipy o hromadnej doprave, a v obmedzenej miere pochopiť a používať idiomatické výrazy v danej téme.

Dokáže rozoznať kultúrne rozdiely medzi životom v meste a na dedine, resp. v stredoeurópskom kontexte, ako aj zaregistrovať niektoré jazykové odchýlky v slovenských nárečiach.

Sociokultúrny kontext

- bývanie v meste a na dedine – znalosť výhod a nevýhod
- vzťah Slovákov k agroturistike a vidieku
- dodržiavanie pravidiel cestnej premávky, dopravné označenia, značky a symboly
- označenie policajných a hasičských áut, rešpektovanie pokynov záchranných zložiek
- nosenie dokladov totožnosti a dokladov o pobyte
- centrá pomoci pre cudzincov (Mareena, IOM a i.)
- Slovensko ako relatívne bezpečná krajina (ako fungujú jednotlivé ochranné zložky – polícia, hasičský zbor, rýchlá zdravotná starostlivosť)
- typy súdov na Slovensku (napr. okresný, krajský, ústavný)

Druhy textov

- dialógy, emaily, textové správy
- rozhlasové, televízne, online rozhovory, podcasty
- formuláre – osobný dotazník, ankety, prieskumy, grafy
- charakteristika a opis osoby
- turistické mapy, bulletiny, informačné letáky
- online profily, blogy, príbehy, anekdoty
- pokyny, inštrukcie
- texty, články z médií, reportáže
- administratívne dokumenty – oznámenia, pozvánky, žiadosti, rozhodnutia, upomienky

Jazykové prostriedky

Lexika

Bývanie

obytná/administratívna/výšková budova, montovaný/murovaný (dom), nehnuteľnosť, veľkosť/rozloha bytu/domu/pozemku

vyššia/nížšia životná úroveň, tradičný/moderný spôsob života, dostupné bývanie, rodinné zázemie, životné tempo, kvalita života, pocit bezpečia, migrácia, mestská/dedinská populácia, dostatok/nedostatok pracovných príležitostí, komunita, spoločenstvo, komunitný život, spoločenské podujatie, susedské vzťahy, dostupnosť služieb/inštitúcií, náročná/nenáročná údržba

kúpna zmluva, zmluva o prenájme, domová schôdza

architekt/-ka, projektant/-ka, stavbár/-ka, stavby vedúci/-a, statik/-čka

Život v meste

mestská štvrť/časť, predmestie, mestský satelit, sídlisko, vyhľadávaná lokalita, periféria

stavba, novostavba, radová zástavba, panelák, bytovka, činžiak, intrák (hovor.), výšková budova, nadstavba, prístavba, investičný/mestský/sociálny byt, garsónka, mezonetový byt, zasklená lodžia/zasklený balkón, developer, stavebná firma

mestský ruch, hluk, zhon, dopravná špička, dostupnosť služieb, anonymita, civilizácia, kriminalita,

nedostatok súkromia, dostatok/nedostatok parkovacích miest, občianska vybavenosť, nízke/vysoké náklady na bývanie

primátor/-ka mesta, majiteľ/-ka bytu, nájomník/-čka

zrekonštruovaný, perspektívny, panelový, štandardný, nadštandardný, dostupný, hlučný, rušný, dopravný, verejný, súkromný, preplnený, zateplený

Život na dedine

obec, vidiek, vidiecke prostredie, (stavebný) pozemok, dvojdom, radový dom, chata, chalupa

úzky okruh (susedov/blízkych), ekologický spôsob života, agroturistika, poľnohospodárstvo, miestna samospráva, obecný úrad starosta/-ka, dedinčan/-ka, vidiečan/-ka

tehlový, drevený, kamenný, montovaný, útulný, malebný

aktivity spojené s bývaním

poupratovať
povysávať
poumývať
oprať/vyprať
ožehliť/vyžehliť

stavať/postaviť *niečo*
budovať/vybudovať *niečo*
modernizovať/zmodernizovať *niečo*
renovovať/zrenovovať *niečo*
rekonštruovať/zrekonštruovať *niečo*
vykonať rekonštrukciu *niečoho*

zháňať/zohnať bývanie
vlastniť nehnuteľnosť
zobrať si úver/pôžičku/hypotéku na byt
zabezpečiť *niekomu* bývanie
dať dom/byt do prenájmu
prejsť kompletnou rekonštrukciou
zatepľovať/zateplíť budovu
montovať/namontovať žalúzie
vybaviť stavebné povolenie

prisťahovať sa/prestahovať sa *niekam*
odšťahovať sa *odniekiaľ*
náhliť sa/ponáhľať sa *niekam*
čerpať pokoj/energiju z prírody
nadýchať sa čerstvého vzduchu
umožňovať/umožniť pestovať vlastnú zeleninu

V meste to žije.

Mesto v noci ožíva.

Život v meste ma unavuje.

Život na dedine ma nudí.

Prenájom sa neoplatí.

Môžem len tak vybehnúť von/na dvor.

Preferencia, porovnanie

oveľa viac/menej, o trochu viac/menej, omnoho viac/menej, viac-menej, vo väčšej/menšej miere

vyhľadávať/vyhľadať *niečo*
zvažovať/zvážiť *niečo*

vyhovovať *niekomu niečo*
hodiť sa *niekomu niečo*
rozhodnúť sa pre *niečo*
súvisieť s *niečím*
závisieť od *niečoho*

preferovať *niečo* pred *niečím*
uprednostňovať/uprednostniť *niečo* pred *niečím*

dávať/dať prednosť *niečomu* pred *niečím*
považovať *niečo* za dôležité/klúčové
uvedomovať si/uvedomiť si rozdiely

Všetko závisí od vašich priorit.
Všetko má svoje výhody aj nevýhody.
Všetko má svoje pro a proti.
Je potřebné dobře (si) to zvážit.
Třeba sa rýchlo rozhodnúť.

Turizmus a doprava

cestovná kancelária/agentúra, cestovný ruch, dovolenková destinácia, dovolenkový rezort, jarná/zimná sezóna, fakultatívny výlet, okružná jazda, pešia prehládka, navigácia, itinerár, dovolenkový katalóg/prospekt, storno zájazdu, miestna kuchyňa, gastronómia, kontinentálne raňajky, raňajky formou bufetových stolov, dominantna mesta, balík služieb, cestovné balenie *niečoho*

dopravné/viditeľné značenie, dopravná špička, hustá premávka, poľná cesta, lesná cestička, turistická trasa/značka, náučný/označený chodník, podchod, nadchod

lokálny predajca/výrobca, peší/-ia turista/-ka, delegát/-a, cestovateľ/-ka

typy dopravy

cestná, diaľničná, autobusová, vlaková, železničná, letecká, lodná, kamiónová, integrovaná, náhradná

pravidlá bezpečnosti, bezpečnostný predpis, bezpečnostná kamera/kontrola, obmedzená/znížená rýchlosť, záchranná brzda, preprava zvierat/bicyklov, benzínový/dieselový motor, náhradné diely (na auto)

nízkorozpočtový, nízkonákladový, plážový, slnečný, horský, morský, prímorský, mestský, vidiecky

zažívať/zažiť *niečo*

prežiť peknú dovolenku

objavovať/objaviť *niečo*

obdivovať *niečo*

vychutnávať si/vychutnať si *niečo*

pochutnať si na *niečom*

zahŕňať/zahrnúť *niečo* do ceny

zavítať niekam

premiestňovať sa/premiestniť sa *niekam/nejako*

ocitnúť sa *niekde*

orientovať sa *niekde*

stornovať dovolenku/letenku

garantovať vrátenie peňazí

skúmať/preskúmať okolie

presúvať sa z miesta na miesto
získavať/získať autentické zážitky

vítať/privítať niekoho s otvorenou náručou

cestovať na vlastnú päsť

Raňajky sú/nie sú zahrnuté v cene.

Na vyžiadanie ponúkame detskú posteľku/prístelku.

Bezpečnosť

štátna/mestská/cudzinecká/
kriminálna polícia, ochranka, SBS-ka,
krízové centrum

diplomatické služby (konzulát,
vízová povinnosť, žiadosť o azyl,

legálny pobyt), stránkový/
nestránkový deň

kriminálna, trestný čin, zločin,
priestupok, vyhrážka, incident, násilie,
úplatok, krádež, lúpež, obťažovanie,
útok, vražda, predvolanie na políciu/
súd, vyšetrovanie, dôkaz, väzenie/basa
(hovor.), súd, súdny proces, (svedecká)
výpoveď, porota, trest, doživotie

zákon, predpis, poriadok, pravidlo,
paragraf

mestský/-á/štátny/-a/dopravný/-á

policajt/-ka, detektív/-ka,

vyšetrovateľ/-ka, prokurátor/-ka

zločinec, páchatel/-ka,

kriminálnik/-čka, (vreckový/-á)

zlodej/-ka, násilník/-čka, vrah/-yňa,

terorista/-ka

sudca/-kyňa, advokát/-ka,

právnik/-čka, obhajca/-kyňa, očitý/-á

svedok/-yňa, obeť

poškodený, podozrivý, zadržaný,
obvinený, obžalovaný, vinný, nevinný,
odsúdený

bezpečný, nebezpečný, kriminálny,
násilný, desivý, právny, protizákonný,
trestný, legálny, nelegálny

vtedy, odvtedy, dotedy, zatiaľ,
odteraz, doteraz, už, zrazu, ihneď
od toho času, až potom

kradnúť/ukradnúť *niečo*

okrádať/okradnúť *niekoho*

vykrádať/vykradnúť *nejaké miesto*

obťažovať *niekoho*

ubližovať/ublížiť *niekomu*

prepadnúť *niekoho/nejaké miesto*

podplácať/podplatiť *niekoho*

zavraždiť *niekoho*

priznať sa k *niečomu*

varovať *niekoho pred niečím*

pokúsiť sa o samovraždu
spáchať samovraždu

podozrievať *niekoho z niečoho*

pátrať po *niekom*

vyšetrovať *niekoho/niečo*

dokázať *niekomu* vinu

svedčiť proti *niekomu*

svedčiť v prospech *niekoho*

obhajovať/obhájiť *niekoho*

trestať/potrešťať *niekoho*

súdiť/odsúdiť *niekoho*

väzniť/uväzniť *niekoho*

oslobodiť *niekoho*

prepustiť *niekoho* z väzenia

privolať pomoc

nahlásiť škodu/krádež

porušovať/porušiť zákon

dostať predvolanie na políciu/súd

vypovedať na polícii/súde

skúmať dôkazy

presvedčiť sudcu/porotu

hasiči

požiar, plameň, výbuch/explozia,
bomba, únik plynu, evakuácia

hasičská stanica, hasičské auto,
bezpečie, príčina, následok, zásah

hasičov, cisterna, zdroj vody, hydrant,

hasiaci prístroj, hadica, ventil

hasič/-ka, požiarnik/-čka

hasičský, požiarny, záchranný,

tragický

úmyselne, naschvál, zámerne,

náhodne

vypuknúť (o požiar)

horieť/zhorieť

vybuchnúť/explozovať

páliť/spáliť *niečo*

zapaľovať/zapáliť *niečo*

hasiť/uhasiť/zahasiť *niečo*

zachraňovať/zachrániť *niekoho/niečo*
pred *niečím*

ohrozovať/ohroziť *niečo*

odstraňovať/odstrániť *niečo*

schovať sa *niekam*

zasahovať/zasiahnuť *niekde*

nahlásiť požiar/bombu

zatiahnuť ventil

vypnúť/zapnúť poistky

spôsobiť škodu/škody

utekať/bežať do bezpečia

evakuovať obyvateľov

Požiar vypukol pred polnocou.

Hasiči zasahujú na mieste.

Škoda na majetku je veľká.

Hrozí kolaps budovy.

Požiar sa podarilo úspešne uhasiť.

Rodina prišla o strechu nad hlavou.

Nerobte paniku!

Súdny spor

súdiť sa s *niekým*

dať *niekoho* na súd

podať sťažnosť

vyhrať/prehrať súdny spor

Prepadli/okradli ma!

Vykradli mi auto/byt!

To je protizákonné!

Som nevinný/-á!

Necítim žiadnu vinu.

Máte právo na advokáta.

Máte právo nevypovedať.

Má podozrenie, že klame.

Polícia po nich vyhlásila pátranie.

Verdikt súdu je jasný.

Dôkazy boli presvedčivé.

Dokázal/-a svoju nevinu.

Nemožno im dokázať vinu.

Nikdy sa k tomu činu nepriznal/-a.

Sedí za vraždu. (hovor.)

Gramatika

fixácia verbálneho aspektu na nových verbách

(zachraňovať/zachrániť, odstraňovať/odstrániť, spôsobovať/spôsobiť, zasahovať/zasiahnuť, vyšetrovať/vyšetriť)

verbálne prefixy

(sťahovať sa – pristahovať sa/prestahovať sa/odsťahovať sa; stavať – vystavať/prestavať/dostavať)

väzby verb s prepozíciami

(rozhodnúť sa pre + A, považovať niečo za + A, prísť o + A, svedčiť proti + D)

neosobné formy verb s datívom **hodiť sa, vyhovovať** v kondicionáli

(hodilo by sa mi to; vyhovovalo by mi to)

pasívne participiá a ich deklinácia podľa vzoru **pekný**

(zakúpený, zavesený, ponúkaný)

substantivizované adjektíva a ich deklinácia

(poškodený, podozrivý, obvinený, obžalovaný, odsúdený)

predložkové spojenia s významom porovnávania

na rozdiel od, oproti tomu, v porovnaní s

(Ceny starších bytov sú na rozdiel od cien novostavieb stabilnejšie.)

konjunkcie s významom porovnávania

zatiaľ čo, podobne ako, takisto ako, naopak, aj to – aj to

(Hasiči musia byť pripravení konať takisto rýchlo ako záchranári pri nehodách.)

vetné modálne adverbiá **treba, netreba, možno, nemožno** + infinitív

(Nemožno mu dokázať vinu. Netreba robiť paniku.)

demonstratíva **tamten, tamtá, tamto** a ich deklinácia – fixácia

(henten, hentá, hento [neform.])

vymedzovacie pronominá **všetko, všetky** a ich deklinácia – fixácia

neurčité pronominá a ich deklinácia – fixácia

partikula **čo keby** v opytovacej vete s funkciou návrhu

(Čo keby sme si radšej prenajali byt?)

uvádzacie a vytyčovacie partikuly

tak, teda, no, takže

zdôrazňovacie partikuly

len/iba, aspoň, minimálne, asi, približne, okolo, až, maximálne, už

Slovotvorba

tvorba trpných prídavných pomocou sufixov **-tý/-ty, -ný, -ený**

(zapísaný, prečítaný, skrátaný)

verbá typu **minúť** – minutý, **padnúť** – padnutý, odmietnutý, odomknutý, zamknutý, **biť** – bitý, ušitý, opitý, prežitý, skrytý, umytý, **brať** – bratý/braný, vypratý/vypraný

Syntax

temporálne súvetia s konjunkciami

sotva, zatiaľ čo, hneď ako, len čo, skôr ako, prv než, práve/iba/len/až/najmä vtedy, keď

(Polícia pátrala po páchatelovi kriminálneho činu, zatiaľ čo svedkovia poskytovali výpovede o priebehu udalostí.)

súvetia s relatívnymi pronomínami **aký, ktorý, či**

(Byt, ktorý si prenajali, bol zrekonštruovaný. Ani netušili, aká premávka bude v meste. Nevie, či je to auto.)

slovosled a aktuálne členenie výpovede – objektívne vs. subjektívne

(Polícia zatkla páchatela. Páchatela zatkla polícia.)

Tematický okruh 5: Zdravie a životný štýl

Komunikačné jazykové činnosti a stratégie

Recepcia

Počúvanie s porozumením

Dokáže porozumieť dlhším rozhovorom a prejavom o zdraví, ako aj populárno-náučným prednáškam o problematike zdravia, kde dokáže sledovať zložité argumenty za predpokladu, že je mu/jej téma primerane známa.

Dokáže rozlišovať hlavné a vedľajšie informácie z ústneho prejavu a pochopiť tón a postoj hovoriaceho/-ej o zdravom životnom štýle či pri popisovaní chorôb a symptómov.

Audiovizuálna recepcia

Dokáže rozumieť väčšine televíznych, spravodajských a publicistických programov, ako aj filmom a dokumentom v štandardnej forme jazyka, napr. z medicínskeho prostredia, o zdravom životnom štýle, chorobách, liečení či terapii.

Čítanie s porozumením

Dokáže ľahko pochopiť podstatný význam textov, článkov alebo správ, ktoré sa zaoberajú zdravotnými problémami či chorobami, a kde autori zaujímajú konkrétne postoje alebo stanoviská.

Dokáže porozumieť hlavným myšlienkam a detailom v textoch súvisiacich so zdravím, ako sú príspevky, príbalové letáky, návody na použitie, inštrukcie a pokyny lekára.

Dokáže rozoznať, kedy text poskytuje faktické informácie a kedy sa snaží čitateľov o niečom presvedčiť, rozoznáva protichodné argumenty a vzťahy medzi príčinami a následkami.

Produkcia

Ústny prejav

Dokáže prispôbiť svoj prejav a vyjadrovacie prostriedky situácii a príjemcovi a zvoliť si primeranú úroveň formálnosti, napr. pri prerozprávání príbehu, opise nehody.

Dokáže celkom podrobne hovoriť o svojom zdravotnom stave, vie vysvetliť, ako sa cíti, poťažovať sa a opísať zdravotnému personálu zdravotné ťažkosti alebo priebeh úrazu.

Písomný prejav

Dokáže vytvoriť text, ktorý je vo všeobecnosti dobre členený a koherentný, pričom používa rôzne spájacie výrazy a prostriedky kohézie. V dlhom texte sa môže vyskytnúť určitá miera nesúrodosti.

Dokáže členiť dlhšie texty do jasných, logických odsekov, napr. do správy pre poisťovňu a opísať príčiny a následky nehody/úrazu.

Interakcia

Ústna

Dokáže sa plynule zapojiť do spontánneho rozhovoru a aktívne sa zúčastniť diskusie na známe témy, napr. o tom, ako si udržiavať zdravie, ako sa liečia bežné ochorenia a prezentovať vlastné názory a postoje.

Dokáže opísať lekárske a zdravotnícke služby, dohovoriť sa s lekárske personálom, porozumieť ich pokynom a radám, napr. poradiť sa v lekárni o užívaní liekov a spýtať sa doplňujúce otázky.

Písomná

Dokáže sa písomne skontaktovať s lekárom a spoľahlivo odovzdať podrobné informácie o svojom zdravotnom stave, napr. dohodnúť si termín na ďalšie vyšetrenie či opísať príznaky choroby.

Online

Dokáže vyplniť online dotazníky o poskytovaní zdravotných služieb alebo súhlase s lekársnym výkonom.

Mediácia/sprostredkovanie

Dokáže porozumieť jasne štruktúrovanej prednáške na známe témy, napr. o zdraví či prevencii alebo o veciach, ktoré sa pravdepodobne vyskytujú v oblasti jeho/jej záujmu a robiť si poznámky.

Pri diskusií v osobnej sfére dokáže zvážiť rôzne aspekty problému, argumentovať za a proti a navrhnúť riešenie alebo kompromis. Dokáže prerozprávať príhodu alebo udalosť vo svojom/transferevom jazyku, ktoré súvisia so zdravím, návštevou u lekára alebo zdravým životným štýlom.

V písomnej forme dokáže vo svojom/transferevom jazyku zhrnúť podstatný obsah zložitých textov na témy súvisiace s jeho/jej oblasťami záujmu, ako aj z dokumentárnych filmov, článkov či diskusií.

Dokáže spoľahlivo interpretovať a vo svojom/transferevom jazyku podrobne opísať informácie zo zložitých schém, grafov a iných vizuálne podaných informácií, ak sú doplnené textom.

Dokáže sprostredkovať hlavné body z formálnej korešpondencie, napr. upozornenia, oznámenia, listy či emaily súvisiace so zdravotnou starostlivosťou, v ktorých sú uvedené nariadenia a postupy.

Sociolingválna kompetencia

Dokáže si osvojiť vhodný jazykový štýl a vedome modifikovať svoje jazykové formy prejavu, aby sa v danej situácii mohol/-la primerane vyjadriť.

Dokáže rozoznať a interpretovať sociokultúrne/sociolingválne narážky zo zdravotníckeho prostredia.

Dokáže reagovať na humorné narážky, napr. o zdravom a nezdravom životnom štýle, alkohole a pod. a v obmedzenej miere pochopiť a používať idiomatické výrazy v danej téme.

Sociokultúrny kontext

- fungovanie zdravotníckeho systému, verejné zdravotné poistenie, zdravotné poisťovne
- registrácia u všeobecného lekára a uzavretie „dohody o poskytovaní zdravotnej starostlivosti“
- poplatky za zdravotnú starostlivosť hradené z poistenia a čiastočne spoľatnené služby
- poplatky pri návšteve pohotovosti alebo za lieky na predpis
- pohotovosť a núdzové situácie, tel. číslo 155 a pohotovostné číslo 112 pre všeobecné núdzové situácie
- lieky na predpis a bez predpisu
- povinné očkovanie pre deti (napr. proti osýpkam, rubeole), dobrovoľné pre dospelých
- preťaženosť nemocníc, dlhšie čakacie doby na operácie
- jazyková bariéra hlavne v menších mestách, používanie menšinových jazykov, napr. v južných oblastiach maďarčina
- kultúrne normy, rezervovanosť vs. otvorenosť Slovákov pri diskutovaní o osobných zdravotných problémoch, vyhýbanie sa príliš osobným otázkam ohľadom fyzického a duševného zdravia

Druhy textov

- rozhovory so zdravotníckym personálom, dialógy o zdraví
- súkromná korešpondencia, správy, emaily
- pokyny, nariadenia pri lekárskej starostlivosti
- príbalové letáky liečiv, lekárske správy, záznamy
- reklamy na lieky, propagačné brožúrky o zdraví
- lekárske objednávkové formuláre, dotazníky o anamnéze
- odborné texty, články o zdraví, blogy
- úradné dokumenty, zmluvy s poisťovňou, žiadosti, súhlasy s lekárskou starostlivosťou
- videá a tutoriály, podcasty, dokumenty a filmy o zdraví, z lekárskeho prostredia

Jazykové prostriedky

Lexika

Životný štýl a hodnota zdravia

zdravý/nezdravý životný štýl,
hektický/stresujúci/sedavý spôsob
života, denný režim, každodenná
rutina, dĺžka/kvalita života, návyk

rásť/vyrásť
rozvíjať sa
spoznávať sa
hľadať sa

byť si vedomý/-á *niečoho*
byť motivovaný/-á k zmene
byť zodpovedný/-á sám/sama za seba
vytvárať si zdravé návyky
obmedziť nezdravé návyky
nájsť si čas pre seba
dbať o svoje zdravie
zbaviť sa zlozvykov
pravidelne sa hýbať
mať dostatok pohybu
prospievať telu/organizmu
obliekať sa podľa najnovšej módy

Na zdraví záleží.

Dá si záležať na tom, ako vyzerá.

Vždy sa pekne nahodí.

Pôsobí upravene.

Vzhľad je prvoradý/druhoradý.

duševné zdravie

sebarozvoj, sebavedomie, práca na
sebe, duševná pohoda, vyrovnanosť,
stabilita, životná rovnováha,
spokojnosť (so sebou), odolnosť
voči stresu, pasívna/aktívna forma
oddychu, meditácia, pozitívny/
negatívny účinok

duševný, vyrovnaný, spokojný, stabilný,
sebavedomý, motivovaný, motivujúci

byť k sebe láskavý/-á
meditovať
prijať *niečo*
spríjemňovať/spríjemniť *niečo niekomu*
znepríjemňovať/znepríjemniť *niečo
niekomu*
zdieľať *niečo s niekým*
prejavovať sa/prejaviť sa *nejako*
vyrovnávať sa/vyrovnať sa s *niečím*
opierať sa/oprieť sa o *niekoho*

staráť sa/postarať sa o seba
navštevovať terapeuta/-ku
mať osobného/-ú kouča/-ku
požiadat o pomoc
regulovať/zvládať/ovládať svoje
emócie
zvládať/zvládnuť stresové situácie
vyhľadávať sociálne kontakty
udržiavať/rozvíjať sociálne väzby
robiť meditačné cvičenia
zachovať si pokoj
cítiť uspokojenie
zapojiť sa do spoločenských aktivít
prekonať úzkosť
komunikovať otvorene

psychické problémy

prevencia, náročné obdobie, kríza,
krízová situácia, ťažký stav, nespavosť,
škodlivý návyk, zlozvyk, panika,
trauma, frustrácia, duševná porucha,
vyhorenie, úzkosť, panický strach/atak
depresívny, nevyrovnaný, nestabilný,
podráždený, zraniteľný, osamelý,
vystresovaný, napätý, vyčerpaný
opustený

byť závislý/-á od *niečoho*
vyhorieť

predávkovať sa
vyvinúť sa z *niečoho*
trpieť *niečím*
vyhýbať sa *niečomu*
riešiť/vyriešiť psychické problémy
bojovať s depresiou
užívať drogy/návykové látky
ocitnúť sa v problémoch
vieť k úzkosti/chronickému stresu
žiť pod dlhodobým stresom/tlakom
prežiť traumy

cítiť sa pod psa

stravovanie

dobré/zlé/stravovacie návyky, jedálniček,
zloženie, zdravá/nezdravá/vyvážená
strava, výživa, výživné látky, minerály,
vitamíny, proteíny, bielkoviny, oleje, tuky,
sacharidy, tekutiny, pitný režim, diéta

lokálne potraviny, bio/
vysokospracované/kvalitné potraviny,
tepelné upravené/surové jedlo,
stravovanie na školách/v práci/vonku
zdravotné obmedzenia, potravinové
intolerancie, alergia na lepok,
intolerancia na laktózu/laktózová
intolerancia, bezlepková diéta,
cukrovka, nadváha, obezita, podvýživa

byť bohatý na vitamíny
obmedzovať/obmedziť *niečo*
uprednostňovať/uprednostniť *niečo*
preferovať *niečo*
odporúčať/odporučiť *niečo*
vyberať si/vybrať si *niečo/z niečoho*
dbať na *niečo*
zanedbávať/zanedbať *niečo*
držať prísnu diétu

stravovať sa zdravo
konzumovať výživné jedlá
chudnúť/schudnúť v dôsledku choroby
strácať váhu
udržiavať/udržať si postavu/váhu
priberať/pribrať
znižovať množstvo cukru v strave

spánok

byť dlhodobo/chronicky nevyspatý/-á
zdriemnuť si
ponocovať
spať/zaspať/pospať si/vyspať sa/
dospať
dopriať si kvalitný/nepreerušovaný
spánok

Ľudské telo

časti tela

hlava, lebka, mozog, čeľusť, krk, hrud',
chrbát, chrbtica, kríž, stavec, rebro,
panva, intímne partie, predlaktie,
zápästie, dlaň, lýtko, koleno, stehno,
členok, chodidlo, päta

vnútorné orgány

dutiny, dýchacie cesty, pečeň, tenké/
hrubé črevo, žľčník, pankreas

vnútro tela

žila, tepna, tep, pulz

Vyšetrenie u lekára

zdravotníctvo, laboratórny test,
jednoduchý zákrok
na vlastné náklady, hradené
poistovňou, cez poisťovňu
operovať *niekoho*

byť operovaný/-á na srdce
chodiť po lekároch
diagnostikovať chorobu
pichnúť injekciu
ísť na sono/sonografiu/magnetickú
rezonanciu/MR/CT
urobiť *niekomu* EKG
dať si *niečo* preplatiť cez poisťovňu

Liek zabral po týždni.

Liečba nezabrala.

Uľavilo sa mi.

Hrozí mu operácia.

Chcem sa dať vyšetriť.

Dám si pichnúť injekciu.

Dala si operovať nos.

symptómy

zdravotné ťažkosti, tráviace/žalúdočné
ťažkosti, intenzívna/ostrá/tupá bolesť,
úľava, horúčka, zimnica, suchý kašeľ,
dobré/zlé trávenie, záchvat, krč/krče

ochorieť

bolieť/zaboliť

vracať/zvracať

povracať sa

štípať

páliť

svrbieť

kašľať/zakašľať

kýchať/kýchnuť

smrkať/vysmrkať sa

típnuť/stípnuť

puchnúť/opuchnúť

škrabať sa/poškrabať sa

škrabať v hrdle

pohryznúť *niekoho*

uštipnúť *niekoho*

seknúť *niekoho*

natiahnúť (si) *niečo*

fúkať si/vyfúkať si nos

mať/dostať *nejakú* chorobu

mať seknutý chrbát/natiahnutý sval/
stuhnutý krk/vyvrtnutý členok
mať oslabenú imunitu/oslabený
imunitný systém
mať svalovicu/svalovku (hovor.)
uzdraviť sa/vyzdraviť

Tu ma (to) zaboľelo.

Hučí mi v hlave/v ušiach.

Tírpne mi tvár.

Stípli mi prsty na nohe.

Opuchlo mi oko.

Nadáva ma.

Mám vetry. (hovor.)

Nechutí mi jesť.

Zle sa mi dýcha/rozpráva/chodí.

Je mi na vracanie.

Je mi na odpadnutie.

Omdlel/-a.

Niečo ma pohryzlo/uštiplo.

Seklo ma (v križoch).

Je iba kosť a koža.

diagnózy a choroby

chronické/akútne/civilizačné/dedičné
ochorenie, infekcia, epidémia,
pandémia

názvy chorôb (napr.)

kašeľ, prechladnutie, angína, covid,
chrípka, zápal pľúc/priedušiek, ovčie
kiahne, viróza, infarkt, zlyhanie srdca,
mozgová príhoda/porážka, anémia,
zvýšená hladina cukru/hormónov,
rakovina hrubého čreva/pankreasu,
anorexia, bulímia

obézny, infekčný, nákazlivý,
nevyliciteľný, smrteľný, zdravotné
znevýhodnenie/postihnutie/handicap,
nevidiaci, slepý (hovor.), nepočujúci,
hluchý (hovor.), nemý, zdravotne
znevýhodnená osoba/človek
so znevýhodnením

nakaziť *niekoho*
nakaziť sa *niečím/od niekoho*
mať následky
trpieť na vysoký tlak
prenášať sa/*niečo* z človeka
na človeka
prekonať chorobu

otehotnieť

byť v druhom stave (hovor.)

porodiť

mať prirodzený pôrod

prvá pomoc

úraz, nehoda, zranenie, rana,
popálenina, uštipnutie, jazva,
otras mozgu, kolaps, zlomenina,
popálenina, úpal, pád z bicykla,
obväz, sadra

primár/-ka, ošetrovateľ/-ka,
záchranár/-ka, priamy/-a
účastník/-čka autonehody

postupne, súrne, čo najskôr,
čo najrýchlejšie

skolabovať

popáliť sa

porezať sa

oživovať *niekoho*

zafixovať *niečo*

ísť na urgent/urgentný príjem

hospitalizovať *niekoho*

mať obavy o *niečo/niekoho*

báť sa/obávať sa o svoje zdravie

cítiť tlak na hrudi

mať zrýchlený tep/pulz

zlomiť si nohu/klúčnu kosť

stratiť vedomie

byť v bezvedomí/kóme

nahmatať pulz

dať dýchanie z úst do úst

obväzovať/obviazať ranu

priložiť studený/teplý obklad

čím skôr, tým lepšie

čím dlhšie, tým horšie

Tečie mi krv z nosa.

Ide o život!

Ide o každú sekundu!

Je to otázka života a smrti.

Frazeologizmy

Kam chodí slnko, tam nechodí lekár.

V zdravom tele zdravý duch.

Mladosť – radosť, staroba – choroba.

Je bledý/-á ako stena.

čistota pol života

Gramatika

fixácia verbálneho aspektu na nových verbách

(*prekonávať/prekonať, zvládať/zvládnuť, kýchať/kýchnuť*)

verbálne prefixy

(*bolieť – zabolieť/prebolieť, kašľať – zakašľať/vykašľať/odkašľať si*)

neosobné formy verb

(*seklo ma v krížoch, štípe ma v nose, pichá ma v hrdle*)

kondicionál vo význame žiadosti, prosby, povinnosti, nutnosti

(*Mal by schudnúť. Chcel by som sa dať vyšetriť. Mohli by ste mi zmerať tlak.*)

imperatív na vyjadrenie pokynov a rád

(*Užívajte lieky pravidelne. Vyhnite sa sladkostiam. Vyhýbajte sa stresu. Zbavte sa fajčenia.*)

neosobné konštrukcie s verbom **byť**

(*je mi na vracanie/odpadnutie*)

väzby verb s prepozíciami

(*postarať sa o, obávať sa o, vyrovnáť sa s, oprieť sa o*)

vôľová modálnosť adjektív + konjunkcia **aby**

(*je potrebné/dôležité/vhodné, aby...*)

substantíva cudzieho pôvodu zakončené na **-us** a ich deklinácia

(*organizmus, cyklus, rytmus*)

deklinácia personálnych pronomín pri použití neosobných tvarov verb – fixácia

(*Trápi ho žalúdok. Svrbia ťa oči. Štípe ju v hrdle. Škodí jej alkohol.*)

adverbií/adjektív spôsobu a miery

(*úplne, nanič, nesmierne, súrne, urgentne, postupne*)

spojenie **čo** + superlatív adverbia/adjektíva

(*čo najskôr, čo najmenej; čo najväčší, čo najlepší*)

spojenie verba dať + sa/si + infinitív s významom niečo zabezpečiť

(*Chcem sa dať vyšetriť. Dám si pichnúť injekciu. Dala si operovať nos.*)

Slovotvorba

tvorenie zdobnenín pomocou sufixov

(*ručička, nožička, očko, zúbok, bruško, líčko, tvárička*)

Syntax

súvetia s konjunktiami **čím – tým** s významom miery

(*Čím dlhšie budeš ležať, tým ti bude horšie.*)

transformácia priamej reči na nepriamu

uvádzacie vety pri formulovaní žiadosti, prosby, rady, varovania

(*Rozkázal som mu/jej, aby..., Lekár mi prikázal, aby..., Odporučil mu/jej, aby..., Poradil som mu/jej, aby..., Prosím vás, aby..., Žiadam vás, aby...*)

uvádzacie vety pri formulovaní otázky/zisťovania

(*Chcem sa opýtať, či/kedy/prečo..., Chcem vedieť, či/kedy/prečo..., Chcem si overiť, či/kedy/prečo...*)

Tematický okruh 6: **Komunikácia a médiá**

Komunikačné jazykové činnosti a stratégie

Recepcia

Počúvanie s porozumením

Komunikačné ciele

Dokáže porozumieť dlhšiemu a náročnejšiemu prejavu naratívneho a umeleckého charakteru, vie odhadnúť postoje, názory a náladu rečníkov.

Dokáže sledovať argumentáciu, pričom vie rozlíšiť názory a stanoviská hovoriacich v bežnom tempe reči a v štandardnom jazyku, zároveň porozumieť niektorým slangovým výrazom.

Pri médiách a službách dokáže porozumieť zložitým informáciám a pokynom a adekvátne na ne reagovať.

Audiovizuálna recepcia

Dokáže porozumieť väčšine filmov, televíznym správam, programom a diskusným reláciám vysielaným naživo alebo zo záznamu, pričom jeho/jej schopnosť porozumieť ovplyvňuje iba extrémny (zvukový/vizuálny) šum v pozadí, neprímeraná štruktúra diskurzu alebo použitie idiómov.

Dokáže sledovať chronologickú postupnosť v dlhšom neformálnom diskurze, napr. v príbehu alebo anekdote, správne interpretovať významy tzv. internacionalizmov, napr. v televíznom programe, no rýchle komentáre môžu spôsobovať ťažkosti v pochopení.

Čítanie s porozumením

Dokáže čítať s veľkou mierou samostatnosti, prispôbovať štýl a rýchlosť čítania rôznym textom a účelom a selektívne používať vhodné referenčné zdroje. Má rozsiahlu aktívnu slovnú zásobu na čítanie, ale môže mať isté ťažkosti s málo frekventovanými výrazmi a idiómami.

Dokáže porozumieť hlavným myšlienkam koncepčne a jazykovo zložitého textu na konkrétne aj abstraktné témy, vrátane odborných diskusií v oblasti komunikácie a médií.

Dokáže sa rýchlo orientovať v texte a identifikovať užitočnosť konkrétnych častí, napr. na webových stránkach rôznych periodík či služieb alebo v návodoch.

Dokáže porozumieť odborným článkom aj mimo svojho odboru, ak príležitostne použije slovník na potvrdenie výkladu terminológie.

Produkcia

Ústny prejav

Dokáže vytvoriť jasné, podrobné opisy a prezentácie zo širokej škály tém týkajúcich sa vlastnej oblasti záujmu, rozvádza myšlienky a dopĺňa ich o argumenty a vhodné príklady.

Dokáže sa vyjadriť k aktuálnym udalostiam a témam z médií a systematicky rozvíjať argumenty s dôrazom na významné body a detaily.

Dokáže predniesť jasnú, systematicky vypracovanú prezentáciu na tému komunikácia a médiá so zvýraznením dôležitých bodov a dopĺňujúcich podrobností.

Dokáže sa odchyliť od pripraveného textu a odbočiť k zaujímavým postrehom členov publika.

Písomný prejav

Dokáže vypracovať esej, úvahu, komentár, recenziu alebo správu, pričom systematicky rozvíja argumentáciu s primeraným zdôraznením významných bodov a nosných detailov.

Interakcia Ústna	<p>Dokáže napísať recenziu alebo hodnotenie na produkt alebo službu s dôrazom na detail. Dokáže poskytnúť podrobný opis postupu, napr. návodu zariadenia, funkcií v mobile/počítači.</p>
Písomná	<p>Dokáže používať parafrázu na preklopenie medzier v slovnej zásobe a štruktúre a pomôcť si ňou aj pri riešení problémov v ústnej komunikácii. Dokáže sa adekvátne opraviť, keď urobí chybu a taktiež napraviť, ak dôjde k nedorozumeniu. Dokáže držať krok so živou diskusiou a presne identifikovať argumenty v prospech názorov či proti nim a zvládnuť riešenie problému alebo sporu, presvedčivo reagovať a jasne definovať hranice. Dokáže využívať telekomunikačné prostriedky na rôzne osobné alebo profesijné účely za predpokladu, že môže požiadať o objasnenie neznámych termínov. Dokáže sa zúčastniť dlhšie trvajúceho telefonického rozhovoru so známym človekom na rôzne témy, napr. o fungovaní médií, ich výhodách a nevýhodách.</p> <p>Dokáže zostaviť formálne i neformálne emaily, pozývacie listy, poďakovania a ospravedlnenia, v ktorých používa vhodný jazykový štýl a konvencie. V neformálnej korešpondencii dokáže prejavíť emócie a porozumenie voči situácii adresáta. Dokáže zostaviť naliehavú, ale zdvorilú sťažnosť, ktorá zahŕňa podporné údaje, detaily a očakávanie kladného výsledku. Dokáže listom alebo emailom získať informácie potrebné na konkrétny účel, zosúladiť ich.</p>
Online	<p>Dokáže sa zapojiť do online diskusie, pochopiť dôsledky a primerane reagovať, dokáže rozoznať nedorozumenia a spory, ktoré vzniknú pri online interakcii. Dokáže sa zapojiť do online výmen medzi niekoľkými účastníkmi a efektívne prepájať svoje príspevky s predchádzajúcimi v diskusnom vlákne za určitej pomoci iných.</p>
Mediácia/sprostredkovanie	<p>Dokáže spolupracovať s ľuďmi z rôznych prostredí, vytvoriť pozitívnu atmosféru a poskytnúť podporu kladením vhodných otázok s cieľom identifikovať spoločné ciele. Dokáže rozvíjať a sprostredkovať myšlienky druhých, prepájať reakcie a rôzne pohľady a navrhovať riešenia a ďalšie kroky. V písomnej i ústnej forme dokáže vo svojom/sprostredkovacom jazyku odovzdať konkrétne a relevantné informácie. Dokáže interpretovať a opísať podrobné informácie aj z odborných tém pri spracovaní textu a je schopný/-á syntetizovať informácie a argumenty z viacerých zdrojov. Dokáže si na školeniach alebo prednáškach robiť presné poznámky, najmä o veciach, ktoré sa vyskytujú v oblasti jeho/jej záujmu. Dokáže zhrnúť celý rad faktických informácií, komentovať a diskutovať o protichodných stanoviskách a hlavných témach; dokáže vysvetliť zámery a postoje autora/-ky. Dokáže zhrnúť hlavné body zložitých textov na aktuálne témy z médií, sprostredkovať ich a diskutovať o nich.</p>
Sociolingválna kompetencia	<p>Dokáže rozoznať a interpretovať sociokultúrne/sociolingválne narážky na témy z médií a reklamy. Dokáže reagovať na humorné narážky a v obmedzenej miere pochopiť a používať idiomatické výrazy v danej téme. Dokáže rozoznať kultúrne rozdiely v komunikácii, ako aj zaregistrovať niektoré jazykové odchýlky, napr. slangové a hovorové výrazy.</p>

Sociokultúrny kontext

- zásady slušného správania na Slovensku a v európskom kontexte
- gestá, mimika, neverbálne jazykové prostriedky, irónia, sarkazmus, humor
- náznaková reč pri rôznych stretnutiach, napr. zdvorilé odmietnutie pozvania alebo ukončenia hovoru, stretnutia
- pravidlá komunikácie: neskákanie do reči, podanie rúk, pozeranie do očí pri prípitku atď.
- komunikácia v médiách a novinárska etika
- reklama a jej stratégie
- oficiálne vs. neoficiálne médiá
- vplyv médií na život jednotlivca, rodiny i spoločnosti, polarizácia spoločnosti
- hoaxy, dezinformácie, konšpiračné teórie – ako ľudia na Slovensku proti nim bojujú, overovanie faktov, umelá inteligencia, prieskumy

Druhy textov

- dialógy, emaily, textové správy, komentáre
- editoriál, správa, komentár, interview, reportáž, fejtón, inzerát, medailón
- rozhlasové, televízne, online rozhovory, podcasty
- umelecké texty – charakteristika a opis osoby, príbehy
- formuláre – osobný dotazník, ankety
- titulky, články, online profily, blogy
- webové stránky, reklamy, plagáty, billboardy
- návody na obsluhu zariadenia (mobil, notebook, router)

Jazykové prostriedky

Lexika

Komunikácia

priama/nepriama/písomná/ústna komunikácia, myšlienka, výpoveď, názor, postoj (*fyzický aj mentálny*), uhol pohľadu, zrozumiteľnosť, nedorozumenie, vzájomné porozumenie, spätná väzba, spontánna reakcia

účastník/-čka komunikácie

verbálna komunikácia

konverzácia, monológ, dialóg, reč, tempo reči, melódia reči, tón hlasu, štandardný/hovorový jazyk, slang, dialekt, fráza, frazeologizmus

pozorne, pravdepodobne, jednoznačne, váhavo, otvorene, zjednodušene, zložito/komplikovane s istotou

komunikovať/odkomunikovať *niečo*
prednášať/predniesť *niečo*
rozumieť/porozumieť *niekomu/niečomu*

vypočuť (si) *niekoho/niečo*

prerušovať/prerušiť *niekoho*

oznamovať/oznámiť *niekomu niečo*

vyjadrovať sa/vyjadriť sa k *niečomu*

bojovať proti *niekomu/niečomu*

zhodovať sa/zhodnúť sa na *niečom*

trvať na *niečom*

dorozumieť sa s *niekým*

konverzovať s *niekým*

reagovať na *niečo*

baviť sa o/na *niečom/niekom* (hovor.)

dávať *niekomu* otázky

položiť *niekomu* otázku

ísť do rozhovoru/komunikácie

s *niekým*

sprostredkovať informácie *niekomu*

hovoríť zrozumiteľne/nahlas/potichu

hľadať odpovede

prinášať/priniesť informácie

poprosiť/požiadat' o vysvetlenie

nadväzovať kontakty

udržiavať kontakty

ísť/prejsť na ďalšiu tému

odbočiť od témy

vrátiť sa k téme

ukončiť/uzavrieť diskusiu

povedať niečo druhej strane

O tom nebudeme diskutovať!

Bez komentára!

Môžem dohovoriť?

Vieme, o čom je reč.

Každý hovorí o niečom inom.

Asi sa (ne)chápeme.

Si úplne mimo! (hovor.)

Nekecaj! (hovor.)

To sú len kecy. (hovor.)

písomná komunikácia

korešpondencia, úvod/jadro/záver

listu/emailu, predmet emailu,

oslovenie, poďakovanie

odosielateľ, adresát

korešpondovať

oslovovať/osloviť *niekoho*

preposielať/preposlať *niekomu niečo*

pripájať/pripojiť *niečo* k emailu

pridávať/pridať *niečo* ako prílohu

Dovoľujem si Vás požiadať o...

Dovoľte, aby sme Vás informovali o...

Vaša žiadosť bola schválená/zamietnutá.

Vec: Návrh na.../Žiadosť o.../

Rozhodnutie o...

neverbálna komunikácia

mimika, gesto, objatie, dotyk, výraz tváre, očný kontakt

gestikulovať

mračíť sa/zamračíť sa

usmievať sa/usmiať sa na *niekoho*

smiať sa na *niekom/niečom*

žmurkať/žmurknúť na *niekoho*

rozhodiť/rozhadzovať rukami

podať ruku *niekomu*

zdvihnúť palec

zaťat' päsť

vyplaziť jazyk na *niekoho*

pozerat' sa na publikum

udržiavať očný kontakt s *niekým*

vyjadrovanie názoru

podľa mňa, z tohto pohľadu/
z môjho pohľadu

mať vlastný názor

vyjadrovať/vyjadriť názor

byť presvedčený/-á o *niečom*

Som presvedčený/-á, že...

Z toho usudzujem, že...

Musím uznať, že...

Je to len môj osobný/subjektívny názor.

Stojím si za svojím názorom.

problémová komunikácia

výsmech, urážka, klebeta

klebetný, znechutený, urazený

vysmievať sa *niekomu*

znechutiť *niekoho*

zastať sa *niekoho*

urážať/uraziť *niekoho*

ponižovať/ponižiť *niekoho*

uťahovať si z *niekoho*

klebetiť o *niekom*

robiť si žarty/srandu z *niekoho*

širiť reči/klebety o *niekom*

znižovať *niečie/niekomu* sebavedomie

robiť intrigy

Takéto správanie je pod moju úroveň.

zásady správania

etika, etiketa, spoločenské pravidlo,

pravidlá slušného správania, rešpekt,

tolerancia, zdvorilosť, slušnosť,

empatia, otvorenosť, osobný/intímny

priestor, intímna zóna

ohľaduplný, dochvilný, tolerantný,

otvorený, uzavretý, pestrý, úctivý,

neúctivý, slušný, neslušný, empatický,

zdvorilý

pozdraviť sa

nevyrušovať/nerušiť

rešpektovať súkromie *niekoho*

dať prednosť *niekomu*

skákať/neskákať *niekomu* do reči

dodržiavať/dodržať pravidlá

To sa nepatrí.

Patrí sa pozdraviť sa.

Nevyrušujte, prosím.

Nechajte ma, prosím, dohovoriť.

Ďakujem za opýtanie.

Môžem vstúpiť?

Boli by ste taký/-á láskavý/-á

a pustili by ste ma?

Spravodajstvo, internet a médiá

redakcia, štúdio, podcast, prijímač, vysielateľ, domáce/zahraničné spravodajstvo, publicistika, streamovacia služba, mediálna kampaň, verejná mienka, verejnosť, sloboda slova, explicitný/urážlivý obsah, verejne viditeľný/prístupný obsah

udalosť, aféra, klebeta, fáma, senzácia, bulvár, falošná správa/hoax, dôveryhodná/overená/neoverená/citlivá informácia, strata súkromia, šikana, kyberšikana, algoritmus sociálnych sietí

informačný, mediálny, novinársky, žurnalistický, spravodajský, publicistický, dôveryhodný, očividný, vymyslený, overený, zaručený, voľne dostupný, tabuizovaný, vplyvný, cieľový, výchovný

tlač

článok, titulok, výtlačok, denník, týždenník, mesačník, denná tlač, palcový titulok, aktuálne číslo, komentár, obrazová príloha, komiks, predplatné

fakt/názor, spochybňovanie/overovanie faktov/zdrojov, seriózne/alternatívne médiá, konšpiračné teórie/médiá, virálna správa

čitateľ/-ka, poslucháč/-ka, divák/-čka, sledovateľ/-ka, publicista/-ka, redaktor/-ka, šéfredaktor/-ka, reportér/-ka, moderátor/-ka, investigatívny/-a novinár/-ka, ilustrátor/-ka, grafik/-čka, celebrita, známa tvár, blogger/-ka, vlogger/-ka

pribúdať/pribudnúť
ubúdať/ubudnúť
zverejňovať/zverejniť *niečo*
vydávať/vydať *niečo*
publikovať *niečo*
medializovať *niečo*
streamovať *niečo*
podporovať/podporiť *niečo/niekoľo*
vysielateľ/odvysielateľ *niečo*
priznávať/priznať *niečo*
rozlišovať/rozlíšiť *niečo*
vzdelávať *niekoľo*
blokovať/bloknúť/zablokovať *niečo/niekoľo*
stolkovať/stalkovať *niekoľo*
prenasledovať *niekoľo*
obťažovať *niekoľo*
manipulovať *niekoľo/niečím*
urážať/uraziť *niekoľo*
aplikovať *niečo* na *niečo*
mýliť sa/pomýliť sa v *niečom/niekom*
vychovávať *niekoľo* k *niečomu*
šíriť/prinášať/odovzdávať/
sprístupňovať/zverejňovať informácie
preberať/prebrať informácie *odniekiaľ*
mať prístup k informáciám
zachytávať/zachytiť udalosti
overovať/overiť fakty
popierať/popierať fakty
rozpoznať tvár
ukradnúť identitu
zneužívať/zneužiť dáta
objasňovať/objasniť súvislosti
podporiť *niečo/niekoľo* lajkom
nechať/zanechať *niekomu* lajk
čerpať informácie *odniekiaľ*
bojovať proti hoaxom/dezinformáciám

reklama

propagácia, marketing, konkurencia, dopyt, ponuka, vízia, posolstvo, reklamná kampaň, cieľová skupina,

platená/cielená reklama, reklamné upozornenie, inzercia, propagačný materiál, leták, brožúra, plagát, pútač, banner, billboard/bigboard, reklamná tabuľa, značka/brand, logo, slogan, produkt, výrobok, dizajn, slovná hračka, svetelný/reklamný smog
spotrebiteľ

reklamný, značkový, propagačný, pútavý, oslnivý, dizajnový, zrozumiteľný, mravný, nemravný, otravný, provokačný, klamlivý

zveličovať
propagovať *niečo*
inzerovať *niečo*
zavádzať *niekoľo*
presvedčať/presvedčiť *niekoľo* o *niečom*
očariť *niekoľo*
otravovať *niekoľo*
podceňovať/podceniť *niekoľo*
zaujať *niekoľo* *niečím*
dôverovať *niekomu/niečomu*
zapôsobiť/pôsobiť na *niekoľo*
upútať *niečiu* pozornosť

Mobilný operátor a telefonovanie

zostávajúce/predplatené dáta, prevolané minúty, odoslané/prijaté správy, hlasová správa/hlasovka (hovor.), doplnkové služby, uhradená/neuhradená faktúra, dátum vystavenia/splatnosti, mesačná viazanosť, výsledná suma

rozmery, predný/zadný fotoaparát, dotykový displej, bočné tlačidlo, vypínač, zadný kryt/obal, rozlíšenie, interná pamäť, úložný priestor, nabíjanie, výkon, blesk

vodoodolný/vodeodolný, prasknutý/rozbitý (displej), zamrznutý (softvér)

bez viazanosti, na splátky

zamrznúť
prasknúť (sa)
rozbiť sa/*niečo*
zobraziť *niečo*
odstrániť *niečo*
presunúť *niečo*
obmedzovať/obmedziť *niečo*

podržať vypínač
zapojiť do siete/elektriny
dať/nedať sa zapnúť/vypnúť
preniesť číslo
dobiť kredit
spotrebovať dáta
prečerpať limit
uhradiť faktúru
uvoľniť miesto (v mobile)
spustiť program/aplikáciu
uchovávať/uchovať dáta/fotky
vytočiť/vytukať číslo
načítať QR kód

Gramatika

fixácia verbálneho aspektu na nových verbách

(*prekonávať/prekonať, zvládať/zvládnuť, zverejňovať/zverejniť*)

verbálne prefixy

(*držať – podržať/dodržať/vydržať/zdržať sa, vypojiť/zapojiť/spojiť/odpojiť/rozpojiť*)

väzby verb s prepozíciami

(*pôsobiť na + A, myliť sa v + L, vychovávať k + D, klebetiť o + L*)

adnominálny genitív – fixácia

(*reč tela, výraz tváre, názor kamaráta*)

prízvučné formy personálnych pronomín

(*Mne poslala tú správu. Jeho šikanovali.*)

demonstratívum *taký* a jeho deklinácia – fixácia

neurčité pronominá so sufixom **-si**

(*ktosi, čosi, kamsi, kdesi, kedysi, akosi, akýsi*)

adverbiá spôsobu

(*rozhodne, prirodzene, zámerne, naschvál, úmyselne*)

partikuly *veru, ale, snáď, hádam, hej, vôbec, tak, no*

konštrukcia *čo* + superlatív adverbia/adjektíva vyjadrujúca minimálnu alebo maximálnu mieru

(*čo najskôr, čo najviac; čo najpresnejší, čo najvtipnejší*)

subjekt vyjadrený infinitívom

(*Je nevhodné vyjadrovať sa o tom verejne. Bolo zbytočné vrátiť sa k tejto téme.*)

písanie veľkých písmen v názvoch, **písanie skratiek** a ich výslovnosť

(*TV, STVR, PC, sms, ps*)

Slovotvorba

textové skratky (*napr., porov., t. j., tzn.*)

Syntax

zložené súvetia + textová kohézia

(*Kybernetická bezpečnosť je dnes nevyhnutnou súčasťou digitálneho sveta, a preto je dôležité, aby jednotlivci aj organizácie používali silné heslá, aktualizovali softvér a chránili sa pred podvodnými útokmi.*)

dôsledkové súvetia s konjunkciami ***a preto, a tak, a teda***

(*Digitálna komunikácia sa stala súčasťou každodenného života, a tak sa zmenil spôsob, akým si ľudia odovzdávajú informácie.*)

transformácia priamej reči na nepriamu – fixácia

uvádzacie vety pri formulovaní oznámenia/konštatovania

(*Požiadala ich, aby počkali. Informoval nás, že je to zajtra.*)

(*Oznámili nám, že sme prijatí.*)

formulovanie súhlasu/nesúhlasu

(*Súhlasím/nesúhlasím s tým, aby bol môj článok publikovaný.*)

(*Musím uznať, že som slabý hráč.*)

pravidlá písania čiarky v jednoduchej vete a v jednoduchom súvetí

Tematický okruh 7: Kultúra a umenie

Komunikačné jazykové činnosti a stratégie

Recepcia

Počúvanie s porozumením

Dokáže porozumieť podstatným informáciám obsahovo aj jazykovo náročnejších prednášok, prezentácií, podcastov, a tiež živým prejavom, napr. sprievodcom v galériách, múzeách, kultúrnych pamiatkach, ak sú prednesené v bežnom tempe reči a v štandardnom jazyku.

Audiovizuálna recepcia

Dokáže porozumieť väčšine prehovorov vo filme alebo v divadelnej hre, ak rozumie kontextu a okolnostiam deja. Dokáže porozumieť väčšine online alebo televíznych programov, napr. dokumentom, filmom, ak neobsahujú priveľa slangu, idiomatických výrazov alebo nárečových prvkov.

Čítanie s porozumením

Dokáže porozumieť hlavným myšlienkam zložitého textu o konkrétnych aj abstraktných témach z oblasti kultúry a umenia, vrátane odborných diskusií v novinových článkoch, blogovým príspevkom, komentárom alebo popisom kultúrnych podujatí. Dokáže porozumieť textom, ako sú recenzie filmov, divadelných hier a kníh, webovým stránkam s novinkami v kine, divadle, opisom dejovej línie, životopisom osobností zo sveta kultúry, kontextovo aj úryvkom z umeleckej literatúry a pod.

Produkcia

Ústny prejav

Dokáže efektívne komunikovať v každodenných a čiastočne aj odborných situáciách týkajúcich sa kultúry, hovoriť o filmoch, ktoré videl/-a, o predstaveniach a rôznych kultúrnych podujatiach.

Písomný prejav

Dokáže vytvoriť zrozumiteľný a podrobný text o širokom spektre kultúrnych a umeleckých tém, ktoré ho/ju zaujímajú (opísať dojmy, pocity z umeleckých diel, interpretovať umelecké diela) a vysvetliť pohľad na aktuálny problém s uvedením výhod a nevýhod. Dokáže vyjadriť svoj názor na abstraktnejšie témy a porovnávať diela či špecifikovať detaily.

Interakcia

Ústna

Dokáže pomerne plynulo a spontánne interagovať s používateľmi cieľového jazyka bez toho, aby to pre ktorúkoľvek stranu znamenalo záťaž a porozprávať sa o preferenciách v oblasti kultúry a umenia.

Dokáže diskutovať, klásť otázky, opisovať a dopĺňať informácie o tradíciách, umení, zvykoch a každodennom živote na Slovensku, príp. porovnávať s inou krajinou, ak hovoriaci používa štandardnú slovenčinu.

Písomná

Dokáže napísať list/e-mail/správu, kde vyjadruje rôzne emócie a podrobne opisuje svoje dojmy a skúsenosti týkajúce sa návštevy kultúrneho podujatia.

Dokáže napísať listy formálneho charakteru s dodržiavaním príslušného jazykového štýlu a konvencií, napr. vyplniť objednávkový formulár na kultúrne podujatie.

Online

Dokáže sa aktívne zapájať do online diskusií, uvádzať a reagovať na názory iných ku kultúrnym témam, ktoré ho/ju zaujímajú, za predpokladu, že ostatní účastníci diskusie sa vyhnú nezvyčajnému alebo zložitému jazyku.

Mediácia/sprostredkovanie

Dokáže podporiť diskusiu medzi ľuďmi z rôzneho kultúrneho prostredia a sprostredkovať informácie do svojho/transferového jazyka tak, aby nedochádzalo k zbytočným konfliktom alebo nedorozumeniam, napr. pri opise špecifik kultúry istej krajiny.

Dokáže zhrnúť a spoľahlivo sprostredkovať základné i detailnejšie informácie z hovoreného alebo písaného textu, ktoré sa týkajú kultúrnych tém alebo oblastí, ktoré ho/ju zaujímajú.

Dokáže pretlmočiť primerane náročný prehovor napr. témy, ktoré sú mu/jej známe alebo sa vzťahujú na každodenný život, príhovor ku kultúrnemu podujatiu, sprievodcovský výklad, ak je to téma, ktorá je zaujímavá a za predpokladu, že hovoriaci svoj prejav člení na menšie celky.

Dokáže reagovať na kreatívny text, napr. ukážku z umeleckého diela a poskytnúť osobnú interpretáciu vývoja deja, postáv a tém v príbehu, románe, filme alebo divadelnej hre.

Dokáže dielo analyzovať a vysvetliť, čo na ňom oceňuje a z akých dôvodov.

Sociolingválna kompetencia

Dokáže rozoznať a interpretovať sociokultúrne/sociolingválne narážky na kultúrne a umelecké témy.

Dokáže reagovať na humorné narážky a v obmedzenej miere pochopiť, napr. vtipy o známych osobnostiach z kultúry a umenia a používať idiomatické výrazy v danej téme.

Dokáže zaregistrovať niektoré jazykové odchýlky v slovenských nárečiach.

Sociokultúrny kontext

- vzťah Slovákov ku kultúre, orientačné ceny divadelných predstavení, kín, koncertov a pod.
- znalosť niekoľkých slovenských ľudových piesní (*Tancuj, tancuj, vykrúcaj, V pondelok doma nebudem, Neďaleko od Trenčína* a pod.)
- multikultúrnosť veľkých miest (Bratislava, Košice), vplyv menšinovej kultúry na národné tradície (maďarská, rómska, rusínska menšina)
- znalosť kultúrnych inštitúcií na Slovensku: Slovenské národné divadlo (SND, Bratislava), Národné divadlo v Košiciach, Slovenská filharmónia (Bratislava), Slovenská národná galéria (SNG, Bratislava), Slovenské národné múzeum (SNM), Slovenský rozhlas (SRO), Danubiana – múzeum moderného umenia
- letné festivaly populárnej hudby (Pohoda, Grape), ľudové festivaly (Východná, Detva, Jánošíkove dni v Terchovej)
- filmové, jazzové festivaly, festivaly vážnej hudby (Bratislavské hudobné slávnosti, Konvergencie)
- známe slovenské osobnosti z oblasti kultúry a umenia (hudobné skupiny, hudobní interpreti, skladatelia, tanečníci, herci, režiséri, maliari, spisovatelia)

Druhy textov

- dialógy, emaily, osobné listy, textové správy
- komentáre o umení a osobnostiach
- rozhlasové, televízne, online rozhovory, podcasty
- články, rozhovory v novinách, v časopisoch, online
- filmové a divadelné scenáre, filmové titulky
- online profily, blogy, recenzie na filmy, knihy a predstavenia
- umelecké texty, charakteristika a opis osoby, príbehy
- eseje, úryvky z kníh a filmov, básne, texty piesní

Jazykové prostriedky

Lexika

Kultúra a umenie

populárna/pop kultúra,
ľudová/tradičná/národná kultúra,
súčasná/moderná kultúra,
alternatívna kultúra, subkultúra,
kultúrne dedičstvo, umelecké
prostredie, umelecká hodnota,
tvorba, umelecký/tvorivý proces,
umelecký smer/štýl/žáner,
kultúrny/umelecký zážitok

umelec/-kyňa, kultúrny/-a
pracovník/-čka, usporiadateľ/-ka,
účinkujúci/-a

konať sa, realizovať sa, uskutočniť sa
(o podujatí)

usporiadať *niečo*

zúčastňovať sa/zúčastniť sa na *niečom*
participovať na *niečom*

otvoriť/otvárať podujatie
zostavovať/zostaviť program
mať estetické ctenie

umelecké dielo

(filmové/divadelné/literárne/výtvarné)

ústredný motív, hlavná myšlienka,
inšpirácia, interpretácia

diať sa/udiať sa

tvoriť/vytvoriť *niečo*

vytvárať/vytvoriť *niečo*

opisovať/opísať *niečo*

vyjadrovať/vyjadriť *niečo*

zachytávať/zachytiť *niečo*

znázorňovať/znázorniť *niečo*

predstavovať *niečo*

reprezentovať *niečo*

symbolizovať *niečo*

odrážať/odraziť *niečo*

reflektovať (na) *niečo*
naznačovať/naznačiť *niečo*
zachovávať/zachovať *niečo*
inšpirovať sa *niečím*
odohrávať sa/odohrať sa *niekde*
zobrazovať/zobraziť *niečo* *nejako*
poukazovať/poukázať na *niečo*
odkazovať/odkázať na *niečo*
nadväzovať/nadviazať na *niečo*
zameriavať sa/zamerať sa na *niečo*
vychádzať z *niečoho*
vyrovnávať sa/vyrovnať sa s *niečím*

čerpať inšpiráciu z *niečoho*
pôsobiť/zapôsobiť na publikum
prinášať/priniesť nový pohľad/
dôležité posolstvo
približovať/priblížiť bežný život

byť nominovaný/-á na *nejakú*
cenu/ocenenie

byť laureátom/-kou *niečoho*

oceniť *niekoho/niečo*

udeliť ocenenie *niekomu*

nominovať *niekoho* na *niečo*

získať uznanie/ocenenie/cenu

získať si publikum

Hlavným motívom diela je láska.

Autor sa inšpiroval vlastným detstvom.

hodnotenie diela (recenzia)

originálny, výnimočný, mimoriadny,
obdivuhodný, pozoruhodný, nápaditý,
inšpiratívny, pútavý, pôsobivý,
napínavý, brilantný, nezabudnuteľný,
fascinujúci, senzačný (neform.),
dojemný/dojímavý, romantický,
realistický, symbolický, emocionálny,
provokatívny, šokujúci, kultový,
legendárny, ikonický

byť nadšený/-á *niečím*

byť dojatý/-á

zdať sa

znieť *nejako*

zaujať/pobaviť/očariť/rozosmiať/
šokovať *niekoho*

hodnotiť/ohodnotiť *niečo*

preceňovať/preceniť *niečo/niekoho*

podceňovať/podceniť *niečo/niekoho*

odmietañ/odmietnuť *niečo*

pohádzať/opovrhovať *niečím*

protestovať proti *niečomu*

stotožňovať sa/stotožniť sa s *niečím*

očakávať *niečo* od *niečoho*

uprednostňovať/uprednostniť *niečo*

pred *niečím*

napísať recenziu na *niečo*

považovať/nepovažovať *niečo*

za kvalitné

vyvolávať/vyvolať silné emócie

spĺňať/splniť/naplniť očakávania

vzbudzovať/vzbudiť pozornosť

vyvolávať/vyvolať diskusiu

zanechať silný dojem

Zdá sa, že/akoby...

Oceňujem, že...

Fascinovalo ma to.

Chytilo ma to za srdce.

Záver ma prekvapil.

Dojalo ma to k slzám.

Film splnil naše očakávania.

Druhy umenia

divadlo a tanec

program činohry/opery/baletu,
inscenácia, veselohra, melodráma,
monodráma, opereta, muzikál,

stand up, profesionálne/amatérske/
pouličné/bábkové divadlo, cirkus

scéna, pódium, javisko, hľadisko,
balkón, lóža, kulisa, rekvizita, bábka
repertoár, generálna skúška (generálka),
premiéra, derniéra, aplauz/potlesk,
standing ovation, klaňačka, divadelné
predstavenie, dejstvo, replika, výstup,
monológ, dialóg

spoločenský/moderný/ľudový tanec,
párový tanec, tanečné vystúpenie,
tanečná skupina, tanečný súbor,
choreografia, improvizácia, hudobný
sprievod

dramatik/-čka, režisér/-ka,
tanečník/-čka, choreograf/-ka,
divadelný/-á kritik/-čka, hosťujúci/-a
herec/-čka, pouličný/-á umelec/-kyňa

divadelný, dramatický, operný,
operetný, bábkový, muzikálový,
baletný, komický, tragický

hrať *niečo/dávať niečo* (v divadle)
uvádzať/uviesť nové predstavenie
mať premiéru/deniéru

byť v programe/repertoári

naštudovať novú hru

skúšať nové predstavenie/novú

choreografiu

účinkovať v predstavení

vystupovať/vystúpiť na javisku

oceniť *niekoho* potleskom

byť vhodný pre deti/divákov

od 15 rokov

pôsobiť na divadelnej scéne

20/30 rokov

začať/rozbehnúť/ukončiť kariéru

herca/herečky

*Divadlo uvádza nové baletné predstavenie.
Takéto predstavenie režírovala po prvýkrát.
Vystúpenie malo obrovský úspech.
Vyjadruje emócie pohybom.
Bolo vypredané do posledného miesta.*

film

kinosála, filmový ateliér, multiplex, filmové plátno, filmový priemysel, filmová produkcia, filmové novinky, veľkofilm, trhák (hovor.), propagácia filmu, svetová premiéra, návštevnosť kinematografia, filmový žáner, predloha, digitálne efekty, napínavý/akčný dej, záber, detail, záverečné titulky, scenár, filmová scéna, hlavná/vedľajšia postava, filmová/seriálová/herecká rola, herecký výkon, silný príbeh, úvod, zápletky, záver, komparz seriál: prvá séria, piata časť/epizóda, dvoj-/päťdielny seriál
producent/-ka, scenárista/-ka, kameraman/-ka, kaskadér/-ka, protagonista/-ka, komparzista/-ka
divácky, celovečerný, nízkorozpočtový, amatérsky, nezávislý, životopisný
točiť/natočiť *niečo*
nakrúcať/nakrútiť *niečo*
filmovať *niečo*
kamerovať *niečo*
režírovať film/seriál
priblížiť tvár herca
strihať film
vystrihnúť scénu z filmu
prehrať film/seriál
vysielat'/odvysielat' epizódu v televízii/rádiu/online
premietať/premietať film v kine
pustiť si film/seriál (hovor.)

účinkovať vo filme/seriáli
dabovať seriál do slovenčiny
pozerať film s titulkami
lámať rekordy (v kinách)
*V ďalšej časti seriálu uvidíte...
V predhádzajúcej časti ste videli...
Čo si pustíme?
Ten seriál vysielali pred 10 rokmi.
Film/seriál vznikol na základe skutočných udalostí.
Natočené podľa skutočných udalostí/knižnej predlohy.
Pokračovanie nabudúce.
Film mal veľmi pozitívny divácky ohlas.
Niektoré zábery nie sú vhodné pre deti a citlivé povahy.
Nevhodné do 15/18 rokov.*

hudba a spev

ľahká/ťažká hudba na počúvanie, klasická/populárna/vokálna/inštrumentálna skladba, hudobné dielo, symfónia, spevácky zbor, sólový/zborový spev, živá/tanečná hudba, playback, hitparáda, rebríček, hit, melódia, rytmus, tón, nota, akord, text piesne, hudobný nástroj, (prvé/druhé) husle, bubon, flauta, saxofón, organ, filharmónia
hudobný vydavateľ, koncertné pódium, koncertné turné, publikum, zoznam skladieb/playlist, medailón/životopis interpreta/-ky, hudobná kritika
hudobník/-čka, muzikant/-ka, hudobný/-á kritik/-čka, sólista/-ka, bubeník/-čka, rapper/-ka
vokálny, inštrumentálny, spevácky, sólový, zborový, folkový, melodický, rytmický, muzikálový
improvizovať

skladať/zložiť hudbu/piesne/skladby
ladiť/naladiť hudobný nástroj
nahrávať/nahrat' skladbu/album
vydávať/vydať album/singel
koncertovať po celom svete
dirigovať orchester/zbor
dodržiavať/dodržať rytmus
interpretovať skladbu
upravovať/upraviť skladbu
spievať naživo/na playback
spievať bez hudobného sprievodu
umiestniť sa na 1. mieste hitparády/rebríčka
*Je to jeden z najpredávanejších albumov sveta.
Je to vychádzajúca hviezda.
Nahrál svoj prvý album.
Táto pieseň je v mojom playliste.
Má/nemá hudobný sluch.
Má dokonalý/absolútny sluch.*

literatúra

pôvodná/prekladová národná/zahraničná/umelecká/krásna/odborná/náučná/exilová literatúra, braková literatúra/brak, beletria, knižný debut, knižná séria, legenda, povesť, rozprávka, fikcia
rým, verš, strofa, metafora, interpretácia, analýza/rozbor básne, štýl písania, hlavná/vedľajšia dejová línia, hlavný/vedľajší dej, vnútorný monológ, opis, rozprávanie v prvej/tretej osobe, ponaučenie
literárna postava, rozprávač/-ka, mýtická/rozprávková bytosť, čarodejník/čarodejnica, víla
spisovateľ/-ka, básnik, poet/-ka, prekladateľ/-ka, čitateľ/-ka, dramatik/-čka, redaktor/-ka, korektor/-ka

literárny, hlavný, vedľajší, básnický, knižný, poetický

všimáť si/všimnúť si *niečo*
dozvedat' sa/dozvedieť sa *niečo*
v úvode/v závere
prečítať *niečo* jedným dychom
priblížiť *niečo* čitateľovi
dočítať sa *niečo* v románe

analyzovať báseň/dielo
interpretovať dielo
začítať sa do knihy
vžiť sa do postavy
učiť sa/naučiť sa báseň naspamäť
recitovať/zarecitovať báseň

výtvarné umenie

maliarstvo, sochárstvo, ilustrácia, dizajn, klasické/moderné/abstraktné výtvarné umenie, umelecká zbierka, aukcia, maľba, zátišie, krajinka, koláž, súsošie, busta, plátno, rám, paleta, odtieň, studené/teplé tóny
zberateľ/-ka umeleckých diel, reštaurátor/-ka, kurátor/-ka výstavy
výtvarný, maliarsky, sochársky, dizajnerský, abstraktný
byť vystavený v galérii
formovať/vyformovať *niečo*
modelovať/vymodelovať *niečo*
predstaviť tvorbu *niekoho*
zbierať umelecké diela
nachádzať sa v popredí/v pozadí (obrazu)
používať/použiť rôzne techniky
miešať/zmiešať farby
experimentovať s farbami
vytvárať/vytvoriť koláž/mozaiku
reštaurovať diela
pôsobiť veľmi silným dojmom

Jeho/jej obrazy visia vo všetkých galériách.

Veľmi zaujímavo pracuje s perspektívou.

Bol to skutočný vizuálny zážitok!

Frazeologizmy

Kopla ma múza.

Má básnické črevo.

Hrá na moju strunu.

Hrať prvé husle.

Budú tancovať, ako ja pískam.

Sláva mu/jej stúpila do hlavy.

Byť (ako) z kameňa.

Mať kamenný výraz tváre.

Gramatika

fixácia verbálneho aspektu na nových verbách

(*predstavovať/predstaviť, nahrávať/nahrať, ladiť/naladiť, splňať/splniť, vyvolávať/vyvolať*)

verbálne prefixy

(*hrať – nahrávať/odohrať/zahrať, chrániť – ochrániť/ochraňovať, zachrániť/zachraňovať, tvoriť – vytvoriť/pretvoriť/stvoriť*)

väzby verb s prepozíciami

(*upozorniť na + A, zamerať sa na + A, považovať za + A, vyhlásiť za + A, zaradiť do + G, zapísať sa do + G*)

opisné pasívum

(*nominovaný, ocenený, realizovaný, navrhovaný*)

neosobné tvary verb s datívom a akuzatívom a správny slovosled

(*Dojalo ma to. Zaujíma ma to. Vystúpenie ma fascinovalo. Zdá sa mi to čudné. Páčili sa mi kostýmy.*)

komparatív a superlatív adjektíva rád + kondicionál

(*Radšej/najradšej by som si pustil celý seriál znova.*)

spojenia s inštrumentálom

(*Bol známy originálnou hudbou. Dielo je charakteristické netradičnou melódiou. Výstava je organizovaná slovenským národným múzeom.*)

vzťahové adjektíva

(*herecký, divadelný, spevácky, knižný, básnický*)

partikuly asi, bezpochyby, vari, azda, sotva, ťažko, vraj, hádam, predsa, teda

zvolacie vety a ich melódia

(*To bol jedinečný zážitok! Ako ich to dojalo! Aká nádhera! Bravo!*)

písanie veľkých písmen v názvoch inštitúcií a adresách,

písanie skratiek a ich výslovnosť (SNG, SND)

Slovotvorba

slovotvorné prípony na pomenovanie profesií -iar, -ár, -tel; -ka

(*sochár/-ka, spisovateľ/-ka, skladateľ/-ka*)

kompozitá – zložené slová

(*novodobý, novootvorený, novozrekonštruovaný, nízkonákladový*)

Syntax

dôsledkové súvetia s konjunkciami

takže, aby, preto, teda, a teda, tým, a tým, a preto, práve preto, len preto, a tak

(*Bolo to nádherné vystúpenie, takže/a tak diváci odmenili účinkujúcich veľkým potleskom.*)

vysvetľovacie súvetia s konjunkciami

aj tak, i tak, ani tak, predsa, ved', však

(*Vedela som, ako ten film skončí, a aj tak ma záver prekvapil.*)

Tematický okruh 8: Ekológia a životné prostredie

Komunikačné jazykové činnosti a stratégie

Recepcia

Počúvanie s porozumením

Dokáže porozumieť podstatným a špecifickým informáciám v súvislom prejave alebo diskusii o ekologických témach, sledovať argumentáciu a rozlíšiť názory a stanoviská hovoriacich.

Dokáže porozumieť dlhšiemu a náročnejšiemu prejavu naratívneho charakteru, vie odhadnúť postoje, názory a náladu rečníkov, ktorí hovoria o životnom prostredí a ekologických témach.

Dokáže porozumieť podrobným pokynom a varovaniam, napr. o počasí či prírodných pohromách, aby sa mohol/-la nimi úspešne riadiť.

Dokáže porozumieť podstatným informáciám obsahovo aj jazykovo náročnejších prednášok a ostatným formám akademickej a profesijnej prezentácie, ak sú prednesené v bežnom tempe reči a v štandardnom jazyku.

Audiovizuálna recepcia

Dokáže porozumieť väčšine naživo alebo zo záznamu vysielaných audiovizuálnych materiálov o životnom prostredí a ekológii podaných v spisovnom jazyku.

Čítanie s porozumením

Dokáže spoľahlivo porozumieť čítanému textu, pretože má dostatočne rozsiahlu aktívnu i pasívnu slovnú zásobu v téme ekológia, hoci môže mať isté ťažkosti s odbornými výrazmi.

Dokáže prečítať dlhšie zložité texty a nájsť relevantné detaily v téme ekológia alebo počasie.

Dokáže rýchlo identifikovať obsah a relevantnosť článkov a správ o počasí/znečisťovaní prostredia a vie rozoznať faktické informácie od zavádzajúcich.

V diskurzívnom texte dokáže rozoznať protichodné argumenty a vzťahy medzi príčinami a následkami.

Produkcia

Ústny prejav

Dokáže prispôbiť svoj prejav tak, aby zvládol/-la aj menej bežné, dokonca ťažké tematické oblasti, akými sú rozprávanie o ekologických problémoch a aktuálnej klimatickej situácii vo svete.

Dokáže flexibilne používať širokú škálu jazyka, aby vyjadril/-a väčšinu toho, čo chce vyjadriť k téme ekológia a životné prostredie.

Dokáže rozprávať o skúsenostiach, napr. o triedení odpadu, postoji k ekologickej problematike, environmentálnych problémoch svojej krajiny, prípadne o možných riešeniach.

Dokáže celkom plynulo porozprávať príbeh alebo opísať situáciu v logickom slede bodov.

Písomný prejav

Dokáže sa písomne vyjadriť na tému environmentálnych problémov a napísať text, ktorý je vo všeobecnosti dobre členený a koherentný, s použitím rôznych spájacích výrazov.

Dokáže logicky členiť dlhší text do odsekov, zrozumiteľne vyjadriť podstatu myšlienky, rozvinúť argumentáciu a napísať esej o danej environmentálnej problematike.

Interakcia**Ústna**

V rozhovore dokáže rozvinúť jasnú argumentačnú líniu, do určitej miery rozšíriť a doplniť svoje stanoviská podpornými faktami a relevantnými príkladmi o environmentálnej téme.

Dokáže požiadať o vysvetlenie alebo objasnenie, aby sa ubezpečil/-a, že porozumel/-a zložitým abstraktným myšlienkam, ktoré sa v interakcii môžu vyskytnúť.

Dokáže poskytnúť spätnú väzbu, a tak napomôcť k vývoju formálnej i neformálnej diskusie.

Dokáže zhrnúť a vyhodnotiť hlavné body konverzácie/diskusie a navrhnúť ďalšie body.

Písomná

Dokáže napísať list/e-mail/správu, kde vyjadruje rôzne emócie a podrobne opisuje svoje dojmy a skúsenosti týkajúce sa problémov životného prostredia, pričom vo svojej odpovedi dokáže reagovať na novinky a názory pisateľa listu alebo e-mailu.

Dokáže presvedčivo vyjadriť svoj názor alebo zaujať stanovisko prostredníctvom listov, e-mailov, správ.

Online

Dokáže sa aktívne zapájať do online diskusií, uvádzať a reagovať na názory iných k ekologickým témam, ktoré ho/ju zaujímajú, za predpokladu, že ostatní účastníci diskusie sa vyhnú nezvyčajnému alebo zložitému jazyku.

Mediácia/sprostredkovanie

Dokáže podporiť diskusiu medzi ľuďmi a sprostredkovať informácie do svojho/transferového jazyka tak, aby nedochádzalo k zbytočným konfliktom alebo nedorozumeniam, napr. o riešení ekologických otázok v kontexte svojej krajiny v porovnaní so Slovenskom či osobnej i spoločenskej zodpovednosti.

Dokáže zhrnúť a spoľahlivo sprostredkovať základné i detailnejšie informácie z hovoreného alebo písaného textu, ktoré sa týkajú ekológie, počasia a klimatických zmien.

V spolupráci s inými ľuďmi alebo v skupine dokáže v diskusii na environmentálne témy rozvíjať myšlienky a názory iných ľudí, zvážiť rôzne strany problému a argumentovať za a proti.

Dokáže pretlmočiť primerane náročný prehovor na témy, ktoré sú mu/jej známe alebo sa vzťahujú na environmentálne témy za predpokladu, že hovoriaci/-a svoj prejav člení na menšie celky.

Sociolingválna kompetencia

Dokáže rozoznať a interpretovať sociokultúrne/sociolingválne narážky, napr. o počasí, vesmíre a pod.

Dokáže reagovať na humorné narážky a v obmedzenej miere pochopiť napr. vtipy o počasí a používať idiomatické výrazy v danej téme.

Sociokultúrny kontext

- dostatočné znalosti o podnebí a o počasí na Slovensku, miernejšie zimy na juhu a chladnejšie v horských oblastiach, najteplejšie oblasti v nížinách
- fauna a flóra na Slovensku – informatívne, aké živočíchy a rastliny sa vyskytujú na Slovensku a sú bežne známe
- vzťah Slovákov k ochrane životného prostredia
- podpora ekologickej dopravy na Slovensku (výstavba cyklotrás v mestách)
- vplyv bývania na životné prostredie, možnosti ekologického bývania
- separácia odpadu ako bežná súčasť väčšiny domácností a verejných inštitúcií
- kvalitná pitná voda z kohútika, obmedzovanie používania plastových fliaš, zber plastových fliaš, zberné dvory
- vzdelávanie o ekológii, špeciálne programy zamerané na ochranu prírody, ekologické aktivity
- eko influenceri, eko aktivizmus, ústretovejší vzťah mladých ľudí k ekológii
- digitálna ekológia, snaha inštitúcií znižovať spotrebu papiera a energie digitalizáciou procesov

Druhy textov

- dialógy, emaily, správy
- podcasty, online a televízne relácie, videá na tému ekológia
- pokyny, inštrukcie, návody, napr. na triedenie odpadu, šetrenie energií
- propagačné materiály, letáky, plagáty
- webové stránky, články, správy, popularizačné prednášky
- administratívne dokumenty – žiadosti, sťažnosti, rozhodnutia
- recenzie, štúdie a komentáre o životnom prostredí a klíme

Jazykové prostriedky

Lexika

Počasie

prírodný jav/fenomén, extrémne počasie, prírodná katastrofa, výkyvy/ prudké zmeny počasia, prechodné oteplenie/ochladenie, priemerná teplota, vlhkosť vzduchu, rýchlosť vetra

vysoká/nízka oblačnosť, prehánka/prehánky, mrak/mračno, lejak, búrka, kvapky dažďa, (ranná) rosa, para

silná horúčava, tropická vlna bezvetrie, víchrica, hurikán, tornádo námraza, snehové jazyky, záveje, cencúľ, ľadové krúpy, poľadovica snehová kalamita, záplava, povodeň, sucho/suchá

meteorológ/-ička

vlhký, zamračený, veterný, priaznivý, nepriaznivý, dusný, mrazivý, zasnežený, ľadový, extrémny, dlhotrvajúci, postupný, premenlivý

dusno, daždivo, vlhko, mrazivo

prílív, odliv, fázy mesiaca, spln, zatmenie slnka/mesiaca

liať

mrholiť

pribúdať/pribudnúť

mrznúť/zamrznúť

hrmieť/zahrmieť

blýskať sa/zablýskať sa/zablýsnúť sa

vyskytovať sa/vyskytnúť sa

oteplávať sa/oteplieť sa

ochladzovať sa/ochladiť sa

stmievať sa/zotmieť sa

prebúdať sa/prebudíť sa

Mrholí.

Svitá.

Zamračilo sa.

Vyjasnilo sa.

Práve zahrmeli.

V diaľke sa zablysko.

Spustil sa lejak.

Meteorológovia varujú pred silnými dažďami.

Miestami/na väčšine územia budú prehánky.

Striedajú sa teplé dni s chladnejšími.

Zdá sa, že nás čaká výrazné

ochladenie/oteplenie.

Na ceste sa tvoria snehové záveje.

Príroda sa prebúda.

Slnko zapadá/vychádza o šiestej.

Vo vzduchu cítiť jar.

Na oblohe sa zjavila dúha.

Leje ako z krhly.

Je aprílové počasie.

Bolí celí premrznutí.

klimatické podmienky

polárne/tropické/mierne pásmo, rovník, poludník, polárny kruh, atmosféra, slnečné/UV žiarenie, slnečný lúč

prímorský, polárny, tropický, subtropický

Príroda

prírodné krásy, rozmanitá krajina, prírodné bohatstvo, výhodná poloha, sopečné pohorie, veľhory, chránené územie, chránená oblasť, prírodná rezervácia, jaskynný systém, údolie, priepasť, močiar, mokraď, step

vodstvo

prameň, povodie, sútok, ústie, delta, potok, dno, breh, hladina, vodopád, vodná nádrž, (silný) prúd, kolobeh vody Štrbské pleso, Liptovská Mara, Hron, Váh

riečny, rozmanitý, rôznorodý

prúdiť

vysychať/vyschnúť

prameniť *niekde*

polievať/poliať *niečo*

zalievať/zaliať *niečo*

zaplavovať/zaplaviť *niečo*

pretekať/pretečiť *cez niečo*

vlievať sa do mora/rieky

zadržávať/zadržať vodu

zavlažovať polia

hladina vody stúpa/klesá

rastliny

flóra, zeleň, listnatý/ihličnatý strom, buk, javor, vrbica, agát, smrek, jedľa, borovica, baza, žihľava, orchidea, plod, bobuľa, peľ, jedovatá huba, izbová/liečivá rastlina, koreň, stonka, puk, kmeň, list, konár

zvieratá

fauna, živočích, divá zver, chránené zviera, ohrozený/vyhynutý druh, dravec, rys, srna, diviak, bažant, bobor, syseľ, svišť, dravý/sťahovavý vták, orol, netopier, sokol, sova, bocian, vrabec, lastovička, labuť, lietajúci/jedovatý hmyz, húsenica, včela, osa, lúčny koník, žralok, korytnačka zobák, laba, chvost, papuľa, krídlo, plutva

rastlinný, zvierací, živočíšny, chránený, ohrozený, vyhynutý, lúčny, jedovatý

byť ohrozený

vyhynúť

kvitnúť/rozkvitnúť/odkvitnúť

dozrievať/dozrieť

opadávať/opadať

zelenieť sa/zelenieť sa

množiť sa/rozmnovať sa

premnožiť sa

vyrásť do výšky 100 metrov

zbierať/nazbierať huby/lesné plody

patriť medzi ohrozené/vyhynuté druhy

Ovocie už dozrieva.

Na jar sa všetko zelenie/zelená.

Na jeseň opadávajú listy.

Lastovičky každý rok odlietajú do teplých krajín.

Medvede sa uložili na zimný spánok.

Ekologické problémy

ekosystém, prirodzené prostredie, znečisťovanie životného prostredia, znečistenie ovzdušia/vody/pôdy, globálne otepľovanie, klimatická zmena, vypúšťanie emisií, chemikálie, chemické/toxické látky v prírode, skleníkový efekt, kyslý dážď, ozónová diera/vrstva, topenie ľadovcov, lesný požiar, ničenie pralesov, nedostatok pitnej vody

ochrana životného prostredia

ochrana prírody, ekologické správanie, ekologické riešenia, zodpovedný prístup, šetrné technológie, sadenie stromov,

kupovanie lokálnych produktov,
udržateľné cestovanie, energeticky
úsporné bývanie, komunitná záhrada,
mestské lúky/lesy, eko generácia
hlavná/možná/priama príčina vážny/
negatívny/priamy/dlhodobý dôsledok

ekológ/-ička, ochranár/-ka,
eko influencer/-ka

byť príčinou *niečoho*
byť dôsledkom *niečoho*

chrániť/ochrániť *niečo*
znečisťovať/znečistiť *niečo*
spôsobovať/spôsobiť *niečo*
zapríčiňovať/zapríčiniť *niečo*
(nenávratne) ničiť/zničiť *niečo*
poškodzovať/poškodiť *niečo*
narúšať/narušiť *niečo*

hľadať príčiny *niečoho*
odstraňovať príčiny/dôsledky *niečoho*
brániť/zabrániť *niečomu*
venovať *niečomu* (mimoriadnu)
pozornosť
nahrádzať/nahradiť *niečo niečím*
vypúšťať/vypustiť *niečo niekam*
(výrazne) vplývať na *niečo*
prejavovať/prejaviť záujem o *niečo*

cítiť zodpovednosť za svoje okolie
stavať sa/postaviť sa k veciam
zodpovedne
zavádzať/zaviesť ekologické opatrenia
zachovávať/zachovať rovnováhu
v prírode

vzdať sa konzumného spôsobu života
prispievať/prispieť k ochrane prírody
ohrozovať sám seba
spôsobovať/spôsobiť veľké škody
rúbať/vyrúbať všetky stromy
vysádzať/vysadiť nové stromy

*Snažíme sa spomaliť klimatickú zmenu.
Podporujeme udržateľný rozvoj.*

*Rovnováha ekosystému je narušená.
Musíme zabrániť najhoršiemu.
Zajtra už môže byť neskoro.
Včera bolo neskoro.*

produkcia odpadu

separovanie/triedenie/zber odpadu,
hromadenie odpadu (v oceánoch),
zálohovanie fliaš/plechoviek, produkt
na jedno použitie, riad na viac/
viacero použití, bezobalový obchod,
bezodpadová/zero-waste domácnosť,
minimalizmus
kontajner, odpadové vrece, smetisko,
skládky, zberný dvor, kartón/kartónový
obal, tetrapak, polystyrén, guma, kov,
kompost, bio odpad

odpadový, odpadkový, jednorazový,
recyklovateľný, použiteľný,
zálohovaný, nabíjateľný, úsporný,
zero waste, bezodpadový,
kompostovateľný, prírodný, umelý

spaľovať/spáliť *niečo*
kompostovať *niečo*
likvidovať/zlikvidovať *niečo*
recyklovať/zrecyklovať *niečo*
hromadiť sa *niekde*

použiť *niečo* opätovne/opakovane
znižovať/znížiť spotrebu/emisie
redukovať/zredukovať množstvo
odpadu
zálohovať fľaše/plechovky
odvážať/odviezť odpad/smeti

zdroje energie

zelená/elektrická energia, ekologické
palivo, obnoviteľný zdroj, alternatívny
zdroj energie, plytvanie zdrojmi,
úspora energie, solárny panel,
úsporná žiarovka, nabíjateľná batéria,
zemný plyn, horľavý/prírodný/
syntetický materiál, vypínač, ovládač

čerpať/vyčerpať *niečo*
obnovovať/obnoviť *niečo*
plytvať *niečím*
obmedzovať/obmedziť *niečo*
zapojiť do elektriny
odpojiť od elektriny
vyrábať/vyrobiť energiu
využívať alternatívnu energiu
ťažiť ropu/kovy
šetriť/ušetriť na energii
podporovať produkciu zelenej energie
zažať/zhasnúť svetlo
nechať svietiť

módny priemysel

udržateľná móda, rýchla/pomalá
móda, vintage/retro štýl/móda,
swap oblečenia, oblečenie z druhej
ruky, secondhand, secondhandové
oblečenie/doplňky, nadbytok,
prebytok, konzumná spoločnosť

podporovať lokálne značky
vyrábať *niečo* z prírodných/
recyklovaných materiálov
vzdať sa zbytočného nakupovania
posúvať/posunúť ďalej nepotrebné
oblečenie

Vesmír

ďalekohľad, teleskop, družica, satelit,
sonda, vesmírny výskum, vesmírna
turistika, galaxia, čierna diera, mliečna
dráha/cesta, súhvezdie, gravitácia,
veľký tresk, znamenie zverokruhu,
horoskop, mimozemská civilizácia

vesmírny, satelitný, pozemský,
slniečny, mesačný, hviezdny
mimozemšťan/-ka, pozemšťan/-ka,
Marťan/-ka

obletieť/priletieť/vyletieť
pristáť *niekde*

osídliť/osídľovať *niečo*
vypustiť *niečo* do vesmíru
obletieť Zem/zemeguľu
pristáť na Mesiaci
vyslať družicu/sondu do vesmíru
odštartovať raketu
simulovať let
skúmať možnosti života mimo Zeme
byť ako z inej planéty/iného vesmíru
*byť narodený/-á v znamení Panny/
Býka*
vystreliť niekoho/niečo na Mesiac
mať hlavu v oblakoch
Je to vo hviezdach.

Gramatika

fixácia verbálneho aspektu na nových verbách

(*oteplovať sa/oteplieť sa, ochladzovať sa/ochladiť sa, znečisťovať/znečistiť*)

verbálne prefixy

(*triediť – vytriediť/roztriediť, letieť – obletieť/priletieť/vyletieť, pustiť – vypustiť/prepustiť/spustiť*)

väzby verb s prepozíciami

(*odpojiť od + G, vlievať sa do + G, vplývať na + A*)

slovné spojenie *dať sa* + infinitív

(*dá sa to opraviť, nedá sa nič robiť*)

vetné modálne adverbium *treba/netreba* + infinitív

(*treba recyklovať, netreba zbytočne nakupovať*)

deverbatíva a ich deklinácia

(*topenie, znečisťovanie, hromadenie, vypúšťanie*)

adnominálny genitív v singulári a pluráli

(*topenie ľadovcov, znečisťovanie morí, hromadenie odpadu, triedenie šiat*)

prízvučné formy personálnych pronomín

(*mňa sa to netýka, teba to zaujíma*)

skupinové numerálie *jedny, dvoje, troje, štvoro, päťoro...* + substantívum

v nominatíve a genitíve
(*jedny noviny, dvoje nohavíc/nohavice, päťoro šiat*) – len v subjektivej pozícii

adverbiá spôsobu, miery a intenzity

(*presne, absolútne, dusno, husto, mrazivo, daždivo*)

Slovotvorba

deadjektíva odvodené pomocou sufixu **-stvo**

(*nebezpečenstvo, tajomstvo, bohatstvo*) a skupinové pomenovania (*ľudstvo, obyvateľstvo*)

Syntax

verbum ***báť sa*** + konjunkcia ***aby*** + verbum v negácii

(*bojím sa, aby sa niečo nestalo*)

verbum ***báť sa/mať obavy*** + konjunkcia ***že***

(*Bojíme sa/máme obavy, že to nezvládneme.*)

podmienkové vety

reálna podmienka ***ak – tak***

nereálna podmienka ***keby, keby aj, aj/i keby, pokiaľ, len ak by, iba ak by***

(*Ak nebudeme šetriť životné prostredie, zničíme si planétu. Keby sme menej nakupovali, vyprodukovali by sme menej odpadu.*)

spájacie prostriedky na vyjadrenie podmienky

v tom prípade, v prípade, že..., za predpokladu, že..., pod podmienkou, že...

Tematický okruh 9: Peniaze a finančné služby

Komunikačné jazykové činnosti a stratégie

Recepcia

Počúvanie s porozumením

Komunikačné ciele

Dokáže sledovať dlhší diskurz a argumentáciu o finančných otázkach, napr. na školení alebo prednáške a vybrať si podstatné informácie, ako aj odlíšiť hlavné témy od vedľajších.
Dokáže sledovať chronologickú postupnosť v dlhšom neformálnom prejave, napr. pri počúvaní príbehu z nakupovania alebo priebehu reklamácie, ak sú prednesené v bežnom tempe reči a v štandardnom jazyku.

Audiovizuálna recepcia

Dokáže extrahovať hlavné body argumentácie a televíznych alebo online diskusií v spravodajských a publicistických programoch o finančných službách alebo riešení finančných problémov.

Čítanie s porozumením

Dokáže dostatočne dobre porozumieť podrobným pokynom, aby sa nimi mohol/-la úspešne riadiť, napr. v kúpnych zmluvách, reklamačných pokynoch či inštrukciách v bankových aplikáciách.
Dokáže porozumieť dlhým a zložitejším textom, rýchlo identifikovať obsah a nájsť relevantné detaily za predpokladu, že zložité úseky si môže opakovanne prečítať, napr. texty o sporení, zmluvné podmienky atď.
V diskurzívnom texte dokáže identifikovať protichodné argumenty a vzťahy medzi príčinami a následkami, ako aj rozoznať faktické informácie od zavádzajúcich.

Produkcia

Ústny prejav

Dokáže sa jasne vyjadriť bez toho, aby musel/-a príliš obmedziť to, čo chce povedať, napr. opísať nákup tovaru či vybavovanie poistenia.
Dokáže opísať fakty/príbehy a vyjadriť názor na riešenie rôznych finančných otázok, aké má výdavky, ako hospodári s peniazmi alebo detailne porovnať ekonomickú situáciu na Slovensku a vo svojej krajine.

Písomný prejav

Dokáže napísať jasný a podrobný opis na tému financií, ako aj opísať príhodu, v ktorej vyjadruje vlastné názory a pocity, napr. úvaha, recenzia, komentár.

Interakcia

Ústna

Dokáže držať krok v konverzácii medzi skúsenými používateľmi cieľového jazyka, ak sa hovorí o téme, ktorá je mu/jej blízka z oblasti financií, napr. o platení v obchode, vybavovaní v banke či uzatváraní poistenia.
Dokáže začať, udržať a ukončiť diskusiu, pričom sa s partnerom/-kou v diskusii efektívne strieda.
Dokáže začať rozhovor, podľa potreby sa ujímať slova a ukončiť rozhovor.
Dokáže pomerne plynule riešiť problémy pri vybavovaní služieb alebo nákupov, napr. pri nespokojnosti s tovarom alebo pri reklamácií.

Písomná

Online

Dokáže presvedčivo vyjadriť svoj názor alebo zaujať stanovisko prostredníctvom listov, e-mailov či správ.
Dokáže sa aktívne zapájať do online diskusií, uvádzať a reagovať na názory iných k témam finančných a reklamačných služieb, ktoré ho/ju zaujímajú, za predpokladu, že ostatní účastníci diskusie sa vyhnú nezvyčajnému alebo zložitému jazyku.

Mediácia/sprostredkovanie

Dokáže zhrnúť a spoľahlivo sprostredkovať základné i detailnejšie informácie z hovoreného alebo písaného textu, ktoré sa týkajú aktuálnych tém alebo oblastí, ktoré ho/ju zaujímajú (napr. vybaviť poistenie, odporučiť niečo vo finančných otázkach, požiadať o reklamáciu tovaru a služby).

Dokáže do svojho/transferového jazyka pretlmočiť primerane náročný prehovor na tému, ktorá je mu/jej známa alebo sa vzťahuje na finančné a reklamačné témy.

Dokáže klásť otázky na podnietenie diskusie, zmeniť zameranie diskusie navrhnutím, čo treba zvážiť a ako postupovať.

Dokáže zdôrazniť hlavný problém pri zložitej úlohe, zvážiť rôzne uhly pohľadov a prispieť k spoločnému rozhodovaniu pri riešení finančných otázok.

Sociolingválna kompetencia

Dokáže rozoznať a interpretovať sociokultúrne/sociolingválne narážky a vedome modifikovať svoje jazykové formy prejavu, aby sa v danej situácii mohol/-la primerane vyjadriť.

Dokáže sa sebavedome, jasne a zdvorilo vyjadriť vo formálnom alebo neformálnom jazykovom štýle, ktorý zodpovedá situácii a dotknutej osobe (dotknutým osobám).

Dokáže svoje vyjadrenie upraviť tak, aby rozlíšil/-a medzi formálnymi a neformálnymi jazykovými štýlmi, ale nie vždy to dokáže urobiť primerane.

Sociokultúrny kontext

- druhy služieb, obchodov a bankových inštitúcií na Slovensku
- možnosti založenia si bankového účtu pre cudzincov
- druhy bankových poplatkov
- možnosti bezhotovostných a hotovostných platieb vo väčšine obchodov, v menších obchodoch alebo na trhu častokrát len v hotovosti
- samoobslužné pokladne, zálohované fľaše, cena zálohy, gastrolístky/gastrokarta
- možnosti reklamácie výrobkov a postupy na jej vybavenie
- vzťah Slovákov k peniazom, finančná gramotnosť, sporenie a investovanie
- dôvera v bankový sektor, bezpečnosť, podvody a kybernetické útoky

Druhy textov

- dialógy v obchode, v banke
- podcasty, online a televízne relácie, videá na tému financií
- pokyny, inštrukcie, návody, napr. v bankomatoch, v mobilných aplikáciách
- návody na vrátenie tovaru, reklamačné poriadky
- propagačné materiály, letáky, webové stránky s ponukou
- aplikácie na predaj/kúpu/výmenu tovaru, objednávkové/reklamačné formuláre, inzeráty
- administratívne dokumenty – účtenky, faktúry, objednávky, potvrdenia o predaji a kúpe
- žiadosti, sťažnosti, zmluvy v banke/poisťovni, zmluvné podmienky
- články, správy, recenzie, komentáre o obchodoch a financiách

Jazykové prostriedky

Lexika

Peniaze

príjmy

hrubá/čistá mzda, príjem zo zamestnania, zárobok, starobný/invalidný dôchodok, penzia

výdavky

nájomné za byt/dom, poplatok za elektrickú energiu/plyn/vodu, poplatok za internet/telefón, hypotekárna/lízingová splátka, výdavky na *niečo*, kúpa *niečoho*, dlh

finančný, peňažný, šetrný, rozumný, rozvážny, premyslený, náhly, neočakávaný, impulzívny

raz za týždeň/mesiac/štvrtrok/pol roka/rok, každé dva roky, denne, týždenne, mesačne, ročne

byť dlžný/-á *niekomu niečo*

zarábať/zarobiť peniaze
zadlžovať sa/zadlžiť sa

splácať/splatiť *niečo*

šetriť/ušetriť *niečo*/na *niečom*

šetriť(si)/našetriť (si) na *niečo*

sporiť (si)/nasporiť (si) *niečo*/na *niečo*

dlhovať/dlžiť *niekomu niečo*

rozdeliť *niečo* na časti

mať *niečo* na lízing/na splátky

rozdeliť sa s *niekým*

prispievať/prispieť na *niečo*

miňať úspory/veľa peňazí na *niečo*

vyžiť z *niečoho*/z mála

žobrať o *niečo*

mať prehľad o financiách

zabezpečiť rodinu

napláňovať (si) výdavky

mať výdavky pod kontrolou

mať finančnú rezervu
mať obmedzený rozpočet
prísť o peniaze/všetky úspory
odkladať si/odložiť si mesačne na *niečo*
poslať splátku do určitého termínu
prekročiť limit
dostávať výplatu na účet/na ruku
zvyšovať finančnú gramotnosť

*Kolko to vychádza týždenne/mesačne?
Chcete si rýchlo zarobiť?*

Urobila som si radosť a kúpila som si knižku.

Rodinný rozpočet má pevne v rukách.

Minuli sme majland. (hovor.)

Má hlboko do peňaženky/vrecka.

Má prázdne vrecká.

Žije od výplaty k výplate.

Žije z ruky do úst.

Je po krk zadlžený/-á.

Je na mizine.

Žije (si) na vysokej nohe.

Nakupovanie

módny/potravinársky priemysel, maloobchod, veľkoobchod, kamenná predajňa, prevádzka, butik, stánok, výdajné miesto

leták, výhodný nákup, sezónny výpredaj, letné/zimné zľavy, zľavy na vybrané produkty, akciová/časovo obmedzená ponuka, oblečenie na každú príležitosť/na bežné nosenie, uvádzacia/akciová cena, výhodné balenie, zákaznícka podpora, (darčeková/zľavová) poukážka, zásoby, sklad, sortiment, značkový/bežný/luxusný tovar/produkt, najnovší kúsok

udržateľné nakupovanie, udržateľný produkt/značka, vyhľadávač produktov, výmena tovaru, porovnávanie cien, dvojtýždňová/päťdňová lehota doručenia/dodania, dodacia doba maloobchodník, predajca, distribútor, obchodník/-čka, spotrebiteľ/-ka, nakupujúci/-a

spolahlivý, predražený, zlacnený, zbytočný, nadbytočný, prebytočný, užitočný, vysokokvalitný, dvoj-/päťnásobný

doručovať/doručiť *niečo*

prevziať *niečo*

zvyšovať/zvýšiť/znižovať/znížiť ceny

vystavovať/vystaviť faktúru

vybavovať/vybaviť objednávku

umožňovať/umožniť doručenie cez víkend

lákať/prilákať zákazníka *niečím*

odrádzať/odradiť zákazníkov *niečím*

sledovať zľavy

nakupovať z pohodlia domova

filtrovať a zoradiť podľa ceny/

dostupnosti

prihlásiť sa na odber reklamy/

newslettera

porovnať ceny/recenzie

vymeniť starý produkt za nový

rozhodovať sa/rozhodnúť sa na

základe hodnotení

kontaktovať zákaznícku linku

vyplniť dotazník spokojnosti

Tovar máme skladom.

Produkt je dostupný/nedostupný.

Výrobok je k dispozícii do vypredania

zásob.

*Využite zľavy až do výšky 40 %.
Vašu objednávku vybavujeme.
K nákupu dostanete darček.
Zásielka je už na ceste k vám.
Tovar je pripravený na odber.
Neváhajte nás kontaktovať.
Zariadime všetko za vás.
Za koľko to je? (hovor.)
Čo to stojí? (hovor.)
Mám/nemám na to. (hovor.)*

platenie

platobná metóda, mobilná/bezkontaktná platba, digitálna peňaženka, nákup na splátky, samoobslužná pokladňa, QR/čiarový kód, platnosť kupónu, vernostný program, vernostná/zákaznícka karta, doklad o kúpe, účtenka, bloček (hovor.), položka, výdavok

platiť/zaplatiť/predplatiť/preplatiť/
priplatiť/splatiť/doplatiť *niečo*
účtovať/zaúčtovať *niečo*
platiť *niečo* na splátky
naskenovať kartu/kód tovaru
načítať/uplatniť/aktivovať kupón
zbierať/získať body/nálepky
využívať/využiť kupón/zľavy
uschovať si účtenku/doklad
rozmeniť na drobné

Prebieha autorizácia.

Máte mi vydať?

Máte mi rozmeniť?

Zvyšok/drobné si nechajte.

Tú zľavu som vám nezapočítala.

Platba bola zamietnutá.

Nemáte dostatočný kredit.

reklamácia tovaru

poškodenie, nedostatok, vada (hovor.), závada (hovor.), obchodné podmienky, záručný/pozáručný servis

poškodený, rozbalený, chybný, závadný (hovor.), bezplatný

posúdiť *niečo*

preukázať sa *niečím*

požiadať o *niečo*

riešiť reklamáciu

uznať/zamietnuť reklamáciu

uplatniť si reklamáciu

podať sťažnosť

predĺžiť/skrátiť dobu čakania

spôsobiť poškodenie tovaru

odstrániť chybu

mať nárok na vrátenie peňazí

(do 30 kalendárnych/pracovných dní)

postupovať podľa pravidiel/zmluvy

poslať na posúdenie

Obchod je povinný vybaviť reklamáciu.

Cena nezodpovedá kvalite.

Žiadam o výmenu produktu za nový kus.

Trvám na vrátení peňazí.

Finančné inštitúcie**banky a sporiteľne**

pobočka, bankové služby, internetové bankovníctvo, bankový/sporiaci/podnikateľský účet, karta k účtu, inkaso, hypotekárny úver, pôžička, mesačná/ročná splátka, leasing/lízing, dlhodobé/krátkodobé sporenie, splátkový kalendár, (osobný) bankrot

internet/mobil banking

trvalý príkaz, transakcia, úhrada, domáci/zahraničný prevod, výpis z účtu, poplatok za vedenie účtu, hotovostný vklad na účet/výber z účtu,

nastavený/nastaviteľný/prečerpaný limit, odchádzajúca/prichádzajúca platba, tuzemská/bezhotovostná platba, pohyby na účte, prehľad platieb, autorizačný kód, kód banky číslo účtu v podobe IBAN, variabilný/konštantný/špecifický symbol

držiteľ/-ka bankovej karty

platobný, hypotekárny, úrokový, (bez)hotovostný, neobmedzený, prehľadný

prihlásiť sa do internet bankingu
zadať/obnoviť prihlasovacie údaje (meno/PIN)

používať mobilnú aplikáciu
autorizovať/potvrdiť platbu

realizovať/zrealizovať transakciu

uskutočňovať/uskutočniť platbu

aktivovať (si) novú platobnú kartu

previesť peniaze z účtu na účet

uhrádzať/uhradiť *niečo* z účtu

zablokovať/odblokovať kartu

zadať/zrušiť trvalý príkaz

mať/nemať dostatok prostriedkov

na účte

sledovať pohyby na účte

prečerpať limit

zvýšiť/znížiť limit

založiť si sporenie

byť v mínuse/pluse

ísť do mínusu/debetu

zbankrotovať

poisťovňa

zdravotné/sociálne/životné/povinné/dobrovoľné poistenie, poistenie nehnuteľnosti/dovolenky/auta, poisťka, poisťná zmluva, poisťné, poisťná udalosť, škoda na zdraví/majetku, stanovený limit, odvody do zdravotnej/sociálnej poisťovne

poistenec/-kyňa, poisťovací/-ia agent/-ka

povinný, nepovinný, dobrovoľný, platný, neplatný

poistiť sa *niekde*/proti *niečomu*

platiť poisťku za *niečo*

uzavrieť/uzatvoriť poistenie

zrušiť poisťku

stanoviť výšku/limit poistenia

nahlásiť škodu/udalosť

Výška poisťného sa môže zmeniť.

Poistenie zaniklo dňa 31. marca.

Poistil/-a sa pre prípad núdze.

Poisťnú udalosť môžete nahlásiť

telefonicky.

finančná burza

finančný trh, investícia, investovanie

do zlata/striebra/fondov, cenné

papiere, akcie, mena, (výmenný)

kurz, riziko, risk, zisk, strata, virtuálne

peniaze, kryptomena

bezpečný, bezpečnostný, premyslený,

riskantný, rizikový, stratový

maklér/-ka

riskovať

zarobiť/prerobiť na *niečom*

profitovať z *niečoho*

obmedziť riziká *niečoho*

investovať do akcií

podceňiť/preceňiť situáciu

robiť správne/nesprávne finančné

rozhodnutia

dobre si premyslieť investíciu

ísť do rizika

Hodnota akcií stúpa/klesá.

Risk je zisk.

Ekonomika

hospodárstvo, trhová ekonomika, hospodársky rozvoj/rast, finančná kríza, štátne príjmy/výdavky, štátny rozpočet/dlh, inflácia, výroba, výrobok, spotreba, ponuka, dopyt, vývoz/export, dovoz/import, rovnováha, stabilita, (lacná) pracovná sila, nezamestnanosť, životná úroveň, bohatstvo, luxus, prebytok, nadbytok, chudoba, nedostatok

výrobca, dovozca, vývozca, obchodný partner, investor

rozvinutý, rozvojový, vyspelý, stabilný, zaostalý, perspektívny/neperspektívny

byť zasiahnutý krízou

rásť/narást/narastať

šíriť sa/rozšíriť sa

postačovať/postačiť sa

daríť sa/prosperovať

vyrábať/vyrobiť *niečo*

produkovať *niečo*

financovať *niečo*

rozvíjať *niečo*

zabezpečovať/zabezpečiť *niečo*

spotrebovať *niečo*

zhromažďovať/zhromaždiť *niečo*

usmerňovať/usmerniť *niekoho/niečo*

sprostredkovať *niečo*

predchádzať *niečomu*

poskytovať/poskytnúť *niekomu niečo*

zasahovať/zasiahnúť *niekoho/niečo*

reagovať/zareagovať na *niečo*

investovať do *niečoho*

vyrovnávať sa/vyrovnávať sa s *niečím*

riadiť firmu/spoločnosť

mať k dispozícii zdroje

uspokojovať/uspokojiť potreby

niekoho

(dobre/zle/rozumne) hospodáriť s financiami
 znižovať/znížiť náklady/
 nezamestnanosť/štátny dlh
 zavádzať/zaviesť opatrenia
 podporovať/podporiť malých podnikateľov
 vytvárať/vytvoriť rezervy
 obnoviť/oživiť ekonomiku
 obchodovať s inými krajinami
 vyvážať/dovážať tovar
 exportovať/importovať produkty
 regulovať ceny energií
 prekonávať/prekonať krízu
 pomáhať/pomôcť rozvojom krajínám
 odpúšťať/odpustiť dlhy *niekomu*
 dosahovať/dosiahnuť zisk/vysoké čísla

byť/žiť pod hranicou/na hranici chudoby
 prichádzať/dochádzať k zmene

Inflácia každý rok rastie.
Kríza dosiahla vrchol.
Najhoršie máme za sebou.
*Ekonomický rast sa spomaľuje/
 zrýchľuje.*
*Rozvíjanie spolupráce medzi krajinami
 je dôležité.*
Perspektíva do budúcnosti nie je ružová.
Štát sa snaží o vyrovnaný rozpočet.
Diera v rozpočte je príliš veľká.
Dostali sme sa do červených čísel.
Krajinu postihla finančná kríza.
*Zvyšovanie daní zasiahne všetky vrstvy
 obyvateľov.*

Matematické minimum

plus, mínus, krát, delené/
 deleno (hovor.), rovná sa
 súčet, priemer, desatinná čiarka,
 desatina, stotina

vypočítať/spočítať *niečo*
 pripočítať *niečo* k *niečomu*
 odpočítať od *niečoho* *niečo*
 prepočítať *niečo* znova
 násobiť/vynásobiť dvomi/tromi
 deliť/vydeliť dvomi/tromi

0,2 – nula celá/celých dve (desatiny)
 1,5 – jedna celá päť (desatín)
 2,12 – dve celé dvanásť (stotín)
 10,3 – desať celých tri (desatiny)

Vypočítaj, koľko to vyjde.
Koľko je 3600 deleno 5?
Spolu to vychádza 500 eur.
Vychádza to 100 eur na jednu osobu.
Nevychádza mi to.
Nesedí to.

Kvantita

mnoho, dosť, príliš, obidva/oba,
 ani jeden, ne jeden
 (prevažná) väčšina, väčšia/menšia
 časť, všetok, všetko, všetci/všetky
 vrátane, približne, presne, odhadom
 mnohý, každý, žiadny, nijaký, nejaký,
 dostatočný, celý, necelý, priemerný,
 nadpriemerný, podpriemerný, hraničný

Gramatika

fixácia aspektu na nových verbách

(sporit'/usporit', šetriť/ušetriť, odkladať/odložiť)

verbálne prefixy

(platiť – zaplatiť/preplatiť/vyplatiť/splatiť, počítať – spočítať/vypočítať/
pripočítať/odpočítať/prepochítať)

väzby verb s prepozíciami

(hospodáriť s + I, uvažovať o + L, prísť o + A, reagovať na + A, vyžiť z + G,
súvisieť s + I)

kondicionál – nereálna podmienka na vyjadrenie návrhu, rady, prosby, žiadosti

(Ukázali by ste mi záručný list? Mohli by ste to prepochítať ešte raz?)

adjektíva potrebné/vhodné/zbytočné/nutné + infinitív

(Je potrebné viac sporit'. Nie je nutné zverejniť to na webstránke.)

základné a radové numerálie a ich deklinácia

(do tridsiatich dní, s dvadsiatimi eurami, po dvadsiatej hodine)

čítanie desatinných čísel v subjektivej pozícii

(nula celých, jedna celá, dve celé, tri celé, štyri celé, päť celých, šesť celých) –
informatívne*

adverbiá spôsobu

(rozumne/nerozumne, rozvážne, impulzívne, efektívne/neefektívne)

adverbiálie na vyjadrenie času

(raz za týždeň/mesiac/štvrtrok, dvakrát za rok, každé dva roky, denne,
každoročne)

želacie vety a ich melódia

(Nech to má úspech!)

Slovotvorba

odvodzovanie adjektív od substantív

(riziko – rizikový, financie – finančný, rozvoj – rozvojový)

slovotvorné hniezda

(poisťovňa – poistenie/poistný/poistiť sa)

numerálne prefixy jedno-, dvoj-, troj-, štvor-, päť-

(dvojpercentný, trojnásobný)

Syntax

stupňovacie súvetia

konjunkcie **a ani, a dokonca, ba dokonca**

stupňovacie výrazy

navyše, ale ešte aj, okrem toho, tým viac, tým skôr

kombinácie konjunkcií **nielen – ale aj, nielenže – ale aj, nielenže – ale ešte ani**
(Nielenže banka nezverejnila aktuálne údaje o bankových poplatkoch, ale ešte
ani neposkytla klientom informácie o plánovaných zmenách v podmienkach
úverov.)

vylučovacie súvetia

konjunkcie **alebo, buď, či, prípadne, eventuálne, respektíve**

kombinácie konjunkcií **buď – alebo, alebo – alebo**

(Peniaze by si mal buď rozumne investovať, alebo/eventuálne/respektíve ich
aspoň odkladať na sporiaci účet.)

* Poznámka „informatívne“ je uvedená pri gramatickom jave, ktorý sa v danej téme vyskytuje a je pre ňu príznačný, ale na tomto mieste sa ešte/už podrobne nevysvetľuje.
Lektor/lektorka naň môže upozorniť, ak to uzná za potrebné.

Tematický okruh 10: Veda a moderné technológie

Komunikačné jazykové činnosti a stratégie

Recepcia

Počúvanie s porozumením

Komunikačné ciele

Dokáže zachytiť väčšinu toho, čo sa okolo neho/nej hovorí, napr. o technike či technológiách, pokiaľ užívatelia svoj jazyk výrazne neupravujú a nepoužívajú vysoko špecializované odborné výrazy.

Dokáže sledovať chronologickú postupnosť príbehu a sledovať argumentáciu vo vysvetľovacích a úvahových prejavoch, napr. pri prezentovaní nových objavov alebo hovorení o nich.

V úlohe poslucháča dokáže rozlišovať, čo je hlavnou a vedľajšou témou, odlišovať fakty od komentárov alebo postojov a rozpoznať podstatné informácie.

Audiovizuálna recepcia

Dokáže extrahovať hlavné body argumentácie a diskusií v spravodajských a publicistických programoch o vedeckom poznaní či technologických novinkách, pokiaľ ho/ju daná téma zaujíma.

Dokáže porozumieť video dokumentom a rozhovorom v štandardnej forme jazyka.

Čítanie s porozumením

Dokáže porozumieť hlavnej myšlienke a dôležitým detailom písaných textov, napr. v populárno-náučných článkoch o nových technológiách, ktoré sú určené pre štandardných prijímateľov a určiť komunikačný zámer autora/-ky.

Dokáže rýchlo identifikovať obsah a relevantnosť článkov a správ o nových technológiách a objavoch a vie rozoznať faktické informácie od zavádzajúcich.

V diskurzívnom texte dokáže odlíšiť protichodné argumenty a vzťahy medzi príčinami a následkami.

Dokáže porozumieť rozsiahlym a zložitým pokynom vo svojom odbore vrátane podrobností o podmienkach a upozorneniach v technických pokynoch a návodoch.

Produkcia

Ústny prejav

Dokáže sa jasne vyjadriť bez toho, aby musel/-a príliš obmedziť to, čo chce povedať, napr. opísať a porovnať technologické novinky, ktoré bežne používa.

Dokáže predniesť jasnú, systematicky vypracovanú prezentáciu so zvýraznením dôležitých bodov a relevantných doplňujúcich podrobností na tému veda a technika.

Dokáže sa spontánne odchyliť od pripraveného textu a odbočiť k zaujímavým postrehom, ktoré môžu osloviť členov publika.

Dokáže predniesť detailné oznámenie o poruche zariadenia alebo dodatkových službách a opísať stav zariadení.

Písomný prejav

Dokáže sa písomne vyjadriť na tému veda a technika a napísať text, ktorý je vo všeobecnosti dobre členený a koherentný, s použitím rôznych spájacích výrazov.

Dokáže logicky členiť dlhší text do odsekov, zrozumiteľne vyjadriť podstatu myšlienky, rozvinúť argumentáciu a napísať esej o danej vedeckej či technologickej problematike.

Dokáže poskytnúť podrobný opis zložitého postupu, napr. fungovanie nejakého prístroja a ohodnotiť rôzne myšlienky alebo riešenia problému, vysvetliť výhody a nevýhody rôznych možností.

Interakcia**Ústna**

Dokáže ústne interagovať a ujímať sa slova v rozhovore, ako aj spolupracovať a požiadať o objasnenie nejasných výrazov v odborných témach.

Dokáže viesť plynulý rozhovor, spontánne sa odpútať od pripravených otázok a nadviazať na zaujímavé odpovede.

Dokáže požiadať o vysvetlenie alebo objasnenie, aby sa ubezpečil/-la, že dobre rozumie zložitým abstraktným myšlienkam.

Písomná

Dokáže zostaviť formálne a neformálne listy/emaily a používať vhodný jazykový štýl a konvencie.

Dokáže formulovať správy, názory a odkazy písomnou formou.

Online

Dokáže sa zapojiť do online komunikačných výmen, kde sa riešia problémy s technológiami a zostaviť oznamy a príspevky, na ktoré mu/jej ostatní reagujú.

Dokáže sa aktívne zapájať do online diskusie a sporov a náležite urovnávať nezhody a nedorozumenia.

Mediácia/sprostredkovanie

Dokáže vo svojom/transferovom jazyku sprostredkovať zmysel obsahu prednášky, diskusie alebo odbornej debaty na témy o technológiách a ich využití.

V prípade potreby dokáže vysvetliť význam dôležitých vyjadrení a poskytnúť doplňujúce otázky na lepšie objasnenie problematiky, napr. týkajúcej sa používania technológií.

Dokáže upriamiť pozornosť na základné informácie alebo vyjadrenia týkajúce sa vedy a techniky a jasne zhrnúť, čo bolo povedané.

Dokáže cieľovému publiku sprístupniť obsah odborného textu prostredníctvom príkladov, zdôvodnení a vysvetľujúcich poznámok.

Dokáže sprístupniť pojmy, zjednodušiť zdrojový text vynechaním irelevantných alebo opakujúcich sa informácií tak, aby bola podstata obsahu prístupnejšia.

Sociolingválna kompetencia

Dokáže rozoznať a interpretovať sociokultúrne/sociolingválne narážky a vedome modifikovať svoje jazykové formy prejavu, aby sa v danej situácii mohol/-la primerane vyjadriť.

Dokáže sa sebedovodne, jasne a zdvorilo vyjadriť vo formálnom alebo neformálnom jazykovom štýle, ktorý zodpovedá situácii a osobe, s ktorou sa rozpráva.

Dokáže reagovať na humorné narážky týkajúce sa vedy a technológií, v obmedzenej miere pochopiť napr. vtipy o technike a používať idiomatické výrazy v danej téme.

Sociokultúrny kontext

- dôležitosť akademických titulov (Mgr., PhD, doc., prof.) a ich použitie pri oslovovaní (napr. „pán docent“)
- hierarchia v pracovnej kultúre v slovenskom vedeckom prostredí, najmä na univerzitách a vedeckých ústavoch
- nízka znalosť slovenčiny ako prekážka pri výučbe alebo administratíve vo vede
- záujem Slovákov o nové technológie, mestá, kde je rozvinutý IT sektor
- postoje jednotlivých generácií k technológiám, hrdosť na inovácie a technologické úspechy Slovenska (napr. lietajúce auto od AeroMobil, firma ESET)
- vedecké inštitúcie a univerzity – Slovenská akadémia vied (SAV), Univerzita Komenského v Bratislave, Slovenská technická univerzita (STU)
- podujatia na popularizáciu vedy – Európska noc vedy Biela noc, ocenenie Vedec roka
- technologické spoločnosti na Slovensku, automobilové závody a i.

Druhy textov

- dialógy, emaily, textové správy, komentáre
- rozhlasové, televízne, online rozhovory, podcasty
- odborné články
- blogy, webové stránky
- návody a pokyny na obsluhu zariadenia, užívateľské príručky
- referáty, recenzie, komentáre, prednášky, diskusné príspevky
- populárno-náučné a odborné články o vede, posudky
- texty AI ako ukážka modernej technológie

Jazykové prostriedky

Lexika

Veda a vedecká práca

vedecké a odborné pozície

(podľa potreby): docent/-ka, profesor/-ka, výskumný/-á/odborný/-á pracovník/-čka, výskumník/-čka, vedec/-kyňa, odborník/-čka, špecialista/-ka, laborant/-ka, jazykovedec/-kyňa, lingvista/-ka, biológ/-ička, fyzik/-ička, chemik/-čka, historik/-čka, pedagóg/-ička, politológ/-ička, archeológ/-ička

vedné odbory

výskumná oblasť/téma, prírodné/humanitné/aplikované/technické vedy, vedná disciplína, (podľa potreby): biológia, politológia, pedagogika, ekonómia, astronómia

výskum, prieskum, bádanie, skúmanie, rozvoj, vývoj, vývin, pokrok, progres

teória, predpoklad, hypotéza, úvaha, analýza, výsledok bádania/výskumu, pochybnosť, príčina, dôvod, dôsledok, účinok, efekt, dôkaz, argument, pokus/experiment

odborná štúdia, odborná recenzia, hodnota, hodnotenie, zámer, zameranie, špecializácia

poznanie, poznatok, pochopenie, vedomosť, znalosť, schopnosť, zručnosť

vedný, vedecký, odborný, výskumný, výskumnícky (tím), patentovaný, hypotetický, údajný, presný, podrobný, rozvážny

myšlienkový proces

domnievať sa
chápať/pochopiť *niečo*
rozumieť autám/futbalu
rozumieť sa do politiky
predpokladať *niečo*
brať *niečo* do úvahy
premýšľať *niečo* do detailov
uvažovať o *niečom*/nad *niečím*
rozmyšľať/premýšľať/porozmyšľať o *niečom*/nad *niečím*
zamyslieť sa nad *niečím*
uvedomovať si/uvedomiť si *niečo*
pochybovať o *niečom*

Mám také tušenie.

Mám taký pocit.

Je to len moja domnienka.

Riadi sa viac intuíciou ako rozumom.

súvisieť s *niečím*
venovať sa *niečomu* po odbornej stránke
prednášať o *niečom*/na *nejakú* tému
mať prehľad v *niečom*/o *niečom*
získavať/získať poznatky o *niečom*
používať/použiť vedecké metódy
riadiť sa rozumom/faktmi
riešiť/vyriešiť problém/úlohu
robiť pokusy/experimenty
pôsobiť v odbore
prísť k záveru
formulovať hypotézu

vedecký výskum

byť odborníkom/-čkou/expertom/-kou na *niečo*/v *nejakom* odbore
byť pomenovaný po *niekom*
byť založený na faktoch
byť vedecky dokázaný

mýliť sa/pomýliť sa
analyzovať *niečo*
testovať *niečo*
modifikovať *niečo*
pozorovať/spozorovať *niečo*
všimáť si/všimnúť si *niečo*
poznávať/spoznávať *niečo*
skúmať/preskúmať *niečo*
zisťovať/zistiť *niečo*
posudzovať/posúdiť *niečo*
hodnotiť/vyhodnotiť *niečo*
zdôvodňovať/zdôvodniť *niečo*
využívať/využiť *niečo*
vylepšovať/vylepšiť *niečo*
skúšať/vyskúšať *niečo*
overovať/overiť *niečo*
dať si patentovať *niečo*
argumentovať *niečím*
špecializovať sa na *niečo*
predvídať dôsledky
zbierať poznatky
zvažovať/zvážiť všetky možnosti
robiť/urobiť pokrok
priznať chybu/omyl/nedostatky
uverejniť/publikovať článok v odbornom časopise

Vynálezy, objavy, technológie

technológia, inovácia, automatizácia, digitalizácia, umelá inteligencia, chatbot, prompt, nastavenie, softvér, hardvér, elektronika, elektrický prúd, poistka, stroj, prístroj, nástroj, zariadenie, batéria, senzor, robot, dron, čip/mikročip

vynálezca/-kyňa, objaviteľ/-ka

autonómny, umelý, technologický, inovatívny, elektrický, elektronický,

automatický, digitálny, univerzálny, prístupný, prepojený s *niečím*
náhodou, hlavne, najmä, mimoriadne, predovšetkým, špeciálne, čiastočne, úplne, naplno, celkovo, univerzálne

vynájsť *niečo*
objavovať/objaviť *niečo*
skonštruovať/zostrojiť/postaviť *niečo*
realizovať/zrealizovať *niečo*
spôsobovať/spôsobiť *niečo*
odhaľovať/odhaliť *niečo*
zobrazovať/zobraziť *niečo*
rozvíjať sa/vyvíjať sa *nejako*
umiestňovať/umiestniť/
premiestňovať/premiestniť *niečo*
niekam
dokázať *niečo* urobiť
snažiť sa o *niečo*
napredovať v *niečom*
orientovať sa v *niečom*
experimentovať s *niečím*
premieňať/premeniť *niečo* na *niečo*
nahradzať/nahradiť *niečo* *niečím*

digitalizovať *niečo*
generovať/vygenerovať *niečo*
inovovať *niečo*
zaznamenávať/zaznamenať *niečo*
načítavať/načítať *niečo*
ulahčovať/ulahčiť *niekomu* život/prácu
mať vplyv na *niečo*
mať prístup k *niečomu*
mať potenciál na *niečo*
fungovať na princípe *niečoho*
vykonávať/vykonať úlohy
prenášať/preniesť signál/dáta
spracovávať/spracovať údaje/dáta
rozpoznať hlas/obraz/tváť
snímať/nasnímať údaje

technika v domácnosti (podľa potreby)
pomocník v domácnosti, inteligentná domácnosť, inteligentná chladnička, mraznička, poistky, predlžovačka, (plynový) kotol, kosačka
prevádzka, údržba, účel, návod na použitie
dôkladne, starostlivo, prípadne, priamo, nepriamo, postupne

v prípade poruchy počas/mimo prevádzky v dosahu/mimo dosahu bez dozoru/pod dozorom v každom prípade za žiadnych okolností na každodenné použitie len pod odborným dohľadom

spustiť *niečo*
zapnúť/vypnúť/prepnúť *niečo*
zapojiť/prepojiť/odpojiť *niečo*
zmontovať/rozmontovať/odmontovať *niečo*
upevniť/pripevniť *niečo*
označovať/označiť *niečo*
merať/odmerať *niečo*
udržiavať/udržať *niečo*

nastavovať/nastaviť *niečo nejako*
zaviesť *niečo niekam*
dôjsť k *niečomu*
manipulovať s *niečím*
dodržiavať postup
postupovať podľa pokynov
uviesť do prevádzky
viesť k vzniku požiaru
vybiť/vyraziť (hovor.) poistky

Gramatika

fixácia aspektu na nových verbách

(objavovať/objaviť, overovať/overiť, skúmať/vyskúmať)

verbálne prefixy

(myslieť – rozmyslieť si/premyslieť/domyslieť/vymyslieť)

väzby verb s prepozíciami

(dbať na/o + A, dôjsť k + D, uviesť do + G, rozumieť sa do + G, bádať v + L, manipulovať s + I)

reflexívne pasívum

(zistilo sa, ukazuje sa, pokazilo sa)

opisné pasívum

(je patentovaný, bol objavený, bude vykonaný)

predložkové spojenia s genitívom

pomocou, príčinou, následkom, v dôsledku

(Príčinou požiaru bol starý spotrebič, ktorý začal horieť.)

adverbiá spôsobu, miery, intenzity a účelu

(úspešne, hypoteticky, špeciálne, mimoriadne, náhodou)

partikuly hlavne, najmä, predovšetkým a ich slovosled vo vete

Slovotvorba

odvodzovanie verb od adjektív na vyjadrenie zmeny vlastností

(dokonalý – zdokonaľovať sa/zdokonalíť sa, kvalitný – skvalitňovať/skvalitniť, efektívny – zefektívňovať/zefektívniť, bohatý – bohatnúť/zbohatnúť)

Syntax

predmetové súvetia s konjunkciou **že** + verbum

(všimnúť si, uvedomiť si, predpokladať, domnievať sa)

účelové súvetia

konjunkcie **aby, nech**

(Odmerali sme to dvakrát, aby sme mali presný výsledok. Zhasni svetlo, nech šetríme elektrinu.)

odkazovacie výrazy

preto, len preto, iba preto, aby..., na to, aby..., s tým cieľom, aby...

(Ludia si kupujú najnovšie modely domácich spotrebičov s tým cieľom, aby si uľahčili život.)

príčinné súvetia

konjunkcie **lebo, preto – lebo, pretože, keďže, ved', však**

(Moderné technológie sú čoraz dostupnejšie, totižto vďaka digitalizácii môžu aj menšie firmy využívať pokročilé softvérové riešenia. Umelá inteligencia dokáže spracovať veľké množstvo dát, čiže firmy môžu rýchlejšie prijímať kvalifikované rozhodnutia.)

konjunkcie s významom vysvetlenia a spresnenia

čiže, totiž(to)

(Tento mobil má výbornú kamer, čiže dokáže nasnímať aj detaily. Pokus sa nám nepodaril, totiž zlyhala technika.)

Tematický okruh 11: Regióny Slovenska a gastronómia

Komunikačné jazykové činnosti a stratégie

Recepcia

Počúvanie s porozumením

Komunikačné ciele

Dokáže porozumieť štandardnému jazyku alebo jeho známemu variantu, no schopnosť bezchybného porozumenia ovplyvňuje komunikačný šum v pozadí alebo použitie neznámych pojmov či nárečových prvkov.

Dokáže porozumieť hlavným myšlienkam koncepčne aj jazykovo zložitého diskurzu o témach, ako je gastronómia, prírodné a zemepisné témy, špecifiká regiónov, miest alebo opis tradícií.

Dokáže porozumieť prejavu alebo diskusii s používateľmi cieľového jazyka, ktorí svoj jazyk nijako neupravujú a sú ovplyvnení slangom či nárečím a dokáže s istým úsilím zachytiť väčšinu toho, čo sa hovorí.

Audiovizuálna recepcia

Dokáže extrahovať hlavné body argumentácie z diskusií v spravodajských a publicistických programoch o regionálnych špecifikách, gastronómii, architektúre či tradíciách.

Čítanie s porozumením

Dokáže porozumieť dokumentom a rozhovorom v štandardnej forme jazyka.

Dokáže pochopiť aj zložité texty k téme regiónov, tradícií a gastronómie Slovenska, ale môže mať isté ťažkosti s málo frekvencovanými idiómami či špecifickými pomenovaniami.

Dokáže porozumieť článkom a správam týkajúcich sa regiónov a gastronómie, v ktorých sa hovorí o konkrétnych postojoch alebo stanoviskách a dokáže rozoznať, kedy text poskytuje faktické informácie, a kedy sa snaží čitateľov o niečom presvedčiť.

Dokáže získať informácie z vysoko špecializovaných zdrojov a porozumieť odborným článkom o regiónoch a gastronómii, ak môže príležitostne použiť slovník.

Produkcia

Ústny prejav

Dokáže s určitým úsilím sledovať diskusiu a zapojiť sa do skupinových diskusií, aj keď ide o rýchlu a hovorovú reč, napr. diskutovať o regionálnych rozdieloch a tradíciách a porovnať ich so svojou krajinou.

Dokáže vytvoriť celé úseky rečového prejavu pomerne rovnomerným tempom, pričom robí iba niekoľko badateľne dlhých prestávok, napr. pri opise konkrétnej udalosti a vyrozprávaní príbehu.

Má dostatočný rozsah jazykových prostriedkov na jasné opisy a vyjadrenie názorov na tému špecifiká jedál a nápojov či dodržiavanie tradícií, pričom často používa súvetia.

Písomný prejav

Dokáže napísať zrozumiteľný opis alebo rozprávanie, pričom rozširuje a dopĺňa základné body relevantnými podpornými detailmi a príkladmi, napr. opísať jedlá z istého regiónu, ich prípravu, suroviny, opísať štýl architektúry a pod.

Dokáže zostaviť osobné listy, emaily, správy i eseje, kde vyjadruje emócie, názory a presvedčenia.

Interakcia

Ústna

Dokáže držať krok v konverzácii medzi skúsenými používateľmi cieľového jazyka, ak sa hovorí o téme regiónov a gastronómie, napr. o gastrošpecialitách, príprave jedla, zvykoch a tradíciách.

Dokáže začať, udržať a ukončiť diskusiu, pričom sa s partnermi v diskusii efektívne strieda.

Písomná	Dokáže spontánne reagovať na otázky a pokračovať v rozhovore, ak rozumie téme a má dostatočné informácie o Slovensku. Dokáže presvedčivo vyjadriť svoj názor alebo zaujať stanovisko či postoj v písomnej forme prostredníctvom listov či e-mailov. Dokáže zostaviť formálne emaily, pozývacie listy, poďakovania, ospravedlnenia, v ktorých používa vhodný jazykový štýl a konvencie.
Online	Dokáže sa aktívne zapájať do online diskusií, uvádzať argumenty a reagovať na názory iných k témam, ktoré ho/ju zaujímajú, za predpokladu, že ostatní účastníci diskusie sa vyhnú nezvyčajnému alebo zložitému jazyku a poskytnú mu/jej čas na odpovede. Dokáže sa zapojiť do online diskusie, pochopiť dôsledky a primerane reagovať. Dokáže rozoznať nedorozumenia a spory, ktoré vzniknú pri online interakcii.
Mediácia/sprostredkovanie	Dokáže podporiť diskusiu medzi ľuďmi z rôzneho kultúrneho prostredia a sprostredkovať informácie tak, aby nedochádzalo k zbytočným konfliktom alebo nedorozumeniam; ak sa hovorí o tradíciách a špecifikách miest, regiónov alebo krajín. Dokáže zhrnúť a spoľahlivo sprostredkovať základné i detailnejšie informácie z hovoreného alebo písaného textu, ktoré sa týkajú regiónov, gastronómie a tradícií Slovenska, pokiaľ ho/ju tieto témy zaujímajú. Dokáže pretlmočiť primerane náročný prehovor na témy z regionálnych špecifik (jedlo, tradície, architektúra), ktoré sú mu/jej známe alebo sa vzťahujú na každodenný život za predpokladu, že hovoriaci svoj prejav členia na menšie celky. Dokáže jasne komunikovať svoje reakcie na kreatívny text, napr. o tradíciách a zvyklostiach.
Sociolingválna kompetencia	Dokáže rozoznať a interpretovať sociokultúrne/sociolingválne narážky a vedome modifikovať svoje jazykové formy prejavu, aby sa v danej situácii mohol/-la primerane vyjadriť. Dokáže sa sebavedome, jasne a zdvorilo vyjadriť vo formálnom alebo neformálnom jazykovom štýle, ktorý zodpovedá situácii a osobe, s ktorou sa rozpráva. Dokáže reagovať na humorné narážky a v obmedzenej miere pochopiť vtipy, napr. o jedle a tradíciách a používať idiomatické výrazy v danej téme.

Sociokultúrny kontext

- zemepisné znalosti o Slovensku, prírodné, historické a kultúrne pamiatky
- slovenské geografické naj – kraje, regióny a ich špecifiká
- kresťanské tradície a ich prejavy, informácie o pútnických miestach (Šaštín, Levoča, Litmanová) a mariánskej úcte (Sedembolestná Panna Mária ako patrónka Slovenska)
- drobné sakrálne pamiatky – prístenné kaplnky, sochy svätcov, krížové cesty, cintoríny a pod.
- cyrilometodská tradícia
- pamiatky zo zoznamu svetového kultúrneho dedičstva UNESCO (Bardejov, Banská Štiavnica, Levoča, Spišský hrad, drevené kostolíky atď.)
- slovenská gastronómia, názvy jedál a nápojov, zaujímavosti a fenomény slovenskej kuchyne

Druhy textov

- rozhovory, novinové články
- populárno-náučné texty, úryvky odborných článkov/prednášok
- faktografické texty, štúdie, encyklopédie, turistické portály
- webová stránka štátnych inštitúcií, príručky pre cudzincov
- diskusné príspevky, blogy, referáty
- informačné texty, brožúry, letáky, katalógy, reportáže
- prieskumy medzi miestnymi obyvateľmi
- legendy, povesti, príbehy, životopisy, poviedky, eseje
- ľudové rozprávky, texty ľudových a populárnych piesní

Jazykové prostriedky

Lexika

Mestá, obce, regióny

samospráva, administratívne/
geografické členenie krajiny/
územia, rekreačná/turistická oblasť,
prirodzená hranica, administratívne
centrum, župa, metropola, kúpeľné/
banské/stredoveké/kráľovské mesto

počet obyvateľov, hustota
obyvateľstva, národnostné/
náboženské zloženie obyvateľov/
obyvateľstva, obývaná/neobývaná
oblasť

názvy miest (podľa potreby)

Nitra, Žilina, Trenčín, Banská Bystrica,
Košice, Prešov

obyvatelia miest (podľa potreby)

Bratislavčan/-ka, Košičan/-ka,
Žilinčan/-ka, Nitran/-ka, Trnavčan/-ka
východne/severne/južne/západne od,
prevažne, oficiálne

okolitý, malebný, rozvinutý, zaostalý,
turisticky zaujímavý, pútavý, rozľahlý,
čarovný, navštevovaný, opustený

utvárať sa
formovať sa
prevažovať
zahŕňať *niečo*

byť súčasťou *niečoho*
byť rozdelený na/medzi *niečo*
byť vzdialený od *niečoho*
byť obkolesený *niečím*
byť spojený s *niečím*
byť sústredený *niekde*
byť situovaný *niekde*
byť rozšírený *niekde*
byť totožný s *niečím*

vynikať *niečím*
lákať/prilákať *niečím*
očariť *niekoho niečím*
zaradiť *niečo niekam*
zasahovať do *niečoho*
susediť s *niečím*
patriť medzi *niečo/k niečomu/*
do *niečoho*

tvoriť hranicu s *niečím*
zahŕňať *nejakú časť/oblasť*
Región vás očarí svojou krásou.

Zvyky a tradície

dedinská/mestská kultúra, tradičný/
ľudový/náboženský zvyk, rituál, živá
tradícia, zvyky spojené s ročnými
obdobiami, svadobné/pohrebné obrady
šibačka, oblievačka, korbáč, kraslica,
veľkonočný baránok, dožinky,
vinobranie, fašiangy, hody/hodová
slávnosť, kačacie/husacie hody,
stavenie mája

baníctvo, tradičný jarmok, tradičné
remeslo, vinárstvo, vinohradníctvo,
hrnčiarstvo, drotárstvo, včelárstvo,
kováčstvo, keramika

postupom času, dodnes,
pomerne dlho, naveky

vinšovať
meniť sa
miešať sa
trvať/pretrvávajú/pretrvať
vznikať/vzniknúť
zanikať/zaniknúť
vymierať/vymrieť
miznúť/vymiznúť
vytrácať sa/vytratiť sa

prelínať sa s *niečím*
týkať sa *niečoho*
pripomínať si/pripomenúť si *niečo*
ceňiť si *niečo*
súvisieť s *niečím*
dozvedieť sa od niekoho *niečo*

obnovovať/obnoviť tradície
zachovávať/zachovať tradície
oživovať/oživiť tradície
pokračovať v tradícii
praktizovať rituály
dodržiavať zvyky/pôst
mať úctu k predkom
nahradiť staré rituály novými
prebrať *niečo* z inej kultúry
preniesť *niečo* na mladšie generácie
dediť sa/prenášať sa z generácie
na generáciu
držať sa starých zvyklostí
zanechať *niečo* potomkom
obliekať sa do kroja
obrábať pôdu
venovať sa remeslu

Niektoré tradície prežili až dodnes.
Obrady majú svoj zmysel.
Predkovia nám zanechali veľa zvykov.
Tradičný spôsob života sa zmenil.
Nosí si domov v srdci.
Iný kraj, iný mrav.

Kultúrne a historické pamiatky

kultúrne bohatstvo, turistická atrakcia,
pamätník, sídlo, archeologické
nálezisko, drevenica, zvonica,
(drevený) kostolík, kláštor,
vodný/veterný mlyn, pevnosť,
opevnenie, kúria, mestská radnica,

múzeum ľudovej kultúry, zručanina,
mohyla, mestské jadro

názvy pamiatok (podľa potreby)
Spišský hrad, Oravský hrad,
Bojnický zámok

pôvodný/-á obyvateľ/-ka,
návštevník/-čka, remeselník/-čka,
folklorista/-ka, milovník/-čka histórie
pôvodný, zachovaný, vzácny,
dominantný, veľkolepý

architektonický sloh/štýl

antický, románsky, gotický, barokový,
rokokový, renesančný, klasicistický,
romantický, neorománsky, secesný,
funkcionalistický, socialistický
realizmus, moderný/modernistický,
postmoderný
staroveký, stredoveký, novoveký,
súčasný

architektonické prvky

stĺp, pilier, ornament, oblúk, kupola

geometrické tvary

štvorec, trojuholník, obdĺžnik, kruh,
elipsa, kocka, kváder, guľa

stavebný materiál

drevo, slama, hlina, kameň, betón,
tehla, panel, plast, kov, sklo

drevený, slamený, hlinený, kamenný,
betónový, tehlový, panelový, plastový,
kovový, sklenený, murovaný

byť postavený v 18. storočí/počas
vojny/v priebehu pár rokov
byť obnovený/renovovaný/
zrenovovaný

navrhovať/navrhnúť *niečo*
realizovať/zrealizovať *niečo*
slúžiť ako/na účely *niečoho*
zachovať sa v pôvodnom stave
nachádzať sa na pôvodnom mieste

Zoznam svetového kultúrneho dedičstva UNESCO

hmotné/nehmotné dedičstvo,
kultúrna/prírodná/technická/
archeologická pamiatka, zápis do
zoznamu UNESCO, ochrana, záchrana,
pamiatkový úrad

pamiatkar/-ka

byť zapísaný/zaradený do zoznamu
svetového dedičstva UNESCO

vyhľadať informácie o *niečom*
byť zapísaný v zozname
zapísať/zaradiť do zoznamu UNESCO
ochrániť/zachrániť *niečo*

Gastronómia

tradičná/národná kuchyňa, miestna
špecialita, regionálne potraviny/
suroviny, receptúra, rodinný recept,
výrazná/nevýrazná/exotická chuť,
slávnostné/sviatočné/pôstne jedlo,
prísada, ingrediencia, stolovanie,
hostina

krčma/hostinec, salaš, koliba, vináreň,
piváreň, pivovar, vývarovňa

hlavný/ďalší chod, príloha, prípitok,
aperitív, solnička, korenička, špáradlo
(hovor. špáratko)

najedený, sýty, slávnostný, pôstny

mať hlad/smäť

servírovať/podávať *niečo*

byť základom stravy

stať sa súčasťou jedálneho

prestierať/prestrieť stôl

usadiť hostí k stolu
predniesť prípitok
pripíjať si/pripíť si na *niečo*
štrngnúť si (hovor.)

dať si panáka (hovor.)

správať sa slušne za stolom
ovládať pravidlá stolovania
odnieť jedlo zo stola
odpratať *niečo* zo stola

najesť sa dosýta

dať si aj do druhej nohy

*ísť niekam/robiť niečo s plným
bruchom*

nerozprávať s plnými ústami

Jedlo sa už podáva.

Začneme prípitkom.

príprava jedla

výživný, voňavý, ochutený,
neochutený, nedovarený, nedopečený,
jedlý, nejedlý, výrazný, nevýrazný,
aromatický, štiplavý, ľahko/ťažko
stráviteľný

vymiešať/zamiešať/pomiešať
rozmixovať

ugrilovať

strúhať/postrúhať/nastrúhať

mlieť/namlieť/pomlieť

dochutiť/ochutiť

osoliť, oslaďiť, okoreniť

pridávať/pridať prísady

nakrájať nadrobno

tepelne upraviť

nechať stáť/odstáť pri izbovej teplote

obaliť rezne/rybu v múke/trojbole

prikryť pokrievkou

vyšľahať z vajíčok sneh

variť zakryté/odokryté

variť na miernom ohni

piecť pri teplote 180 °C

zahustiť múkou/zemiakmi

Slovenská gastronómia*

obilniny a strukoviny:

pohánka, cícer, jačmeň

výrobky z obilnín: bezlepková/
špaldová/pohánková/kukurličná múka,
pšeničné/jačmenné krúpy

pečivo a múčne výrobky: kysnuté/
piškótové/lístkové cesto, kvások,
kváskový chlieb, krupica, strúhanka,
makovník, osie hniezdo, makový/
orechový závin, štrúdlá

mliečne výrobky: plnotučné/
polotučné/nízkotučné mlieko,
pasterizované/nepasterizované/
kyslé mlieko, žinčica, nátierkové
maslo, tavený/plesnivý syr, parenica,
korbáčiky, oštiepok

koreniny a bylinky: mleté/grilovacie
korenie, červená/mletá paprika,
koreninová/bylinková zmes, vegeta

nápoje

nealkoholické: stolová/pitná/
bublínková voda

alkoholické: destilát, domáca
pálenka, jablkovica, hruškovica,
hriatô, sudové víno, čaj s rumom,
punč, pšeničné/kvasinkové/
rezané pivo, ležiak, pivo desiatka/
dvanásťka (hovor.)

hotové jedlá

slané jedlá: pečené mäso vo
vlastnej šťave, pečená kačica/hus,
živánska, pečené rebrá, údené koleno,
šošovicový/zemiakový prívarok,
fašírka, kurací perkelt, paprikáš,
segedínsky guláš, kotlíkový guláš,
sviečková, kapustnica, cesnačka,
zabíjačková špecialita, tlačienka,

jaternica, huspenina, mastená lokša,
langoš, osúch

sladké jedlá: ryžový náky, lievance,
parené/pečené buchty, slivkové
knedle/gule, dukátové buchtičky,
žemľovka, orechové/makové šúľance,
dolky, fánky

cukrovinky a slané pochutiny:

napolitánka, horalka, chrumky,
tyčinky, granko, zemiakové lupienky,
obložený chlebiček, treska s rožkom,
jednohubka, oškvarkový/zemiakový
pagáč

názvy jedál s medzinárodnými alebo miestnymi prívlastkami:

francúzske zemiaky, francúzska
kocka, španielsky vtáčik, černo-horský
rezeň, maďarský guláš, turecký med,
parížske rožky, viedenská káva,
bratislavský rožok, skalický trdelník

Frazeologizmy

dať si niečo pod zub

muzikanti mu/jej v bruchu vyhrávajú

byť hladný ako vlk

byť smädný ako ťava

zjedol/-la by som aj koňa

mať sucho v ústach

oblízať si všetky prsty

mať maškrtný jazýček

Kde sa dobre varí, tam sa dobre darí.

Hlad je najlepší kuchár.

* Zoznam možno využiť vo výučbe výberovo
podľa potrieb konkrétneho kurzu.
Možno ho doplniť aj o iné (miestne)
špeciality.

Gramatika

fixácia aspektu na nových verbách

(*mlieť/namlieť/pomlieť, strúhať/postrúhať/nastrúhať*)

verbálne prefixy

(*miešať – vymiešať/zamiešať/pomiešať, niesť – priniestť/odniesť/vyniesť/
preniesť/zniesť*)

väzby verb s prepozíciami

(*patriť medzi + A, zaradiť medzi + A, susediť/hraničiť s + I*)

verbum byť + adjektívum/činné prídavné slovo + prepozícia

(*býť situovaný/vzdialený/obkolesený niečím/spojený s niečím, rozšírený niekde*)

pluráliá tantum a ich deklinácia

geografické názvy (*Piešťany, Košice, Tatry, Vráble*)
sviatky a aktivity (*Vianoce, hody, dožinky*)

numeratívny genitív a verbá v 3. osobe singuláru neutra

(*Veľa Slovákov emigrovalo do USA. Mnoho zahraničných turistov zostane
v Bratislave len jeden deň.*)

lokál vs. akuzatív a prepozície **na, o, v/vo, po**

(*Išli sme až po priehradu. Plavili sme sa po priehrade.
Na Orave sa konal folklórny festival. Na Oravu som pricestoval autobusom.*)

akuzatív vs. inštrumentál a prepozície **pred, za, nad, pod, medzi**

(*Postavil sa medzi nás. Medzi nimi bola veľká vzdialenosť.
Zaparkoval pred kúpaliskom. Chodí pred kúpalisko!*)

adverbiá spôsobu a miery

(*nadrobno, dozlatista, naplno/doplna*)

Slovotvorba

odvodzovanie adjektív od substantív pomocou sufixov

-ný/-ny, -ený, -ový – fixácia

(*slama – slamený, hlina – hlinený, kameň – kamenný, betón – betónový,
tehla – tehlový*)

odvodzovanie trpných participií

(*zapísať – zapísaný, zaradiť – zaradený, chrániť – chránený,
zachrániť – zachránený*)

kompozitá so svetovými stranami

severo-/juho-/západo-/východo-

(*severoázijský, juhočeský, západoeurópsky, východoslovenský*)

odvodzovanie obyvateľov miest/regiónov pomocou sufixov

-an, -čan, -iar, -ák; -ka/-čka

(*Bratislavčan/-ka, Košičan/-ka, Žilinčan/-ka, Nitran/-ka, Trnavčan/-ka,
východniar/-ka*)

Syntax

prirovnávacie/komparatívne súvetia

konjunkcie

ako, ako – tak, akoby, tak akoby, čím – tým, toľkokrát – koľkokrát

(*Tváril sa, akoby videl ducha. Na sviatky sa nestretávali toľkokrát,
koľkokrát by sa chceli.*)

účinkové súvetia

spájacie prostriedky

až, len tak, tak – aby, toľko – koľko,

tak, že..., okrem toho, že..., bez toho, aby...

(*Smiali sa, až padali na zem. Kričal až tak, že sa to ozývalo.
Zjedz len toľko, koľko vládzeš.*)

Tematický okruh 12: História a súčasnosť Slovenska

Komunikačné jazykové činnosti a stratégie

Recepcia

Počúvanie s porozumením

Komunikačné ciele

V úlohe poslucháča dokáže rozlišovať, čo je hlavnou a vedľajšou témou, odlišovať fakty od komentárov alebo postojov a rozpoznať podstatné informácie vo formálnych i neformálnych prejavoch, ak sa týkajú histórie alebo aktuálneho spoločenského diania.

Dokáže sledovať chronologickú postupnosť príbehu a sledovať argumentáciu vo vysvetľovacích a úvahových prejavoch, napr. na seminári, prednáške a pod.

Audiovizuálna recepcia

Dokáže extrahovať hlavné body i konkrétne informácie v spravodajských a publicistických programoch o histórii alebo politických témach, pokiaľ ho/ju daná téma zaujíma.

Dokáže porozumieť video/televíznym dokumentom, rozhovorom v štandardnej forme jazyka.

Čítanie s porozumením

Dokáže porozumieť hlavnej myšlienke a dôležitým detailom písaných textov, napr. v populárno-náučných článkoch, ktoré sú určené pre štandardných prijímateľov a určiť komunikačný zámer autora.

Dokáže rýchlo identifikovať obsah a relevantnosť odborných článkov a správ o širokej škále spoločenských populárno-náučných tém a rozpoznať užitočnosť konkrétnych častí pre danú úlohu.

Produkcia

Ústny prejav

Dokáže prispôbiť svoj prejav tak, aby zvládol/-la aj menej bežné, dokonca náročnejšie tematické oblasti, akými sú aj rozprávanie o politickej situácii v súčasnosti alebo o historických udalostiach.

Dokáže flexibilne používať širokú škálu jednoduchého jazyka i s mnohými presnými pojmami, aby vyjadril/-a väčšinu toho, čo vyjadriť chce k historickej alebo politickej problematike.

Dokáže porozprávať o osobnostiach Slovenska alebo inej krajiny, ako aj rozvádzať hlavné myšlienky a konkrétne stanoviská a postoje k nej.

Dokáže celkom plynulo porozprávať príbeh alebo opísať aktuálne či historické udalosti v logickom slede bodov.

Písomný prejav

Dokáže sa písomne vyjadriť na tému histórie a súčasného diania a napísať text, ktorý je vo všeobecnosti dobre členený a koherentný, pričom používa rôzne spájacie výrazy a prostriedky kohézie.

Dokáže logicky členiť dlhší text do odsekov, zrozumiteľne vyjadriť podstatu myšlienky, rozvinúť argumentáciu a napísať esej o danej spoločenskej problematike.

Interakcia

Ústna

V rozhovore dokáže komunikovať pomerne plynule a spontánne s istými zaváhaniaми vo výbere lexikálnych prostriedkov, ak hovorí o politickej alebo historickej téme.

Dokáže sa aktívne zapojiť do diskusie, pričom vysvetľuje a zdôvodňuje svoje názory o aktuálnom spoločenskom dianí alebo o udalostiach z histórie, ktoré ho/ju zaujímajú.

<p>Písomná</p>	<p>Dokáže držať krok so živou diskusiou a presne identifikovať argumenty v prospech názorov aj proti nim.</p> <p>Dokáže písomne vyzdvihnúť význam faktov, udalostí a skúseností, napr. v správach či emailoch.</p> <p>Dokáže prispieť svojím názorom, stať si za ním, obhájiť ho a vyhodnotiť alternatívne návrhy, vytvárať hypotézy a reagovať na témy spoločensko-politického alebo historického kontextu.</p>
<p>Online</p>	<p>Dokáže zdôvodniť myšlienky a podporiť spoluprácu v online interakcii.</p>
<p>Mediácia/sprostredkovanie</p>	<p>Dokáže spoľahlivo sprostredkovať podrobné informácie a argumenty, napr. významnú myšlienku obsiahnutú v zložitých, ale dobre štruktúrovaných textoch v tematickom rámci o politike, histórii alebo súčasnom dianí, ak je to v jeho/jej odbornom alebo osobnom záujme.</p> <p>Dokáže nabádať na zapájanie sa do diskusie a klásť otázky, ktoré podnietia ostatných členov skupiny ku konverzácii alebo požiadať ľudí, aby ďalej rozvíjali svoje myšlienky a objasnili svoje názory v tematike história a súčasnosť.</p> <p>Dokáže sprostredkovať hlavný zmysel a význam dôležitých výrokov a uhlov pohľadu k témam v rámci oblasti jeho/jej záujmu.</p> <p>Dokáže vysvetliť aj odbornú historickú tému, pričom používa vhodne zvolený jazyk pre príjemcov, ktorí nemajú odborné znalosti.</p> <p>Dokáže zložitejšie informácie vyjadriť zrozumiteľnejšie a jasnejšie pre ostatných tak, že ich parafrázuje v jednoduchšom jazyku alebo pridaním ilustrácií, uvedením konkrétnych príkladov či zhrnutím jednotlivých krokov.</p>
<p>Sociolingválna kompetencia</p>	<p>Dokáže rozoznať a interpretovať sociokultúrne/sociolingválne narážky a vedome modifikovať svoje jazykové formy prejavu, aby sa v danej situácii mohol/-la primerane vyjadriť.</p> <p>Dokáže sa sebavedomo, jasne a zdvorilo vyjadriť vo formálnom alebo neformálnom jazykovom štýle, ktorý zodpovedá situácii a osobám, s ktorými hovorí.</p> <p>Dokáže reagovať na humorné narážky a v obmedzenej miere pochopiť, napr. vtipy o politike, ako aj používať idiomatické výrazy v danej téme.</p>

Sociokultúrny kontext

- Slovensko v európskom kontexte, členstvo v medzinárodných organizáciách EÚ, NATO, OSN
 - politický systém na Slovensku, meno prezidenta/-ky, premiéra/-ky, vláducej strany
 - štátne symboly, ich význam a používanie
 - orientačný prehľad v politických názoroch a postojoch Slovákov
 - stručná história Slovenska, významné obdobia a zlomové udalosti našich dejín
- (Veľká Morava, Slovensko ako súčasť Rakúsko-Uhorska, 1. a 2. sv. vojna, obdobie Československa, obdobie socializmu 1948 – 1989, Nežná revolúcia, vznik Slovenskej republiky a vývoj demokracie)
- historické a súčasné osobnosti Slovenska
 - najznámejšie legendy o slovenských hradoch a zámkoch

Druhy textov

- rozhovory, novinové články
- populárno-náučné texty, úryvky odborných článkov/prednášok, abstrakt
- faktografické texty, encyklopédie
- diskusné príspevky, blogy, referáty
- informačné texty, brožúry, letáky, katalógy
- legendy, povesti, príbehy z histórie
- jednoduchý žurnalistický text (na tému politiky), krátky profil politika/-čky

Jazykové prostriedky

Lexika

História

dejiny, civilizácia, desaťročie, storočie, tisícročie, obdobie, doba, éra, pravek, starovek, antika, stredovek, novovek, súčasnosť, súčasné dejiny, historický kontext

územie, kráľovský/cisársky dvor, letné sídlo, kráľovské mesto, kaštieľ, sieň, majetok, dedičstvo, šľachtický titul, erb, právo, privilégium, korunovácia, koruna, trón

nášho letopočtu, pred naším letopočtom, kronika, archív, historický prameň, listina, rukopis, prvá zmienka

riša, impérium, kráľovstvo, cisárstvo, kráľovská rodina, dynastia, šľachta, aristokracia, služobníctvo, (obyčajný) ľud, vyššia/nížšia/stredná trieda

Samova ríša, Veľká Morava, Uhorsko, Rakúsko-Uhorsko, Československo/Česko-Slovensko, Slovenská republika

panovník/-čka, cisár/-ovná, šľachtic/-ičná, gróf/-ka, barón/-ka, rytier, sluha/slúžka, kronikár/-ka, gazda/-iná, sedliak/-čka, remeselník/-čka, robotník/-čka

storočný, tisícročný, kráľovský, cisársky, aristokratický, šľachtický

byť pod vplyvom *niečoho*
vplývať na *niekoho/niečo*
panovať *niekde*
vládnuť *niekde/niekomu*
sídlieť *niekde*
mať sídlo *niekde*
korunovať *niekoho*
smerovať *niekam*

bojovať o trón
upevniť svoju moc
byť vplyvným človekom
udelieť *niekomu* milosť

Stalo sa to za vlády Márie Terézie.
Chcel/-a by som cestovať v čase.
Čo sa stalo, už sa neodstane.

boje o územie

vznik/zánik/rozpad/rozdelenie štátu, povstanie, okupácia, prevrat, vojsko, revolučné hnutie, boj, bitka, útok, protiútok, front, obrana, porážka, prímerie, víťazstvo

námorníctvo, atómová zbraň, bomba, náboj, puška, pištoľ, meč, luk, šíp, delo, tank, raketa, dron

veliteľ/-ka, námorník/-čka, generál/-ka, kapitán/-ka, posol, spojenec, porazený/-á, agresor, vodca/-kyňa, rukojevník/-čka, špión/-ka, zradca/-kyňa

armádny, vojenský, mierový, nepriateľský, revolučný, víťazný

vypuknúť
rozpadať sa/rozpadnúť sa
odohrávať sa/udiat sa *niekde*
napadnúť *niekoho/niečo*
osídľovať/osídliť *niečo*
dobýjať/dobýť *niečo*
ovládnúť *niečo*
vybojovať si *niečo*
bombardovať *niečo*
porážať/poraziť *niekoho*
brániť sa/ubrániť sa *niekomu*
útočiť/zaútočiť na *niekoho*
víťaziť/zvíťaziť nad *niekým*

prehrávať/prehrať s *niekým*
biť sa o *niečo*
bojovať o *niečo*
oddeliť sa od *niekoho*

vyvolať konflikt
obsadiť/okupovať územie
rozširovať/rozšíriť územie
rozdeľovať/rozdeliť krajinu
zjednocovať/zjednotiť krajinu
zastaviť/prerušiť boje
plniť príkazy/rozkazy
prepúšťať/prepustiť (rukojevníkov)
uzavrieť mier/prímerie
podpísať mierovú dohodu
urobiť ťažké rozhodnutie

Vyhral bitku, ale prehral vojnu.
Vypuklo veľké povstanie.
Zradil ich najbližší spojenec.
Vítaz píše dejiny.

Súčasná politika

domáca/zahraničná politika, režim, republika, demokracia, autokracia, monarchia, totalita, kolónia, štátne symboly, štátna pečať, dvojkríž, trojvršie, trikolóra, zástava, symbolika
úrad vlády, ministerstvo (vnútra/financii/školy/kultúry), zasadnutie parlamentu, hlasovanie, návrh zákona, schvaľovanie zákonov, referendum, zákonník (práce), ústava, občianske/ústavné právo, (predvolebná/volebná) kampaň, príhovor prezidenta/-ky
parlamentné/prezidentské/komunálne voľby, volebné obdobie, koalícia, opozícia, pravicová/lavicová/konzervatívna/liberálna politická

strana, politická moc, extrémizmus, populizmus

medzinárodná spolupráca

členstvo v Európskej únii, schengenský priestor, Organizácia Spojených národov (OSN), Vyšehradská štvorka/V4, NATO, zahraničná návšteva/delegácia, diplomatický protokol

predseda/-kyňa vlády, podpredseda/-kyňa parlamentu, kandidát/-ka na prezidenta, europoslanec/-kyňa, konzul/-ka, diplomat/-ka, veľvyslanec/-kyňa, hovorca/-kyňa, štátny/-a tajomník/-čka, minister/-ka (kultúry/zahraničných vecí), líder/-ka opozície, predstaviteľ/-ka strany, člen/-ka strany
demokratický, socialistický, komunistický, totalitný, symbolický, významný, štátny, národný, suverénny, nezávislý

vtedajší, terajší, vlnajší, zajtrajší, tohtoročný, minuloročný, budúcoročný
byť zvolený/-á
byť vo funkcii

odsúhlasiť *niečo*
reformovať *niečo*
dohodnúť si *niečo*
dohodnúť sa na *niečom*
rokovať o *niečom*/prerokovať *niečo*
hlasovať/zahlasovať za *niekoho/niečo*
predkladať/predložiť návrh zákona
nominovať/vymenovať *niekoho*
do funkcie
odvolať *niekoho* z funkcie
prikláňať/prikloniť sa k *niečomu*

rezignovať/odstúpiť z funkcie
vyhlásiť voľby/referendum
mať víziu
kandidovať za stranu
prijatť/schváliť/vetovať zákon
získať/stratiť dôveru voličov/väčšiny
robiť reformy v *nejakej* oblasti
uzatvoriť/uzavrieť dohodu
mať korektné diplomatické vzťahy
vyvesiť vlajku

*Koalícia hlasovala za, opozícia proti.
Prezident/-ka predniesol/-la
novoročný prejav.
Pred parlamentom veje vlajka.*

politické názory a postoje

občianska zodpovednosť, volebné
právo, spoločenská zmena,
ideológia, kontroverzný/populárny/
častý názor, verejná mienka,
verejná diskusia/debata, petícia,
hodnotový systém, sloboda, pravda,

spravodlivosť, diskriminácia,
zákonnosť/nezákonnosť, korupcia,
občianske nepokoje/protesty,
demonštrácia, protest, pochod,
sloboda zhromažďovania, požiadavka,
otvorený list

vládny, protivládny, hodnotový,
zaujatý, nezaujatý, verejný, politický,
občiansky, protizákonný, právny,
pravdivý, nezávislý, transparentný,
korupčný, vytrvalý, pokrokový,
progresívny, konzervatívny, radikálny,
apolitický, ľahostajný

podporovateľ/-ka, odporca/-kyňa,
aktivista/-ka, demonštrant/-ka

zhromaždiť sa/zhromažďovať sa *niekde*
rešpektovať *niekoho*
vypočuť si *niekoho*
poukazovať/poukázať na *niečo*
upozorňovať/upozorniť na *niečo*
stáť za *niekým/niečím*
povstať proti *niekomu/niečomu*

protestovať proti *niečomu*
podporiť iniciatívu
potlačiť protest
prednášať/predniesť reč/požiadavky
zísťovať názory druhých ľudí
byť otvorený voči iným názorom
zhodovať sa/zhodnúť sa v názore
podporovať/odmietnuť myšlienku
niečoho
prečítať vyhlásenie
podpísať petíciu

Osobnosti

historická/súčasná osobnosť,
národný/-á hrdina/-ka,
revolucionár/-ka, vodca/-kyňa,
reformátor/-ka, účastník/-čka
povstania, zakladateľ/-ka,
vlastenec/-ka, patriot/-ka

byť/ísť príkladom
vážiť si *niekoho*
ctiť si/uctiť si *niekoho*

zaslúžiť sa/pričiniť sa o *niečo*
mať zásluhu na *niečom*
presláviť sa *niečím*
prispieť k *niečomu*
byť symbolom *niečoho*
stáť na čele *niečoho*
vzdať poctu *niekomu*
pripomínať si *niekoho* jubileum
ísť po stopách *niekoho*

zachovať sa odvážne
nestratiť tvár
mať odhodlanie
bojovať s režimom
dostať sa do učebníc dejepisu
zapísať sa do dejín
zanechať odkaz
inšpirovať nasledovníkov

*Na jeho/jej počesť/pamiatku
otvorili múzeum.
Žil/-a v čase/časoch neslobody.*

Gramatika

fixácia aspektu na nových verbách

(*zhromažďovať sa/zhromaždiť sa, poukazovať/poukázať, upozorňovať/upozorniť, zhodovať sa/zhodnúť sa*)

verbálne prefixy

(*klásť – položiť/vyložiť/vykladať/preložiť/prekladať/naložiť/nakladať/zložiť/skladať*)

väzby verb s prepozíciami

(*poukazovať na + A, upozorňovať na + A, zhodnúť sa s + I*)

substantíva zakončené na **-us** a ich deklinácia

(*Mali by sme hovoriť o extrémizme. Aj s populizmom sa dajú vyhrať voľby.*)

sufix -i v lokáli singuláru neživotných maskulín

(*v hoteli, v kalendári*)

adjektíva na rozvíjanie opisu – postupne rozvíjajúci atribút

(*naša slávna slovenská hymna, ich najznámejší súčasný operný spevák*)

adjektíva a adverbiá vyjadrujúce hodnotenie

(*úžasné/úžasne, neveriteľné/neveriteľne, neskutočné/neskutočne, geniálne/geniálne, fantastické/fantasticky*)

radové numeráliá a ich deklinácia

(*v devätnástom storočí, v tridsiatych rokoch dvadsiateho storočia, v šesťdesiatom ôsmom roku*)

Slovotvorba

slovotvorné hniezda – odvodzovanie substantív, adjektív, adverbií a verb

(*vláda – vládny – vládnuť, symbol – symbolický – symbolizovať*)

odvodzovanie adjektív s významom času

(*teraz – terazší, vlni – vlnajší, zajtra – zajtrajší*)

kompozitá s významom času

(*tohtoročný, minuloročný, budúcoročný*)

Syntax

prípustkové súvetia

spájacie prostriedky **akokoľvek, hoci, aj keď, aj keby, napriek tomu, že..., namiesto toho, aby...**

(*Namiesto toho, aby sa dejiny Slovenska prezentovali ako izolované fakty, je dôležité ukázať ich prepojenie s európskym a svetovým dianím.*)

zreteľové súvetia

spájacie prostriedky **čo sa týka, pokiaľ ide o, vzhľadom na to, že..., podľa toho, ako/či..., s ohľadom na to, ako..., so zreteľom na to, ako...**
(*Situácia sa bude vyvíjať podľa toho, ako sa dohodnú politickí lídri.*)

Súhrn gramatiky

1 Vzťahy a emócie

fixácia verbálneho aspektu na nových verbách

(*vyznávať/vyznať, rozchádzať sa/rozísť sa, dediť/zdediť, zhodovať sa/zhodnúť sa*)

verbálne prefixy

(*žiť – zažívať/zažiť, prežívať/prežiť, užívať si/užiť si*)

väzby verb s prepozíciami

(*zalužbiť sa do + G, vydať sa za + A, oženiť sa s + I*)

substantíva vzoru *gazdiná* a ich deklinácia

(*kráľovná, princezná*)

substantivizované adjektíva a ich deklinácia

(*krstný, príbuzný, známy, veriaci*)

nesklonné substantíva a adjektíva cudzieho pôvodu

(*alibi, tabu, single, cool*)

kvantitatívny genitív

(*počet narodených detí/sobášov, polovica rozvodov, percento detí narodených v manželstve*)

deklinácie neutier so suffixom **-a** (*dievča, dieťa*) – fixácia

posesívne adjektíva *matkin, otcov* a ich deklinácia – fixácia

(*so sestrinými kamarátkami, ideme švagrovými autami*)

adverbiá spôsobu

(*bezohľadne, ohľaduplne, trpezlivo*)

numeráliá *jedny/jedni* a ich deklinácia v spojení s pomnožnými a párovými substantívami

(*jedny Vianoce, jedni manželia, v jedných ponožkách*)

Slovotvorba

odvodzovanie adjektív od substantív

(*generácia – generačný, rovesník – rovesnícky*)

odvodzovanie substantív od adjektív – sufixy **-osť, -stvo**

(*mladý – mladosť, úprimný – úprimnosť, žiarlivý – žiarlivosť, príbuzný – príbuzenstvo, tehotná – tehotenstvo*)

Syntax

súvetia s relatívnymi pronomínami ***kto, čo, ktorý, aký***

(*Muž, s ktorým sa zasnúbila, bol cudzinec. Ani po rokoch nevedela, s kým sa stretáva jej dcéra.*)

zlučovacie súvetia

konjunkcie ***a, i, aj, ako aj, ani, a ani, ako ani, aj – aj, ani – ani, najskôr – potom***

(*Aj mali spoločné záujmy, aj sa k sebe hodili.*)

odporovacie súvetia

konjunkcie ***ale, no, lenže, avšak***

zložené konjunkcie ***predsa však, napriek tomu, že***

kombinácie konjunkcií ***síce – ale***

(*Dohodli sa na svadbe, lenže nevedeli kedy. Pátral po svojich rodičoch, avšak nič nezistil.*)

2 Šport a oddych

fixácia verbálneho aspektu na nových verbách

(*zdvíhať/zdvihnúť, naberáť/nabrať, vyhrávať/vyhrať, prehrávať/prehrať*)

verbálne prefixy a pohybové verbá

(*hrať – vyhrať/prehrať/zahrať si/prihrať; behať – odbehnúť/dobehnúť/prebehnúť/zabehnúť/vybehnúť; plávať: priplávať/preplávať/vyplávať; skočiť – vyskočiť/preskočiť/zoskočiť*)

väzby verb s prepozíciami

(*striedať sa s + I, hrať o + A, vylúčiť z + G*)

opakovacie verbá

(*chodievat', mávat', robievat', hrávať*)

kondicionál vo funkcii prania

(*Chcel by som byť bežcom. Prialo by som si mať viac času.*)

reflexívne verbá s formantom **sa, si**

(*baviť niekoho, baviť sa; zabávať niekoho, zabávať sa, vybaviť, vybaviť si, vybaviť sa*)

nesklonné substantíva

(*skóre, finále*)

vyjadrenie časových vzťahov s rôznymi pádmi

(*medzi piatou a pol šiestou, do týždňa, na dva týždne, v tomto týždni, o mesiac*)

násobné numerálie a ich deklinácia

(*dvojnásobný/trojnásobný víťaz*)

neurčité násobné numerálie **raz, dva/tri/štyri razy, päť a viac ráz**

+ sufix **-krát**

(*málo ráz, veľa ráz/mnoho ráz, viac ráz, niekoľko ráz, pár ráz, zopár ráz, dosť ráz, nie raz, nejdenný raz, koľko ráz, toľko ráz; málokrát, veľakrát/mnohokrát, viackrát, niekoľkokrát, koľkokrát, toľkokrát, nejdennýkrát*)

numerálne pronomína (*koľko ráz, toľko ráz, koľkokrát, toľkokrát*)

adjektívum rád na vyjadrenie záujmu a preferencií

(*rád/rada, radšej, najradšej zo všetkého*)

hodnotiace partikuly

vlastne, skôr, rozhodne, proste/prosto, predsa len

vysvetľovacia partikula totiž

Slovotvorba

pomenovania športovcov a športovkýň tvorené sufixáciou + prechýľovanie:

-ec, -ár/-iar, -er/-ér, -an, -ét, -ník;

-kyňa, -ka, -čka

(*bežec/-kyňa, zápasník/-čka, atlét/-ka, surfér/-ka, šermiar/-ka, brankár/-ka*)

Syntax

súvetia s relatívnymi pronomínami **ktorý, aký, kto, čo**

(*Som hrdá na osobu, ktorou som sa vďaka lyžovaniu stala. Novinári sa ho pýtali na zranenie, kvôli ktorému sa nemohol zúčastniť na Svetovom pohári.*)

súvetia na vyjadrenie zreteľu: **pokiaľ ide o**

(*Pokiaľ ide o voľný čas, každý človek si ho organizuje podľa vlastných záujmov a potrieb.*)

temporálne súvetia

konjunkcie **kým, pokiaľ, zatiaľ čo, dokým, dokiaľ, (až) kým**

(*Kým/zatiaľ čo cvičím jogu, počúvam hudbu. Trénujem, pokiaľ vládzem.*)

(*Budeme fandieť, dokým/dokiaľ/(až) kým budeme mať chuť.*)

3 Vzdelávanie a zamestnanie

fixácia verbálneho aspektu na nových verbách

(*odmeňovať/odmieniť, vyhýbať sa/vyhnúť sa, podávať/podať*)

verbálne prefixy

(*klásť – založiť/zakladať, odložiť/odkladať, preložiť/prekladať, vyložiť/vykladať*)

kondicionál vo význame žiadosti, prosby, priania, povinnosti, nutnosti

(*Mal by som sa predstaviť. Prepáčte, ak ruším, ale rada by som povedala...*)

neosobné konštrukcie s verbom **byť**

(*Je mi potešením. Je mi fajn. Bolo mi nanič.*)

väzby verb s prepozíciami

(*viest' k + D, sústrediť sa na + A, zdokonaľiť sa v + L, uchádzať sa o + A*)

verbum mať v spojeniach so substantívom

(*mať povinnosť, mať záujem, mať v pláne, mať v úmysle, mať za úlohu*)

reflexívne neosobné formy na vyjadrenie možnosti, obmedzenia, zákazu

dá sa, nedá sa, môže sa, nemôže sa, smie sa, nesmie sa

(*Dá sa/nedá sa tu parkovať. Tu sa nesmie fajčiť!*)

substantivizované adjektíva a ich deklinácia

(*Máme dobrých vyučujúcich. Stretli sme nášho prednášajúceho.*)

deverbatíva a ich deklinácia

(*vyhorenie, ponižovanie, sústredenie*)

adverbiá spôsobu (*odborne, profesionálne, akademicky, skúšobne*)

adverbiá času

(*opäť, znova, čoskoro, onedlho, hneď, ihneď, okamžite*)

predložkové spojenia na vyjadrenie času

(*v čase voľna, počas PN-ky, po nociach, po celý deň, v priebehu dvoch týždňov, začiatkom roka, koncom prázdnin*)

výrazy času v doplňovacích otázkach

(*za aký čas, na ako dlho, do koľkej, od koľkej*)

partikuly s významom platnosti, potvrdenia a uistenia

nepochybne, rozhodne, stopercentne, skutočne, isteže, pravdaže, stopercentne, však, všakže, ved'

Slovotvorba

názvy osôb a profesií tvorené sufixáciou + prechýľovanie:

-č, -ár/-iar, -teľ, -ník, -ík, -ec, -ca, -ák/-iak, -an/-čan, -áň, -ista, -a; -ka, -yňa, -ička, -ica

(*konateľ/-ka, zástupca/-kyňa, baník/-čka, kurič/-ka, záchranár/-ka, pekár/-ka, štvrták/-čka*)

alternácie konsonantov k/č, ch/š, h/ž + sufix -ka

(*právnik/právnička, mních/mníška, sluha/slúžka*)

Syntax

fixácia transformácie priamej reči na nepriamu s dôrazom na slovosled, konjunkcie **či, že, aby, nech**

(*Kolegovia sa spýtali: „Máme zajtra poradu?“ Kolegovia sa spýtali, či máme zajtra poradu. Vedúca povedala, nech to už odovzdáme.*)

apozícia – spresnenie, doplnenie, vysvetlenie, exemplifikácia

spájacie prostriedky:

teda, to znamená, napr., t. j., totiž, čiže, respektíve, eventuálne, inými slovami

(*Práca z domu je čoraz bežnejšia, to znamená väčšiu flexibilitu, ale aj potrebu dobrej sebadisciplíny.*)

rytmický princíp slovenského slovosledu – fixácia

neprízvučné slová a ich vzájomné poradie:

príklonky (*si, ťa, ti, som, by*)

predklonky (*keď, ak, aj*)

(*Založil by som si firmu, aj keby som nemal dosť peňazí.*)

4 Životný priestor a bezpečie

fixácia verbálneho aspektu na nových verbách

(zachraňovať/zachrániť, odstraňovať/odstrániť, spôsobiť/spôsobit', zasahovať/zasiahnuť, vyšetrovať/vyšetriť)

verbálne prefixy

(sťahovať sa – prísťahovať sa/presťahovať sa/dosťahovať sa; stavať – vystavať/prestavať/dostavať)

väzby verb s prepozíciami

(rozhodnúť sa pre + A, považovať niečo za + A, prísť o + A, svedčiť proti + D)

neosobné formy verb s datívom **hodiť sa, vyhovovať** v kondicionáli

(hodilo by sa mi to; vyhovovalo by mi to)

pasívne participiá a ich deklinácia podľa vzoru **pekný**

(zakúpený, zavesený, ponúkaný)

substantivizované adjektíva a ich deklinácia

(poškodený, podozrivý, obvinený, obžalovaný, odsúdený)

predložkové spojenia s významom porovnávania

na rozdiel od, oproti tomu, v porovnaní s

(Ceny starších bytov sú na rozdiel od cien novostavieb stabilnejšie.)

konjunkcie s významom porovnávania

zatiaľ čo, podobne ako, takisto ako, naopak, aj to – aj to

(Hasiči musia byť pripravení konať rýchlo takisto ako záchranári pri nehodách.)

vetné modálne adverbiá **treba, netreba, možno, nemožno** + infinitív

(Nemožno mu dokázať vinu. Netreba robiť paniku.)

demonstratíva **tamten, tamtá, tamto** a ich deklinácia – fixácia

(henten, hentá, hento [neform.])

vymedzovacie pronominá **všetko, všetky** a ich deklinácia – fixácia

neurčité pronominá a ich deklinácia – fixácia

partikula čo keby v opytovacej vete s funkciou návrhu

(Čo keby sme si radšej prenajali byt?)

uvádzacie a vytyčovacie partikuly

tak, teda, no, takže

hodnotiace partikuly

len/iba, aspoň, minimálne, asi, približne, okolo, až, maximálne, už

Slovtvorba

tvorba trpných prídavných pomocou sufixov **-tý/-ty, -ný, -ený**

(zapísaný, prečítaný, skrátaný)

verbá typu **minúť** – minúť, **padnúť** – padnutý, odmietnutý, odomknutý, zamknutý, **biť** – bitý, ušitý, opitý, prežitý, skrytý, umytý, **brať** – bratý/braný, vypratý/vypraný

Syntax

temporálne súvetia s konjunkciami

náhle, sotva, zatiaľ čo, hneď ako, len čo, skôr ako, prv než, ledva čo, práve/iba/len/až/najmä vtedy, keď

(Polícia pátrala po páchatelovi kriminálneho činu, zatiaľ čo svedkovia poskytovali výpovede o priebehu udalosti.)

súvetia so vzťažnými pronomínami **aký, ktorý, či**

(Byt, ktorý si prenajali, bol zrekonštruovaný. Ani netušili, aká premávka bude v meste. Nevie, či je to auto.)

slovosled a aktuálne členenie výpovede – objektívne vs. subjektívne

(Polícia zatkla páchatela. Páchatela zatkla polícia.)

5 Zdravie a životný štýl

fixácia verbálneho aspektu na nových verbách

(*prekonávať/prekonať, zvládať/zvládnuť, kýchať/kýchnuť*)

verbálne prefixy

(*bolieť – zabolieť/prebolieť, kašľať – zakašľať/vykašľať/odkašľať si*)

neosobné formy verb

(*seklo ma v krížoch, štípe ma v nose, pichá ma v hrdle*)

kondicionál vo význame žiadosti, prosby, povinnosti, nutnosti

(*Mal by schudnúť. Chcel by som sa dať vyšetriť. Mohli by ste mi zmerať tlak.*)

imperatív na vyjadrenie pokynov a rád

(*Užívajte lieky pravidelne. Vyhnite sa sladkostiam. Vyhýbajte sa stresu. Zbavte sa fajčenia.*)

neosobné konštrukcie s verbom **byť**

(*je mi na vracanie/odpadnutie*)

väzby verb s prepozíciami

(*postarať sa o, obávať sa o, vyrovnáť sa s, oprieť sa o*)

vôľová modálnosť adjektív + konjunkcia **aby**

(*je potrebné/dôležité/vhodné, aby...*)

substantíva cudzieho pôvodu zakončené na **-us** a ich deklinácia

(*organizmus, cyklus, rytmus*)

deklinácia personálnych pronomín pri použití neosobných tvarov verb – fixácia

(*Trápi ho žalúdok. Svrbia ťa oči. Štípe ju v hrdle. Škodí jej alkohol.*)

adverbií/adjektív spôsobu a miery

(*úplne, nanič, nesmierne, súrne, urgentne, postupne*)

spojenie **čo** + superlatív adverbia/adjektíva

(*čo najskôr, čo najmenej; čo najväčší, čo najlepší*)

spojenie verba dať + sa/si + infinitív s významom niečo zabezpečiť

(*Chcem sa dať vyšetriť. Dám si pichnúť injekciu. Dala si operovať nos.*)

Slovotvorba

tvorenie zdrobnenín pomocou sufixov

(*ručička, nožička, očko, zúbok, bruško, líčko, tvárička*)

Syntax

súvetia s konjunktiami **čím – tým** s významom miery

(*Čím dlhšie budeš ležať, tým ti bude horšie.*)

transformácia priamej reči na nepriamu

uvádzacie vety pri formulovaní žiadosti, prosby, rady, varovania

(*Rozkázal som mu/jej, aby..., Lekár mi prikázal, aby..., Odporučil mu/jej, aby..., Poradil som mu/jej, aby..., Prosím vás, aby..., Žiadam vás, aby...*)

uvádzacie vety pri formulovaní otázky/zisťovania

(*Chcem sa opýtať, či/kedy/prečo..., Chcem vedieť, či/kedy/prečo..., Chcem si overiť, či/kedy/prečo...*)

6 Komunikácia a médiá

fixácia verbálneho aspektu na nových verbách

(*prekonávať/prekonať, zvládať/zvládnuť, zverejňovať/zverejniť*)

verbálne prefixy

(*držať – podržať/dodržať/vydržať/zdržať sa, vypojiť/zapojiť/spojiť/odpojiť/rozpojiť*)

väzby verb s prepozíciami

(*pôsobiť na + A, mýliť sa v + L, vychovávať k + D, klebetiť o + L*)

adnominálny genitív – fixácia

(*reč tela, výraz tváre, názor kamaráta*)

prízvučné formy personálnych pronomín

(*Mne poslala tú správu. Jeho šikanovali.*)

demonstratívum *taký* a jeho deklinácia – fixácia

neurčité pronominá so sufixom **-si**

(*ktosi, čosi, kamsi, kdesi, kedysi, akosi, akýsi*)

adverbiá spôsobu

(*rozhodne, prirodzene, zámerne, naschvál, úmyselne*)

partikuly *veru, ale, snáď, hádam, hej, vôbec, tak, no*

konštrukcia *čo* + superlatív adverbia/adjektíva vyjadrujúca minimálnu alebo maximálnu mieru

(*čo najskôr, čo najviac; čo najpresnejší, čo najvtipnejší*)

subjekt vyjadrený infinitívom

(*Je nevhodné vyjadrovať sa o tom verejne. Bolo zbytočné vrátiť sa k tejto téme.*)

písanie veľkých písmen v názvoch, **písanie skratiek** a ich výslovnosť

(*TV, STVR, PC, sms, ps*)

Slovotvorba

textové skratky (*napr., porov., t. j., tzn.*)

Syntax

zložené súvetia + textová kohézia

(*Kybernetická bezpečnosť je dnes nevyhnutnou súčasťou digitálneho sveta, a preto je dôležité, aby jednotlivci aj organizácie používali silné heslá, aktualizovali softvér a chránili sa pred podvodnými útokmi.*)

dôsledkové súvetia s konjunkciami ***a preto, a tak, a teda***

(*Digitálna komunikácia sa stala súčasťou každodenného života, a tak sa zmenil spôsob, akým si ľudia odovzdávajú informácie.*)

transformácia priamej reči na nepriamu – fixácia

uvádzacie vety pri formulovaní oznámenia/konštatovania

(*Požiadali ich, aby počkali. Informoval nás, že je to zajtra.*)

(*Oznámili nám, že sme prijatí.*)

formulovanie súhlasu/nesúhlasu

(*Súhlasím/nesúhlasím s tým, aby bol môj článok publikovaný.*)

(*Musím uznať, že som slabý hráč.*)

pravidlá písania čiarky v jednoduchej vete a v jednoduchom súvetí

7 Kultúra a umenie

fixácia verbálneho aspektu na nových verbách

(predstavovať/predstaviť, nahrávať/nahrať, ladiť/naladiť, splňať/splniť, vyvolávať/vyvolať)

verbálne prefixy

(hrať – hrať/odohrať/zahrať, chrániť – ochrániť/ochraňovať, zachrániť/zachraňovať, tvoriť – vytvoriť/pretvoriť/stvoriť)

väzby verb s prepozíciami

(upozorniť na + A, zamerať sa na + A, považovať za + A, vyhlásiť za + A, zaradiť do + G, zapísať sa do + G)

opisné pasívum

(nominovaný, ocenený, realizovaný, navrhovaný)

neosobné tvary verb s datívom a akuzatívom a správny slovosled

(Dojalo ma to. Zaujíma ma to. Vystúpenie ma fascinovalo. Zdá sa mi to čudné. Páčili sa mi kostýmy.)

komparatív a superlatív adjektíva rád + kondicionál

(Radšej/najradšej by som si pustil celý seriál znova.)

spojenia s inštrumentálom

(Bol známy originálnou hudbou. Dielo je charakteristické netradičnou melódiou. Výstava je organizovaná slovenským národným múzeom.)

vzťahové adjektíva

(herecký, divadelný, spevácky, knižný, básnický)

partikuly asi, bezpochyby, vari, azda, sotva, ťažko, vraj, hádam, predsa, teda

zvolacie vety a ich melódia

(To bol jedinečný zážitok! Ako ich to dojalo! Aká nádhera! Bravo!)

písanie veľkých písmen v názvoch inštitúcií a adresách,

písanie skratiek a ich výslovnosť (SNG, SND)

Slovotvorba

slovotvorné prípony na pomenovanie profesií -iar, -ár, -tel; -ka

(sochár/-ka, spisovateľ/-ka, skladateľ/-ka)

kompozitá – zložené slová

(novodobý, novootvorený, novozrekonštruovaný, nízkonákladový)

Syntax

dôsledkové súvetia s konjunkciami

takže, aby, preto, teda, a teda, tým, a tým, a preto, práve preto, len preto, a tak

(Bolo to nádherné vystúpenie, takže/a tak diváci odmenili účinkujúcich veľkým potleskom.)

vysvetľovacie súvetia s konjunkciami

aj tak, i tak, ani tak, predsa, ved', však

(Vedela som, ako ten film skončí, a aj tak ma záver prekvapil.)

8 Ekológia a životné prostredie

fixácia verbálneho aspektu na nových verbách

(*oteplovať sa/oteplieť sa, ochladzovať sa/ochladiť sa, znečisťovať/znečistiť*)

verbálne prefixy

(*triediť – vytriediť/roztriediť, letieť – obletieť/priletieť/vyletieť, pustiť – vypustiť/prepustiť/spustiť*)

väzby verb s prepozíciami

(*odpojiť od + G, vlievať sa do + G, vplývať na + A*)

slovné spojenie *dať sa* + infinitív

(*dá sa to opraviť, nedá sa nič robiť*)

vetné modálne adverbium *treba/netreba* + infinitív

(*treba recyklovať, netreba zbytočne nakupovať*)

deverbatíva a ich deklinácia

(*topenie, znečisťovanie, hromadenie, vypúšťanie*)

adnominálny genitív v singulári a pluráli

(*topenie ľadovcov, znečisťovanie morí, hromadenie odpadu, triedenie šiat*)

prízvučné formy personálnych pronomín

(*mňa sa to netýka, teba to zaujíma*)

skupinové numerálie *jedny, dvoje, troje, štvoro, päťoro...* + substantívum

v nominatíve a genitíve
(*jedny noviny, dvoje nohavíc/nohavice, päťoro šiat*) – len v subjektivej pozícii

adverbiá spôsobu, miery a intenzity

(*presne, absolútne, dusno, husto, mrazivo, daždivo*)

Slovotvorba

deadjektíva odvodené pomocou sufixu **-stvo**

(*nebezpečenstvo, tajomstvo, bohatstvo*) a skupinové pomenovania (*ľudstvo, obyvateľstvo*)

Syntax

verbum ***báť sa*** + konjunkcia ***aby*** + verbum v negácii

(*bojím sa, aby sa niečo nestalo*)

verbum ***báť sa/mať obavy*** + konjunkcia ***že***

(*Bojíme sa/máme obavy, že to nezvládneme.*)

podmienkové vety

reálna podmienka ***ak – tak***

nereálna podmienka ***keby, keby aj, aj/i keby, pokiaľ, len ak by, iba ak by***

(*Ak nebudeme šetriť životné prostredie, zničíme si planétu. Keby sme menej nakupovali, vyprodukovali by sme menej odpadu.*)

spájacie prostriedky na vyjadrenie podmienky

v tom prípade, v prípade, že..., za predpokladu, že..., pod podmienkou, že...

9 Peniaze a finančné služby

fixácia aspektu na nových verbách

(*sporiť/usporiť, šetriť/ušetriť, odkladať/odložiť*)

verbálne prefixy

(*platiť – zaplatiť/preplatiť/vyplatiť/splatiť, počítať – spočítať/vypočítať/ pripočítať/odpočítať/prepočítať*)

väzby verb s prepozíciami

(*hospodáriť s + I, uvažovať o + L, prísť o + A, reagovať na + A, vyžiť z + G, súvisieť s + I*)

kondicionál – nereálna podmienka na vyjadrenie návrhu, rady, prosby, žiadosti

(*Ukázali by ste mi záručný list? Mohli by ste to prepočítať ešte raz?*)

adjektíva potrebné/vhodné/zbytočné/nutné + infinitív

(*Je potrebné viac sporiť. Nie je nutné zverejniť to na webstránke.*)

základné a radové numerálie a ich deklinácia

(*do tridsiatich dní, s dvadsiatimi eurami, po dvadsiatej hodine*)

čítanie desatinných čísel v subjektivej pozícii

(*nula celých, jedna celá, dve celé, tri celé, štyri celé, päť celých, šesť celých*) – informatívne

adverbiá spôsobu

(*rozumne/nerozumne, rozvážne, impulzívne, efektívne/neefektívne*)

adverbiálie na vyjadrenie času

(*raz za týždeň/mesiac/štvrtrok, dvakrát za rok, každé dva roky, denne, každoročne*)

želacie vety a ich melódia

(*Nech to má úspech!*)

Slovotvorba

odvodzovanie adjektív od substantív

(*riziko – rizikový, financie – finančný, rozvoj – rozvojový*)

slovotvorné hniezda

(*poisťovňa – poistenie/poistný/poistiť sa*)

numerálne prefixy jedno-, dvoj-, troj-, štvor-, päť-

(*dvojpercentný, trojnásobný*)

Syntax

stupňovacie súvetia

konjunkcie **a ani, a dokonca, ba dokonca**

stupňovacie výrazy

navyše, ale ešte aj, okrem toho, tým viac, tým skôr

kombinácie konjunkcií **nielen – ale aj, nielenže – ale aj, nielenže – ale ešte ani** (*Nielenže banka nezverejnila aktuálne údaje o bankových poplatkoch, ale ešte ani neposkytla klientom informácie o plánovaných zmenách v podmienkach úverov.*)

vylučovacie súvetia

konjunkcie **alebo, buď, či, prípadne, eventuálne, respektíve**

kombinácie konjunkcií **buď – alebo, alebo – alebo**

(*Peniaze by si mal buď rozumne investovať, alebo/eventuálne/respektíve ich aspoň odkladať na sporiaci účet.*)

10 Veda a moderné technológie

fixácia aspektu na nových verbách

(*objavovať/objaviť, overovať/overiť, skúmať/vyskúmať*)

verbálne prefixy

(*myslieť – rozmyslieť si/premyslieť/domyslieť/vymyslieť*)

väzby verb s prepozíciami

(*dbať na/o + A, dôjsť k + D, uviesť do + G, rozumieť sa do + G, bádať v + L, manipulovať s + I*)

reflexívne pasívum

(*zistilo sa, ukazuje sa, pokazilo sa*)

opisné pasívum

(*je patentovaný, bol objavený, bude vykonaný*)

predložkové spojenia s genitívom

pomocou, príčinou, následkom, v dôsledku

(*Príčinou požiaru bol starý spotrebič, ktorý začal horieť.*)

adverbiá spôsobu, miery, intenzity a účelu

(*úspešne, hypoteticky, špeciálne, mimoriadne, náhodou*)

partikuly hlavne, najmä, predovšetkým a ich slovosled vo vete

Slovotvorba

odvodzovanie verb od adjektív na vyjadrenie zmeny vlastností

(*dokonalý – zdokonaľovať sa/zdokonalíť sa, kvalitný – skvalitňovať/skvalitniť, efektívny – zefektívňovať/zefektívniť, bohatý – bohatnúť/zbohatnúť*)

Syntax

predmetové súvetia s konjunkciou **že** + verbum

(*všimnúť si, uvedomiť si, predpokladať, domnievať sa*)

účelové súvetia

konjunkcie **aby, nech**

(*Odmerali sme to dvakrát, aby sme mali presný výsledok. Zhasni svetlo, nech šetríme elektrinu.*)

odkazovacie výrazy

preto, len preto, iba preto, aby..., na to, aby..., s tým cieľom, aby...

(*Ludia si kupujú najnovšie modely domácich spotrebičov s tým cieľom, aby si uľahčili život.*)

príčinné súvetia

konjunkcie **lebo, preto – lebo, pretože, keďže, ved', však**

(*Moderné technológie sú čoraz dostupnejšie, totižto vďaka digitalizácii môžu aj menšie firmy využívať pokročilé softvérové riešenia. Umelá inteligencia dokáže spracovať veľké množstvo dát, čiže firmy môžu rýchlejšie prijímať kvalifikované rozhodnutia.*)

konjunkcie s významom vysvetlenia a spresnenia

čiže, totiž(to)

(*Tento mobil má výbornú kamer, čiže dokáže nasnímať aj detaily. Pokus sa nám nepodaril, totiž zlyhala technika.*)

11 Regióny Slovenska a gastronómia

fixácia aspektu na nových verbách

(*mlieť/namlieť/pomlieť, strúhať/postrúhať/nastrúhať*)

verbálne prefixy

(*miešať – vymiešať/zamiešať/pomiešať, niesť – priniesť/odniesť/vyniesť/
preniesť/zniesť*)

väzby verb s prepozíciami

(*patriť medzi + A, zaradiť medzi + A, susediť/hraničiť s + I*)

verbum byť + adjektívum/činné prídavné slovo + prepozícia

(*býť situovaný/vzdialený/obkolesený niečím/spojený s niečím, rozšírený niekde*)

pluráliá tantum a ich deklinácia

geografické názvy (*Piešťany, Košice, Tatry, Vráble*)
sviatky a aktivity (*Vianoce, hody, dožinky*)

numeratívny genitív a verbá v 3. osobe singuláru neutra

(*Veľa Slovákov emigrovalo do USA. Mnoho zahraničných turistov zostane
v Bratislave len jeden deň.*)

lokál vs. akuzatív a prepozície **na, o, v/vo, po**

(*Išli sme až po priehradu. Plavili sme sa po priehrade.
Na Orave sa konal folklórny festival. Na Oravu som pricestoval autobusom.*)

akuzatív vs. inštrumentál a prepozície **pred, za, nad, pod, medzi**

(*Postavil sa medzi nás. Medzi nimi bola veľká vzdialenosť.
Zaparkoval pred kúpaliskom. Chodí pred kúpalisko!*)

adverbiá spôsobu a miery

(*nadrobno, dozlatista, naplno/doplna*)

Slovotvorba

odvodzovanie adjektív od substantív pomocou sufixov

-ný/-ny, -ený, -ový – fixácia

(*slama – slamený, hlina – hlinený, kameň – kamenný, betón – betónový,
tehla – tehlový*)

odvodzovanie trpných participií

(*zapísať – zapísaný, zaradiť – zaradený, chrániť – chránený,
zachrániť – zachránený*)

kompozitá so svetovými stranami

severo-/juho-/západo-/východo-

(*severoázijský, juhočeský, západoeurópsky, východoslovenský*)

odvodzovanie obyvateľov miest/regiónov pomocou sufixov

-an, -čan, -iar, -ák; -ka/-čka

(*Bratislavčan/-ka, Košičan/-ka, Žilinčan/-ka, Nitrán/-ka, Trnavčan/-ka,
východniar/-ka*)

Syntax

prirovnávacie/komparatívne súvetia

konjunkcie

ako, ako – tak, akoby, tak akoby, čím – tým, toľkokrát – koľkokrát

(*Tváril sa, akoby videl ducha. Na sviatky sa nestretávali toľkokrát,
koľkokrát by sa chceli.*)

účinkové súvetia

spájacie prostriedky

až, len tak, tak – aby, toľko – koľko,

tak, že..., okrem toho, že..., bez toho, aby...

(*Smiali sa, až padali na zem. Kričal až tak, že sa to ozývalo.
Zjedz len toľko, koľko vládzeš.*)

12 História a súčasnosť Slovenska

fixácia aspektu na nových verbách

(*zhromažďovať sa/zhromaždiť sa, poukazovať/poukázať, upozorňovať/upozorniť, zhodovať sa/zhodnúť sa*)

verbálne prefixy

(*klásť – položiť/vyložiť/vykladať/preložiť/prekladať/naložiť/nakladať/zložiť/skladať*)

väzby verb s prepozíciami

(*poukazovať na + A, upozorňovať na + A, zhodnúť sa s + I*)

substantíva zakončené na **-us** a ich deklinácia

(*Mali by sme hovoriť o extrémizme. Aj s populizmom sa dajú vyhrať voľby.*)

sufix **-i v lokáli singuláru** neživotných maskulín

(*v hoteli, v kalendári*)

adjektíva na rozvíjanie opisu – postupne rozvíjajú atribút

(*naša slávna slovenská hymna, ich najznámejší súčasný operný spevák*)

adjektíva a adverbá vyjadrujúce hodnotenie

(*úžasné/úžasne, neveriteľné/neveriteľne, neskutočné/neskutočne, geniálne/geniálne, fantastické/fantasticky*)

radové numerálie a ich deklinácia

(*v devätnástom storočí, v tridsiatych rokoch dvadsiateho storočia, v šesťdesiatom ôsmom roku*)

Slovotvorba

slovotvorné hniezda – odvodzovanie substantív, adjektív, adverbií a verb

(*vláda – vládny – vládnuť, symbol – symbolický – symbolizovať*)

odvodzovanie adjektív s významom času

(*teraz – terazší, vlni – vlnajší, zajtra – zajtrajší*)

kompozitá s významom času

(*tohtoročný, minuloročný, budúcoročný*)

Syntax

prípustkové súvetia

spájacie prostriedky **akokoľvek, hoci, aj keď, aj keby, napriek tomu, že..., namiesto toho, aby...**

(*Namiesto toho, aby sa dejiny Slovenska prezentovali ako izolované fakty, je dôležité ukázať ich prepojenie s európskym a svetovým dianím.*)

zreteľové súvetia

spájacie prostriedky **čo sa týka, pokiaľ ide o, vzhľadom na to, že..., podľa toho, ako/či..., s ohľadom na to, ako..., so zreteľom na to, ako...**

(*Situácia sa bude vyvíjať podľa toho, ako sa dohodnú politickí lídri.*)

Použitá literatúra

- ADAMOVIČOVÁ, Ana – BISCHOFOVÁ, Jana a kol.: *Čeština jako cizí jazyk. Úroveň B2*. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky, 2005.
- BORTLÍKOVÁ, Alica – MAIEROVÁ, Eva – NAVRÁTILOVÁ, Jana: *Hovorme spolu po slovensky! Úroveň B2*. Bratislava: Univerzita Komenského, 2017.
- BORTLÍKOVÁ, Alica – MAIEROVÁ, Eva – NAVRÁTILOVÁ, Jana: *Hovorme spolu po slovensky! Gramatika B1 + B2*. Bratislava: Univerzita Komenského, 2017.
- DOLNÍK, Juraj (ed.): *Morfologické aspekty súčasnej slovenčiny*. Bratislava: Veda, 2010.
- van EK, Jan Ate – TRIM, John Leslie Melville: *Threshold 1990*. Cambridge: Cambridge University Press, 1998.
- HRADILOVÁ, Darina – KOPEČKOVÁ, Michaela – SVOBODOVÁ, Jindřiška: *Didaktika češtiny jako cizího a druhého jazyka*. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 2023.
- ISMAIL GABRÍKOVÁ, Adela – KAMENÁROVÁ, Renáta – MOŠAŤOVÁ, Michaela – ĽOS IVORÍKOVÁ, Helena – ŠPANOVÁ, Eva – LACOVÁ, Hana: *Křížom-krážom. Slovenčina B2. 2., upravené vydanie*. Bratislava: Univerzita Komenského, 2022.
- ISMAIL GABRÍKOVÁ, Adela – OMAR HARGAŠOVÁ, Zuzana – ŠPANOVÁ, Eva – KRCHOVÁ, Zuzana: *Křížom-krážom. Súbor testov zo slovenčiny k učebnici B2*. Bratislava: Univerzita Komenského, 2022.
- IVANOVÁ, Martina: *Syntax slovenského jazyka*. Prešov: Vydavateľstvo Prešovskej univerzity, 2020.
- KYSELOVÁ, Miroslava – SOJDA, Sylwia: *Uži si slovenčinu! Čítanka s cvičeniami pre stredne pokročilých*. Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, 2019.
- ĽOS IVORÍKOVÁ, Helena – MOŠAŤOVÁ, Michaela – ŠVANCAROVÁ, Petra: *Učíme sa na chybách. ERRKORP – akvizičný korpus*. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, 2023.
- MOŠAŤOVÁ, Michaela: *Akademické písanie (nielen) pre zahraničných študentov*. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, 2022.
- MOŠAŤOVÁ, Michaela – ŠPANOVÁ, Eva: *Lingvodidaktické aspekty klasifikácie konjugačných tried v slovenčine ako cudzom jazyku*. In: *Studia Academica Slovaca*. 44. Eds. J. Pekarovičová – M. Vojtech. Bratislava: Univerzita Komenského, 2015, s. 218 – 233.
- NEVRLOVÁ, Katarína – CHLPÍKOVÁ, Katarína: *Jazykové funkcie na komunikačnej úrovni B1 – B2 (slovenčina ako cudzí jazyk)*. Bratislava: Univerzita Komenského, 2025.
- PALENČÁKOVÁ, Jana – KESSELOVÁ, Jana – KUPCOVÁ, Jana: *Učíme slovenčinu komunikačne a zážitkovo*. Bratislava: SPN, 2003.
- PEKAROVIČOVÁ, Jana (ed.): *Jazykové chyby v slovenčine ako cudzom jazyku na báze akvizičného korpusu*. Bratislava: Univerzita Komenského, 2024.
- PEKAROVIČOVÁ, Jana: *Slovenčina ako cudzí jazyk – predmet aplikovanej lingvistiky*. Bratislava: Univerzita Komenského, 2022.
- PEKAROVIČOVÁ, Jana – ŽIGOVÁ, Ľudmila – MOŠAŤOVÁ, Michaela: *Vzdelávací program Slovenčina ako cudzí jazyk*. Bratislava: Univerzita Komenského, 2007.
- POPOVIČOVÁ SEDLÁČKOVÁ, Zuzana – PIATKOVÁ, Kristína: *Pragmatická gramatika 1*. Bratislava: Univerzita Komenského, 2021.
- Programy nauczania języka polskiego jako obcego poziomy A1 – C2*. Kraków: Księgarnia Akademicka, 2016.
- RUŽIČKA, Jozef a kol.: *Morfológia slovenského jazyka*. Bratislava: Vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 1966.
- SOKOLOVÁ, Miloslava: *Nový deklináčny systém slovenských substantív*. Prešov: Filozofická fakulta Prešovskej univerzity, 2007.
- Spoločný európsky referenčný rámec pre jazyky: učenie sa, vyučovanie, hodnotenie*. Bratislava: Štátny pedagogický ústav, 2017.
- Spoločný európsky referenčný rámec pre jazyky: učenie sa, vyučovanie, hodnotenie*. Doplňujúce vydanie. Bratislava: Štátny pedagogický ústav, 2022.
- SVORADOVÁ, Veronika – BLAŽENCOVÁ, Ľubica – MASARYK, Matej: *Osobnosti slovenskej literatúry v interkultúrnych kontextoch*. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, 2021.
- ŽIGOVÁ, Ľudmila: *Praktikum zo slovenskej gramatiky a ortografie pre cudzincov B1 – B2*. Bratislava: Univerzita Komenského, 2014.
- <http://slovníky.juls.savba.sk>
- <https://korpus.juls.savba.sk>

Katarína Nevrllová — Katarína Chlpíková — Adela Ismail Gabríková — Michaela Mošatová

Témy a ciele jazykového kurzu B2 (slovenčina ako cudzí jazyk)

Vydala Univerzita Komenského v Bratislave, 2025
Grafická úprava, návrh obálky: Štefan Podušel

Rozsah 90 strán, 1. vydanie
Vyšlo ako elektronická publikácia

ISBN 978-80-223-6186-6 (tlač)
ISBN 978-80-223-6187-3 (online)

Publikácia **Témy a ciele jazykového kurzu B2 (slovenčina ako cudzí jazyk)** je štvrtou zo série piatich publikácií venovaných obsahovej náplni jazykových kurzov A1 až C1. Spolu predstavujú nové výkonové a obsahové štandardy výučby slovenčiny ako cudzieho jazyka s cieľom sprístupniť zjednocujúci rámec učiteľom, lektorom, tvorcom učebných materiálov, ako aj hodnotiteľom jazykových kompetencií pre transparentné, systematické i efektívne vyučovanie a hodnotenie slovenčiny.

Všetkých päť publikácií je výstupom projektu **Inštitucionalizovanie a podpora jazykového vzdelávania cudzincov**, na realizácii ktorého sa podieľalo centrum pre slovenčinu ako cudzí jazyk Studia Academica Slovaca na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave vďaka podpore Ministerstva školstva, výskumu, vývoja a mládeže Slovenskej republiky a Úradu podpredsedu vlády Slovenskej republiky pre Plán obnovy a znalostnú ekonomiku.

Štandardy pre úroveň B2 predstavujú kontinuálne doplnenie, rozšírenie a prehĺbenie cieľov a zámerov výučby, ale i poznatkov a zručností študenta učiaceho sa slovenčinu ako cudzí jazyk na stredne pokročilej úrovni. Plynulo nadväzujú na štandardy nižších úrovní a ich kohéznosť autorky dosahujú nielen výberom obsahu výučby, ale i celkovou štruktúrou, ktorá je adekvátna súčasným trendom chápania výučby slovenčiny ako cudzieho jazyka. Ide o prelínanie komunikačných schopností, jazykových poznatkov a kultúrneho kontextu.

Pragmatické funkcie sa prelínajú s interkultúrnou dimenziou so zohľadnením rôznych druhov textov a interakčných zručností, pričom v každej z tém možno niektorú selektovať ako dominantnú. Sympatický je i akcent na humánnosť, empatiu, rešpekt k inakosti a inkluzívnosti (napr. v rámci antroponymických pomenovaní uplatňovaním prechyľovania, v rámci témy šport sa odkazuje na bezbariérové aktivity).

prof. PaedDr. Jana Kesselová, CSc.
Užhorodská národná univerzita

ISBN 978-80-223-6187-3

9 788022 361873